

SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı

DİVRİĞİ KALESİ KAZISI ALÇI BULUNTULARI (2010-2016)

Yüksek Lisans Tezi

Didem ÖZ YÜNT

Sivas
Mayıs 2019

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı

DİVRİĞİ KALESİ KAZISI ALÇI BULUNTULARI (2010-2016)

Yüksek Lisans Tezi

Didem ÖZ YÜNT

Tez Danışmanı:
Dr. Öğretim Üyesi Ebru BİLGET FATAHA

Sivas
Mayıs 2019

KABUL VE ONAY

Üniversite: : Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Sanat Tarihi
Tezin Başlığı : DİVRİĞİ KALESİ KAZISI ALÇI BULUNTULARI
(2010-2016)
Savunma Tarihi : 15.03.2019
Danışmanı : Dr.Öğr. Üyesi Ebru BİLGET FATAHA

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı : Prof. Dr. Erdal ESER

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Muhammet GÖRÜR

Üye : Dr.Öğr. Üyesi Ebru BİLGET FATAHA

Oy Birliği

Oy Çokluğu

Didem ÖZ YUNT tarafından hazırlanan Divriği Kalesi Kazısı Alçı Buluntuları
(2010-2016) başlıklı tez, kabul edilmiştir./..../.....

Prof. Dr. Ahmet ŞENGÖNÜL
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

1. Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
2. Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
3. Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
4. Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

07/05/2019

Didem ÖZ YÜNT

ÖN SÖZ

Divriği, Sivas'ın güneydoğusunda, Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat bölümünde, denizden 1250 m yükseklikte, Fırat nehrinin kollarından birisi olan Çaltı ırmağı ile birleşen derenin vadi tabanında ve yamaçlarında yer alır. Divriği Kalesi kazısı sırasında, çok sayıda ve çeşitte buluntu açığa çıkarılmıştır. Bunlar içerisinde yer alan alçı parçalar da çalışmamızın sınırlarını oluşturmaktadır.

Divriği Kalesi kazısı alçı süsleme motiflerinin benzerliklerinin ve farklılıklarının ortaya konulması, kompozisyon ve teknik özelliklerinin irdelenmesi amaçlanmıştır.

Öncelikle beni Divriği Kalesi alçı buluntuları konusuna yönlendiren ve zevkli bir çalışma dönemi geçirmemi sağlayan kıymetli hocam Prof. Dr. Erdal ESER'e teşekkürlerimi sunarım. Çalışmalarım sırasında en zor anlarımda yardımlarını esirgemeyen, fikirlerini örnek aldığım güzel kalpli danışman Hocam Dr. Öğretim Üyesi Ebru BİLGET FATAHA'ya ne kadar teşekkür etsem az kalır. Her yardım istediğimde huzurlu ses tonuyla desteğini esirgemeyen hocam Dr. Öğretim Üyesi Meryem ACARA ESER'e teşekkür ederim. Tez çalışması yapmam konusunda bana en büyük desteği sağlayan örnek aldığım kıymetli babam Mehmet Erdal ÖZ'e minnettarım. Ailem, kardeşlerim ve canım anneme sonsuz sevgileri için teşekkür ederim. Ayrıca çalışmamın her aşamasında desteğini esirgemeyen sevgili eşim Yavuz YÜNT'e teşekkürlerimi sunarım.

Didem ÖZ YÜNT

2019 Mayıs, Sivas

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	iii
HARİTALAR DİZİNİ	v
TABLolar DİZİNİ	vii
RESİMLER DİZİNİ	ix
ÖZET.....	xix
ABSTRACT	xxi
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Konu, Amaç, Yöntem.....	1
1.2. Kaynaklar	4
BÖLÜM II	7
DİVRİĞİ TARİHİ.....	7
2.1. Divriği Kalesi	10
BÖLÜM III.....	15
ALÇI MALZEMENİN YAPISI VE UYGULAMA TEKNİKLERİ	15
3.1. Kullanılan Teknikler.....	20
3.1.1. Kalıplama Tekniği	20
3.1.2. Kazıma Tekniği	21
BÖLÜM IV	23
DİVRİĞİ KALE KAZISI VE ALÇI BULUNTULARI.....	23
BÖLÜM V.....	27
5.1. Geometrik Bezemeli.....	27
5.2. Bitkisel Bezemeli	90
5.3. Figürlü Bezeme	167
5.4. Yazı	173
5.5. Kabaralar	207
5.6. Mukarnas	250
5.7. Boyalı	253

5.8. Geç Dönem Ali rnekleri.....	254
BÖLÜM VI	261
DEĞERLENDİRME.....	261
6.1. Geometrik Bezeme	262
6.2. Bitkisel Bezeme	266
6.3. Figürlü Bezeme	273
6.4. Yazı.....	277
6.5.Kabaralar	282
6.6. Geç Dönem Ali rnekleri.....	285
BÖLÜM VI	287
SONUÇ	287
KAYNAKĐA	291
Z GEĐMİŐ	297

KISALTMALAR

bk.	: bakınız
C	: Cilt
Çev.	: Çeviren
D.K	: Divriği Kalesi
E.B	: En-boy
haz.	: hazırlayan
K	: Kalınlık
S	: Sayı
s	: Sayfa
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
Yay.	: Yayınevi, Yayınları
Y	: Yükseklik
YKY	: Yapı Kredi Yayınları

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1. Divriği Kalesi (Eser ve Acara Eser 2018: 68).	11
Harita 2. Divriği Kalesi Kazı alanları (Eser ve Acara Eser 2018: 86).....	23

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1. Alçı Eserlerdeki Kompozisyonlar (2010-2016).....	2
Tablo 2. Geometrik Bezeme.....	264
Tablo 3. Bitkisel Bezeme	271
Tablo 4. Figürlü Bezeme	273
Tablo 5. Yazı Bezeme	281
Tablo 6. Kabaralar	284

RESİMLER DİZİNİ

Örnek No: 1	28
Örnek No: 2	29
Örnek No: 3	30
Örnek No: 4	31
Örnek No: 5	32
Örnek No: 6	33
Örnek No: 7	34
Örnek No: 8	35
Örnek No: 9	36
Örnek No: 10	37
Örnek No: 11	38
Örnek No: 12	39
Örnek No: 13	40
Örnek No: 14	41
Örnek No: 15	42
Örnek No: 16	43
Örnek No: 17	44
Örnek No: 18	45
Örnek No: 19	46
Örnek No: 20	47
Örnek No: 21	48
Örnek No: 22	49
Örnek No: 23	50
Örnek No: 24	51
Örnek No: 25	52
Örnek No: 26	53
Örnek No: 27	54
Örnek No: 28	55
Örnek No: 29	56
Örnek No: 30	57

Örnek No: 31.....	58
Örnek No: 32.....	59
Örnek No: 33.....	60
Örnek No: 34.....	61
Örnek No: 35.....	62
Örnek No: 36.....	63
Örnek No: 37.....	64
Örnek No: 38.....	65
Örnek No: 39.....	66
Örnek No: 40.....	67
Örnek No: 41.....	68
Örnek No: 42.....	69
Örnek No: 43.....	70
Örnek No: 44.....	71
Örnek No :45.....	72
Örnek No: 46.....	73
Örnek No: 47.....	74
Örnek No: 48.....	75
Örnek No: 49.....	76
Örnek No: 50.....	77
Örnek No: 51.....	78
Örnek No: 52.....	79
Örnek No: 53.....	80
Örnek No: 54.....	81
Örnek No: 55.....	82
Örnek No: 56.....	83
Örnek No: 57.....	84
Örnek No: 58.....	85
Örnek No: 59.....	86
Örnek No: 60.....	87
Örnek No: 61.....	88
Örnek No: 62.....	89

Örnek No: 63	90
Örnek No: 64	91
Örnek No: 65	92
Örnek No: 66	93
Örnek No: 67	94
Örnek No: 68	95
Örnek No: 69	96
Örnek No: 70	97
Örnek No: 71	98
Örnek No: 72	99
Örnek No: 73	100
Örnek No: 74	101
Örnek No: 75	102
Örnek No: 76	103
Örnek No: 77	104
Örnek No: 78	105
Örnek No: 79	106
Örnek No: 80	107
Örnek No: 81	108
Örnek No: 82	109
Örnek No: 83	110
Örnek No: 84	111
Örnek No: 85	112
Örnek No: 86	113
Örnek No: 87	114
Örnek No: 88	115
Örnek No: 89	116
Örnek No: 90	117
Örnek No: 91	118
Örnek No: 92	119
Örnek No: 93	120
Örnek No: 94	121

Örnek No: 95.....	122
Örnek No: 96.....	123
Örnek No: 97.....	124
Örnek No: 98.....	125
Örnek No: 99.....	126
Örnek No: 100.....	127
Örnek No: 101.....	128
Örnek No: 102.....	129
Örnek No: 103.....	130
Örnek No: 104.....	131
Örnek No: 105.....	132
Örnek No: 106.....	133
Örnek No: 107.....	134
Örnek No: 108.....	135
Örnek No: 109.....	136
Örnek No: 110.....	137
Örnek No: 111.....	138
Örnek No: 112.....	139
Örnek No: 113.....	140
Örnek No: 114.....	141
Örnek No: 115.....	142
Örnek No: 116.....	143
Örnek No: 117.....	144
Örnek No: 118.....	145
Örnek No:119.....	146
Örnek No: 120.....	147
Örnek No: 121.....	148
Örnek No: 122.....	149
Örnek No: 123.....	150
Örnek No: 124.....	151
Örnek No: 125.....	152
Örnek No: 126.....	153

Örnek No: 127	154
Örnek No: 128	155
Örnek No: 129	156
Örnek No: 130	157
Örnek No: 131	158
Örnek No: 132	159
Örnek No: 133	160
Örnek No: 134	161
Örnek No: 135	162
Örnek No: 136	163
Örnek No: 137	164
Örnek No: 138	165
Örnek No: 139	166
Örnek No: 140	167
ÖrnekNo:141	168
Örnek No: 142	169
Örnek No: 143	170
Örnek No: 144	171
Örnek No: 145	172
Örnek No: 146	173
Örnek No: 147	174
Örnek No: 148	175
Örnek No: 149	176
Örnek No: 150	177
Örnek No: 151	178
Örnek No: 152	179
Örnek No: 153	180
Örnek No: 154	181
Örnek No: 155	182
Örnek No: 156	183
Örnek No: 157	184
Örnek No: 158	185

Örnek No: 159.....	186
Örnek No: 160.....	187
Örnek No: 161.....	188
Örnek No: 162.....	189
Örnek No: 163.....	190
Örnek No: 164.....	191
Örnek No: 165.....	192
Örnek No: 166.....	193
Örnek No: 167.....	194
Örnek No: 168.....	195
Örnek No: 169.....	196
Örnek No: 170.....	197
Örnek No: 171.....	198
Örnek No: 172.....	199
Örnek No: 173.....	200
Örnek No: 174.....	201
Örnek No: 175.....	202
Örnek No: 176.....	203
Örnek No: 177.....	204
Örnek No: 178.....	205
Örnek No: 179.....	206
Örnek No:180.....	207
Örnek No: 181.....	208
Örnek No: 182.....	209
Örnek No: 183.....	210
Örnek No: 184.....	211
Örnek No: 185.....	212
Örnek No: 186.....	213
Örnek No: 187.....	214
Örnek No: 188.....	215
Örnek No: 189.....	216
Örnek No: 190.....	217

Örnek No: 191	218
Örnek No: 192	219
Örnek No: 193	220
Örnek No: 194	221
Örnek No: 195	222
Örnek No: 196	223
Örnek No: 197	224
Örnek No: 198	225
Örnek No: 199	226
Örnek No: 200	227
Örnek No: 201	228
Örnek No: 202	229
Örnek No: 203	230
Örnek No: 204	231
Örnek No: 205	232
Örnek No: 206	233
Örnek No: 207	234
Örnek No: 208	235
Örnek No: 209	236
Örnek No: 210	237
Örnek No: 211	238
Örnek No: 212	239
Örnek No: 213	240
Örnek No: 214	241
Örnek No: 215	242
Örnek No: 216	243
Örnek No: 217	244
Örnek No: 218	245
Örnek No: 219	246
Örnek No: 220	247
Örnek No: 221	248
Örnek No: 222	249

Örnek No: 223	250
Örnek No: 224	251
Örnek No: 225	252
Örnek No: 226	253
Örnek No:227	254
Örnek No: 228	255
Örnek No: 229	256
Örnek No: 230	257
Örnek No: 231	258
Örnek No: 232	259
Resim 234. Örnek No 70	267
Resim 235. Konya Alaeddin (Kılıç Aslan) Köşkü alçı süsleme	267
Resim 237. Örnek No 127	268
Resim 238. Örnek No 128	268
Resim 236. Divriği Ulu Camii kuzey taçkapı	268
Resim 239. Divriği Ulu Camii kuzey taçkapı	269
Resim 240. Örnek No 124	269
Resim 241. Örnek No 125	269
Resim 242. Örnek No 141	274
Resim 243. Keykubadiye Sarayı alçı süsleme	274
Resim 244. Konya Alaeddin (Kılıç Aslan) Köşkü alçı süsleme	274
Resim 245. Örnek No 145	275
Resim 246. Kubad Abad Sarayı alçı süsleme	275
Resim 247. Konya Alaeddin Köşkü (Kılıç Aslan) alçı süsleme.....	276
Resim 248. Divriği Kale Kazısı, Alçı pano.	277
Resim 249. Berlin Müzesi'ndeki stuko parçası	277
Resim 250. Örnek No 150	279
Resim 251. El Hamra Sarayı.....	279
Resim 252. Kubad Abad Sarayı alçı süsleme	279
Resim 253. Örnek No 193	282
Resim 254. II. Kılıç Arslan Köşkü alçı süsleme.....	283
Resim 255. Kubad Abad Sarayı alçı süsleme	283

Resim 256. Erçoklu Evi	285
Resim 257. Örnek No 227	285
Resim 258. Örnek No 229	285

ÖZET

Divriği, Sivas'ın güneydoğusunda, Doğu Anadolu bölgesinin Yukarı Fırat bölümünün İç Anadolu sınırına yakın kesiminde, Fırat nehrinin kollarından biri olan Çaltı ırmağı ile birleşen derenin vadi tabanında ve yamaçlarında yer alır. Divriği Kalesi kazısı sırasında, çok sayıda ve çeşitte buluntu açığa çıkarılmıştır. Bunlar içerisinde 2010-2016 yılları arasında ele geçen ve bezemesi tanımlanabilen 233 alçı parça da yer almaktadır.

Bu çalışmada, Divriği Kalesi kazısı sırasında ele geçen alçı buluntular, bütün yönleriyle ele alınarak incelenmiştir.

İncelemiş olduğum alçı süslemeler en çok kalıplama tekniğinde yapılmıştır. Kalıplama tekniğinin uygulandığı alçı parçalarda süsleme olarak; bitkisel, geometrik, yazı, kabara, mukarnas ve nadir de olsa figürlü süslemeyi görmekteyiz.

Alçıların teknik ve desen özellikleri incelendiğinde; Kubadabad Sarayı ve Keykubadiye Sarayı'ndaki alçı örnekleriyle benzerlikler gösterdiği gözlemlenmiştir. Alçı eserler arasında yapılan bu karşılaştırmalar, ortak bir alçı süsleme anlayışının hakim olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Alçı süsleme, malzemenin kolay şekil alması ve malzemenin ucuz olması sebebiyle Mengücekliler Döneminde de yaygın olarak kullanılmıştır. Çalışmamızda Mengücekliler Dönemi alçı süsleme programı ve kullanılan teknikler, ele geçen örneklerle belirlenmiştir. Ancak malzemenin dayanıksız olması sebebiyle örnekler günümüze parçalar halinde gelmiştir. Bu nedenle çalışmamızda alçının kullanım yeri hakkında tespitlerimiz çıkarımdan öteye gidememiştir.

Anahtar Kelimeler: Alçı, Süsleme, Divriği Kalesi

ABSTRACT

Divriği , is located in the southeast of Sivas, on the valley floor and on the slopes of the stream, which is connected to the Çaltı River, which is one of the branches of the Euphrates, near the Central Anatolian border of the Upper Euphrates region of the Eastern Anatolia During the excavations of the Divriği Castle, numerous and varied finds were unearthed. These include 233 stucco pieces recovered between 2010-2016.

In this study, stucco finds uncovered during the excavation of the Divriği Castle were examined in all aspects.

In all of the stucco fragments we examined, the ornaments were made in a molding technique. In the molds where the molding technique is applied; we see plant, geometric, epigraphic, muqarnas and rarely figurative decorations.

When the technical and pattern characteristics of the stuccoes were examined, similarities were observed with the stucco examples of Kubadabad Palace and Keykubadiye Palace. Comparisons between stucco handicrafts showed that they have a common trends of stucco ornamentations.

Stucco ornamentation has been widely used in the period of Mengujeks because of its easy to form and cheap material. We tried to determine the stucco ornamentations program and techniques of Mengujeks period. However, due to the fact that the material is not enduring, examples have remained with fragments. Therefore, we have not determine exactly where the fragments were used.

Key words: Stucco, Ornamentation, Divriği Castle

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Konu, Amaç, Yöntem

Çalışmamızın konusunu; Divriği Kalesi'nde Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Erdal ESER başkanlığında 2006 yılında Yüzey araştırmasıyla başlayıp, halen sürdürülen 2010-2016 yılları arasında kazı çalışmaları sonucu elde edilen 233 alçı parça oluşturmaktadır.

Katalog halinde ele alınan alçı örneklerin; benzerlik ve farklılıkları irdelenerek, kompozisyon özelliklerini incelemek amaçlanmıştır.

Mengücekoğulları dönemine ait XII. ve XIII. yüzyıllara tarihlenen alçı buluntular bir bütün olarak ilk defa değerlendirilmiştir. Konunun seçilmesinin ana sebepleri; ele geçen buluntuların fazla olması, farklı süsleme türlerinin izlenebilmesi ve aynı zamanda farklı tekniklerin de kullanılmış olmasıdır.

Anadolu Türk Mimarisinde alçı süslemeye yönelik olarak çalışmalar yapılmış olsa da Mengücekoğullarına ait alçı süsleme programı ve kullanılan tekniklerle ilgili her kazı dönemi yayınlanan bildirimler dışında yapılmış bir çalışma bulunmamaktadır.

Alçı örneklerde bütün bir parçanın elimize ulaşmamış olması ve ele geçen parçalar da süslemenin net olarak anlaşılabilmesi sebebiyle örneklerin çizimi yapılamamıştır.

Alçı Örneklerin 2016 yılı Ağustos ayında fotoğraflamaları yapılarak ölçüleri alınmıştır. Bu kapsamda kazılarda ele geçen toplam 279 örnekten; bezemesi olmayan veya bezeme detayı anlaşılmayan 46 örnek Katalog kısmında yer almayacaktır. Katalogda, Tablo 1'de yer alan bezemeli 233 parça incelenecektir.

Tablo 1. Alçı Eserlerdeki Kompozisyonlar (2010-2016)

Bezeme	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Toplam
Geometrik	2		1	4	7	22	26	62
Bitkisel	6	2	5	7	9	33	14	76
Figürlü			5		1			6
Yazılı	1	2	2	1	3	19	6	34
Kabara	1	2		3	9	15	13	43
Mukarnas				2		1		3
Boyalı					1			1
Geç Dönem Alçı Örnek					2	6		8

Divriği Kalesi Kazısı Alçı Buluntuları başlıklı tezimizde; kazının yapıldığı bölgede hakimiyet süren Mengüceklî Beyliğinin alçı bezeme anlayışının gözlemlenmesi ve Divriği Kale kazısında ortaya çıkarılan alçı motiflerin benzerlik ve farklılıklarının incelenmesi ile birlikte kompozisyon özelliklerinin de irdelenmesi amaçlanmıştır. Bu değerlendirme kapsamında tezimiz yedi bölümden oluşmaktadır. İlk bölümün ‘Giriş’ kısmında konunun amaç, yöntem ve sınırları anlatılmıştır. ‘Divriği Tarihi’ kısmında Divriği’nin ve Divriği Kalesinin tarihçesi, siyasal ve kültürel önemi ele alınmıştır.

“Alçı Sanatı” bölümünde alçı süsleme hakkında genel bilgiler verilmiş olup; Anadolu öncesi, Anadolu Selçuklu, Beylikler Dönemi ve kısa da olsa Osmanlı yapılarında yer alan alçı süslemeler hakkında bilgiler de verilmiştir. Türklerin Anadolu’ya getirdiği sanatlardan biri de alçı süsleme sanatıdır. Özellikle İran, Afganistan, Irak gibi Büyük Selçuklu ülkelerinde inşa edilen yapılarda alçı dekorasyon geniş bir kullanım alanı bulmuştur. Anadolu’da da XI. yüzyıldan başlayarak günümüze kadar uzanan alçı süsleme konusunda yeterli araştırma bulunmamakla birlikte; kaç çeşit alçı malzeme olduğunu, alçı malzemenin özelliklerini, bunların nerelerde ve nasıl kullanıldığını inceleyen bilimsel çalışmalar çok az sayıdadır. Bu yayınlar araştırılan kaynaklar bölümünde değerlendirilmiştir.

“Alçı Sanatında Kullanılan Teknikler” bölümünde alçı süsleme teknikleri; kalıplama ve kazıma olarak belirlenmiştir.

“Katalog” bölümünde bezemeler tanımlanırken benzer örnekler gruplanarak bir bütünlük sağlanmaya çalışılmıştır. İncelenen alçı örnekler günümüze kırık ve tahrip olarak gelmiştir. 2010-2016 yılları arasındaki Divriği Kalesi kazısı’nda ele geçirilen ve bezeme detayı tanımlanabilen 233 parça Katalog kısmına alınmıştır. Katalog bölümünde tekrarlardan oluşan ifadelere yer verilme sebebi örneklerin; bir bütün ya da bütüne yakın halde ele geçirilememiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Katalog; Örnek No, Kazı Envanter No, Eserin Adı, Buluntu Yeri, Buluntu Tarihi, Dönemi, Ölçüleri, Teknik ve Tanıtım olarak aşağıdaki başlıklardan oluşmaktadır.

Kazı Envanter No: Divriği Kale Kazısında bulunan alçı buluntularına verilen envanter numarası tezimizde kullanılmıştır.

Eserin Adı: Buluntuların kırık olması, kullanıldığı yapının işlevinin bilinmemesi nedeniyle eser isimlerinin kesinliği tartışmalıdır. Ancak olabildiğince parçalarının kullanıldığı yüzey ile ilişkisini açıklayacak bordür, köşelik, dolap nişi gibi ifadeler kullanılmış ve parça bütün ilişkisi anlatılmaya çalışılmıştır. Buluntuların yapının hangi ögesinde yer aldığı bilinmediğinden dolayı tanımlamalarımız tahminlerimizden oluşmaktadır.

Buluntu Yeri: Parçaların Divriği Kalesi kazısı bölgesinin hangi alanında bulunduğu yazılı olduğu kısımdır.

Buluntu Tarihi: Divriği Kalesi kazısı sırasında alçı parçaların hangi tarihte bulunduğu bilgisi verilmiştir.

Dönemi: Mengücekoğulları dönemine ait haliyle günümüze gelmiş olan kalenin, 2010-2016 yıllarına ait alçı buluntularının tamamı XII-XIII. yüzyıllara aittir. Yapılan diğer kazılarda yaklaşık aynı yüzyıllara denk gelen eserler incelendiğinde bölgesel üslup farklılıklarının izlenebiliyor olması, Divriği örneklerini diğer bölgelerden farklı kılarak, Mengücekoğullarının yerel üretimi olduğu fikrini güçlendirmektedir.

Ölçüleri: Eserlerin en, boy ölçüsü ile birlikte bezeme kalınlığını da aktarabilmek için yükseklik ölçüsüne de yer verilmiştir.

Teknik: İncelenen alçı eserlerin hangi teknikte yapıldığı bilgisi verilmiştir.

Tanıtım: Katalog tanımlaması yapılırken 2010-2016 Kazı sezonundaki kazı envanter fişlerindeki tanımlamalardan yararlanılmıştır. Bu kısımda kırık halde bulunan eserlerin tanımlamaları yapılarak; geometrik, bitkisel, figürlü, yazı ve kabara gibi bezeme detayları verilmiştir. Bezeme tanımlanırken benzer ifadeler tekrarlanmış olabilir. Bunun sebebi; ele geçen örneklerin bir mimari öge ya da yapının hangi ögesine ait olduğu bilinmediğinden dolayı net ve açık bir tanıtımın yapılamamasındandır. Yukarıda bahsi geçen ve sürekli vurguladığımız parçaların küçük boyutta olması yapılacak tanıtımı güçleştirmiştir. Yapılan tanıtımlar varsayımlarımızdan oluşmaktadır.

“Değerlendirme” bölümü beş başlık altında toplanarak bezemeler kendi içerisinde değerlendirilip diğer Selçuklu sarayları ve İslam coğrafyasından saraylar ile karşılaştırılıp bazı çıkarımlarda bulunulacaktır.

“Sonuç” kısmında ise tezimizin Giriş, Katalog ve Değerlendirme bölümleri dikkate alınarak elde edilen verilerle yapılan değerlendirmeler ve ulaşılan sonuçlar anlatılmıştır.

“Kaynakça” son olmak üzere yedi bölümden oluşmaktadır.

1.2. Kaynaklar

Türk Sanatında alçı eserler su ve darbelere karşı dayanıksız olması nedeni ile günümüze çok fazla ulaşamamıştır. Bu nedenle yapılan çalışmalar da sınırlı sayıdadır. Yapılan çalışmalar genel süsleme kitapları içerisinde; bir bölüm, bir mimari öge veya bir döneme ait olarak sınırlı kalmıştır.

Çalışmamızda Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Erdal ESER başkanlığında yürütülen Divriği Kalesi Kazı sonuçlarının değerlendirildiği 2007, 2010, 2013 yılları arasında **Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu** 2015, 2016 yılları arasında **Kazı Sonuçları Toplantıları** kullanılan başlıca kaynaklar arasında yer almıştır. Ayrıca Erdal ESER ve Meryem ACARA ESER tarafından yayınlanan

Divriği Kalesi Kazısı 2006-2017 adlı çalışma 2006-2017 yılları arasında yapılan kazı sonuçlarını bir bütün olarak değerlendirmesi nedeniyle yararlandığım temel başvuru kaynaklarımdan biri olmuştur.

Divriği tarihi hakkında İslam Ansiklopedisindeki **Divriği, Mengücekler** maddelerinin yanında Necdet SAKAOĞLU'nun **Yitik Bir Anadolu Beyliği: Mengücekoğulları** ve Osman Turan'ın **Doğu Anadolu'da Türk Devletleri Tarihi** adlı çalışmaları Divriği Mengücekli tarihini ve Divriği ilçesini başlangıcından bugüne kadar anlatması nedeniyle yararlandığım önemli kaynaklar arasında yer almaktadır. Adnan MAHİROĞULLARI'nın **Seyyahların Gözüyle Sivas** eseri seyyahların Divriği hakkında yaptıkları yorumlarla Divriği tarihi ve Kalenin geçmişte kullanımını hakkında bilgi edinilmiştir.

Suat ALP'in Ahşap ve **Alçı Süslemeciliğinde Çelebi Mehmet Dönemi Süsleme Repertuarı** adlı yüksek lisans tezi alçı sanatının başlangıcından teknik ve üslup özelliklerini sınıflandırması, genel bilgiler ve süsleme teknikleri hakkında açıklamaları kullandığım başlıca kaynaklardan biri olmasını sağlamıştır.

Abdullah KARACAĞ'ın **Beylikler Devri Mimarisinde Alçı Süslemeler** başlıklı yüksek lisans tezi Anadolu'daki tüm beyliklerin eserlerindeki alçı süslemeyi kapsamaktadır. Yüksek lisans tezimizin daha erken dönem alçıları konu edinmesi nedeniyle karşılaştırma yapılamasa da alçı süslemelerin sınıflandırması, genel bilgiler ve süsleme teknikleri konusunda fikir aldığım önemli kaynaklar arasında yer almıştır.

Rüçhan ARIK'ın **Kubadabad Selçuklu Saray ve Çinileri** adlı çalışmasında Selçuklu Sarayları ile ilgili bölümünde Kubad Abad alçı süslemeleri, Konya Köşkü, Alanya Kalesi ile Divriği Kalesi Alçı Süslemelerini benzer ve farklı yanları hakkında da karşılaştırma yapılmasını sağlamıştır.

Alçı süsleme konusunda Robert HILLENBRAND'ın **İslam Sanatı ve Mimarlığı** ve Oleg GRABAR'ın **İslam Sanatının Oluşumu** adlı eserleri İslam Sanatında alçının kullanımı konusunda yararlandığım kaynaklar arasında yer almıştır.

Bu yayınlar dışında süsleme ve el sanatları için hazırlanmış Gönül ÖNEY'in **Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları** adlı çalışması, hem Selçuklu

Dönemi süsleme programını, hem de alçı malzemedeki motif ve kompozisyon ve işleniş tekniklerini hakkında bilgi edinilmiştir.

Süsleme konusunda ise Semra ÖGEL'in **Anadolu Selçuklularının Taş Tezyinatı** adlı çalışması Selçuklu yapılarının sadece taş süslemeleri anlatılmıştır.

Örnekler ve teknikler başlığının altında yer alan nebati örnekler, geometrik örnekler, yazı ve figürlü tezyinat anlatımı nedeniyle süsleme sanatı hakkında bilgilere ulaşılmıştır.

Geometrik süsleme hakkında ise Selçuk MÜLAYİM'in **Anadolu Türk Mimarisinde Geometrik Süslemeler** adlı çalışması sadece geometrik süslemelerin ele alındığı çalışmada, yapılardaki bezeme biçimleri tipolojik olarak açıklanmıştır. Alçı malzemedeki geometrik süslemeler konusunda kullanılan önemli kaynaklar arasındadır.

Yazı süsleme hakkında ise Recep GÜN'ün **Anadolu Selçuklu Mimarisinde Yazı Kullanımı** adlı doktora tezi ve Mahmud Bedrettin YAZIR'ın **Medeniyet Aleminde Yazı ve İslam Medeniyetinde Kalem Güzeli, I** yazı türleri ve yazı süsleme konusunda yararlanılan kaynaklar arasında yer almaktadır.

BÖLÜM II

DİVRİĞİ TARİHİ

Divriği, Sivas'ın güneydoğusunda, Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat bölümünün İç Anadolu sınırına yakın kesiminde, Fırat nehrinin kollarından biri olan Çaltı ırmağı ile birleşen derenin vadi tabanında ve yamaçlarında bulunur. Şehrin ilk kurulduğu yer ise kuzeydoğu kısmında Çaltı vadisine dik yamaçlarla inilen bir tepe üzerinde bulunan kale civarı ve çevresidir¹ (Balgalmış 1994: 452; Darkot 1988: 526).

Şehrin ne zaman ve kimler tarafından kurulduğu bilinmeyip, Mithridates'i yenen Pompeus'un kazandığı zaferin anısına kurduğu Nicopolis şehrinin bir devamı olduğu ancak bu şehrin Suşehri civarında bulunduğu, Divriği'nin ise eski Bizans şehri Tephrike'nin yerinde kurulduğu belirtilmektedir (Balgalmış 1994: 452).

Bölgede Bizans hakimiyeti olmakla birlikte Divriği, Pavlikanlar'ın merkezidir. Zaman zaman farklı güçlerin yanında yer alan Pavlikanlar'ın, Divriği'deki hakimiyetinin ne kadar devam ettiği kesin olarak bilinmemektedir (Turan 2004: 88).

Divriği yöresinin Türkler tarafından fethedildiği tarih ise belli olmayıp, 1071 Malazgirt Zaferi'nden sonra Yukarı Fırat ve Çaltı nehirleri vadilerinin Mengücek Gazi'ye verildiği, onun da Erzincan, Kemah, Divriği ve Şebinkarahisar bölgesine hakim olduğu belirtilmektedir. Anadolu'da ortaya çıkan bütün hanedan ve devletler gibi Mengücek beyliğinin kuruluşu da Malazgirt zaferine bağlanmıştır (Balgalmış 1994:452; Turan 2004: 73).

Mengücekogulları hakimiyetinden itibaren Türk yerleşiminde olan bölgeye Oğuzlar'ın Salur boyunun yerleştiği belirtilmektedir² (Balgalmış 1994: 452).

¹ Eski Yunan kaynaklarında Apblike, Bizans kaynaklarında Tephrike (Tefrike) adıyla geçen Divriği, Arap kaynaklarında ise Abrik veya Ebrik olarak geçer (Balgalmış 1994: 452).

² İbn-i Bibi ise Emir Mengücek, Emir Artuk ve Emir Danişmend gibi büyük emirler hakkında kesin bir bilgisi olmadığını belirtmiştir (İbni Bibi 1996: 7).

Erzincan-Kemah Mengücekleri siyasal ve toplumsal olaylar arasında yer almış ancak Divriği'deki kol, yaklaşık 150 yıllık bir hakimiyete rağmen, yazılı tarihte çok yer almamıştır. Divriği halkınca Divriği kolunun melikleri, Şahin Şah, Süleyman Şah ve Ahmet Şah olarak üç şahın hüküm sürdüğü anlatılmıştır. Yazılı tarihte bu üç isme yer verilmemiştir. Divriği şahlarının bölgesel çatışmadan uzak, sadece bayındırlık alanında gelişmeleri bunda etken olmuştur (Sakaoğlu 2017: 144).

Divriği Mengüceklerinin Anadolu Anadolu Türk tarihinde özel bir yeri vardır. XXI. yüzyıl insanları, Divriği şahlarını, Divriği'ye kazandırdıkları mimarlık eserlerini tanıyarak bilgi sahibi olmaktadır. Divriği Külliyesinin Ortaçağ Anadolu'sunun en görkemli anıtlarından biri olması, sanata önem veren bir beylik olduğunu göstermektedir (Sakaoğlu 2017: 144).

1071 Malazgirt zaferinden, 1270'lere kadar varlığını koruyan Divriği Mengücekleri süreklilik anlamında İlk Anadolu Türk Beylikleri arasında özel bir yeri vardır. Bunda alan olarak yayılmayışları, komşu devletlerin saldırısına uğramamaları etken olmuştur (Sakaoğlu 2017: 144).

Divriği Mengücekleri, güneydeki Yama Dağı masifi ile kuzeybatıdaki Çengelli sıradağı arasında kalan sınırlarını genişletmemişlerdir. Eski kale ve eteğindeki yerleşimi kentleştirmeyi amaçlamışlardır (Sakaoğlu 2017: 146).

I. Süleyman (XII. yüzyıl ortaları), Seyfettin Şahin Şah (XII. yüzyılın ikinci yarısı), II. Süleyman Şah (XIII. yüzyıl başı), Melik Ahmet Şah (XIII. yüzyılın ilk yarısı) ve Melik Müeyüzyiled Salih (13. Yüzyıl ortaları); Divriği Mengücekleri'nin bu beş ismi, babadan oğula giden bir sıradan oluşmaktadır (Sakaoğlu 2017: 147).

Şahin Şah dışında diğerlerinin bir sefere ya da savaşa katıldıklarına dair bir bilgiye ulaşılamamıştır. Yaşantıları ve saltanatları dünyaya kapalı bu beş şah hakkında, Kale Camii, Sitte Melik Kümbeti, Ulu Cami, Kale kapısı ve Arslanburç kitabelerinden; Şahin Şah'ın birkaç bakır parasından, Ulu Caminin vakfiye suretinden edinilen bilgilerden fikir sahibi olmaktayız (Sakaoğlu 2017: 147).

Divriği melikşahları, bıraktıkları eserlerle kitabelerdeki unvanlara bakarak diğer sultanlara denk hükümdarlar olduğu söylenemez 1140-1270'lere kadar uzanan egemenlik, Divriği sınırlarını aşamamıştır. Kitabelerdeki birkaç sikke yazısı dışında

tarihte izlerine rastlanılmamasında bu durumun etkisi vardır. Divriği şahlarının savaşçı olmamaları ülkerine yatırım olanağı sağlamıştır (Sakaoğlu 2017: 148).

Divriği Mengüceklileri'nin kuruluşu gibi yıkılma zamanı da tam olarak bilinmemektedir. Divriği Melikliği'nin sona erışı, 1252'den sonraki bir tarihte, en geç Abaka Han'ın 1277'de Divriği'ye geldiği zamana rastlar (Sakaoğlu 2017: 148).

XIII. yüzyılın ikinci çeyreği içerisinde Anadolu Selçuklu Devleti'nin hakimiyet alanı içerisinde yer alan Divriği, 1243'teki Köseadağ Savaşı yıllarında Moğol baskısından etkilenmiştir. 1277 yılında Memluk Sultanı Baybars'ın Anadolu seferi dolayısı ile bu ülkeye gelen Moğol hükümdarı Abaka, Divriği'ye uğradığı sırada surların yıktırılmasını emretmiştir (Turan 2004: 87).

XIV. yüzyılda Sivas, İlhanlı sora da Eratnaoğullarına tabi olmasına rağmen, Divriği Memluklular'ın eline geçmiştir. XIV. yüzyıl sonlarında Yıldırım Bayezid'in bölgedeki seferleri sırasında Osmanlı topraklarına katılan Divriği, yaklaşan Timur tehlikesinden dolayı Memluklularla yapılan ittifakla tekrar Memluklulara bırakılmıştır. Divriği Yavuz Sultan Selim'in Mercidabık Zaferi (1516) sonrası kesin olarak Osmanlı hakimiyetine geçmiştir (Balgalmış 1994: 452; Darkot 1988: 526).

XVII ve XVIII. yüzyıllarda devlet nüfusunun güç kaybetmesi ile Divriği yöresi mahalli hanedanların olup, Cumhuriyet döneminde ise Sivas'a bağlı bir ilçe merkezi olmuştur (Balgalmış 1994: 452).

Divriği Mengüceklileri 1071 Malazgirt zaferinden, 1270'lere kadar varlığını koruyarak ilk Anadolu Türk Beylikleri arasında özel bir yer edinmiştir. Tarihi kaynaklarda sınırlı bilgiye ulaşmamızda alan olarak yayılmayıp, komşu devletlerinin saldırısına uğramayışları etken olmuştur (Sakaoğlu 2017: 144).

Mengüceklili beyliğinin Divriği kolu daha uzun bir ömre sahip olmuştur. Bunlar siyasi tarih sahasında değil, Divriği'de bıraktıkları camii, medrese, hastane ve türbe gibi sanat eserleri ile ünlenmişlerdir. Divriği Mengüceklileri, Mengücek Gazi'nin torunu Süleyman ile fakat sanat eserleri onun oğlu Şahinşah ile başlamıştır (Turan 2004: 85).

Divriği tarihi eserler yönünden gelişmiş yörelerimizdendir. Özellikle 1180-1277 yılları arasında Türk- İslam sanatının önemli mimari eserlerini veren

Mengüçükoğulları tarafından yapılmıştır. Ancak eserlerin çoğu günümüze harap halde ulaşmıştır (Balgalmış 1994: 452).

Divriği Kalesi, Kale Camii, Ulu Camii, Darüşşifa, medrese, Sitti melek gibi türbeler en önemlileridir (Turan 2004: 87).

Divriği bölgesindeki önemli mimari eserlerden Divriği Kalesi içinde inşa edilmiş Kale Camii'nin taçkapı kemerinin üstündeki iki satırlık çiçekli kufi kitabesinde 1181'de Mengüçükoğlu Seyfeddin Şehinşah Süleyman tarafından yaptırıldığı yazılıdır. Mengücekliler dönemine ait en eski eser olması bakımından önemlidir. Sanatçısının ise İran'ın Meraga şehrinden geldiği düşünülen "Amel-i üstat Hasan Bin Piruz (Firüz) el- Meragi olduğu kayıtlıdır (Balgalmış 1994: 452, Sönmez 1995: 157).

Mengücekoğulları devrinde, İran'ın Azerbaycan bölgesindeki Meraga şehrinden gelerek Divriği'de çalışan Büyük Selçuklu kaynaklı mimarlardan Divriği'deki Sitte Melik Kümbetini (1193-1194) inşa eden Tut-Beg bin Behram el-Meragidir (Sönmez 1995: 157).

Divriği Ulu Cami 1228 yılında inşa edilen bu eser Süleyman'ın oğlu Ahmed-şah'a ait olup kitabesinde Sultan Alaeddin Keykubad'ın adı da vardır. Divriği Darüşşifası (1229) Fahreddin Behram-şah'ın kızı ve Ahmet-şah'ın eşi Turan Melek Hatun'a aittir. Mimarı Ahlatlıdır ve Hurrem-şah ismini taşır. Ulu Camiye bitişik medrese ve türbe vardır, Divriği Mengüceklilere ait birçok mezar yer almaktadır (Turan 2004: 86).

2.1. Divriği Kalesi

Divriği Kalesi Divriği'nin kuzeyinde, Çaltı'nın derin bir kanyona girerken ırmağın iki tarafındaki uçurumlara inşa edilmiş birer kale vardır. Karşı taraftaki Kesdoğan, eski şatonun harabesidir. Sağ taraftaki, Türklerin Anadolu'da yaptıkları, Ortaçağ savunma yapısı olan Divriği Mengücek Kalesidir (Sakaoğlu 2017: 218).

Harita 1. Divriği Kalesi (Eser ve Acara Eser 2018: 68).

Kuzey-güney doğrultusunda ve yüksek bir tepe üzerinde yer alan kalenin dış sur uzunluğu, yaklaşık 1000 metre, iç kalenin yıkılan surları ile 1500 metreye ulaşmaktadır. Kuzey-güney açıklığı 400 metre, doğu-batı eni ise yaklaşık 200 metredir. Dış ve iç kaleyi çevreleyen duvarlar boyunca yer alan burçlar; kare, çokgen ve dairesel planlıdır. Dış kale surları; güneybatı ve batıda yer alan iki kapı ile şehre açılmaktadır, ancak birinci kapı sonradan örülmüş ikinci kapı ise yıkılmıştır. Doğu bölümdeki surlarının yüksekliği 5-8 metre arasında değişmektedir, duvarlar topografik şartlara uygun bir oturma planına sahiptir (Denizli 1995: 225).

Divriği Kalesine ait arkeolojik veriler, M.Ö. 1. binden itibaren yerleşime sahip olduğunu göstermektedir. Çalışmaların devam etmesi ile birlikte, mevcut kronolojinin daha erken dönemlere ve belki de, Hititler dönemine kadar inmesi mümkün olabilir (Eser 2009: 42).

Divriği kalesinin ilk inşası IX. yüzyıl ortalarında Pavlikanlar dönemine tarihlenip, kalenin günümüzdeki hali ise Ortaçağ ve Osmanlı dönemine ait olduğu belirtilmiştir (Balgalmış 1994: 452; Darkot 1988: 526)³.

Türkler Divriği'yi fethettikleri sırada (XII. yüzyıl başı) Bizanslılarca bir sınır kalesi olarak sağlamlaştırılmış eski kale, tepenin yukarısını çeviren daha dar alanı çeviren alçak surlardan oluşmaktaymış. Adı geçen alanda daha geniş bir kale yapılması girişimi, Selçuklu Sultanı Alaeddin Keykubad tarafından (1220-1237) hem Moğol hem Harzemşah tehditlerine karşı doğu sınırı kalelerinin sağlamlaştırılması için kireç ve taş ocakları açtırarak yapılmıştır (Sakaoğlu 2017: 221).

Kale surlarının yapımına 1230'larda başlandığı çalışmaların 1252'de Melik Salih zamanında tamamlandığını kitabeler belgelemektedir. Kalenin batı ve güneye açılan iki kapısı bulunmaktadır. Bu kapılar üzerindeki 634/1237, 640/1242 tarihli kitabeler ile iç kalede bulunan Arslanburç üzerindeki 650/1252 tarihli kitabeden Divriği Kalesinin Mengücekoğullarından Ahmedşah b. Süleymanşah ile oğlu Melik Salih tarafından inşa ve tamir edildiği belirtilmektedir⁴ (Sakaoğlu 2017: 240; Turan 2004: 86).

Sur üzerindeki kitabelerden iki surlu kurguya sahip olan kalenin; ilk surunun Bizans dönemi eseri olduğu anlaşılmaktadır. Güneyden, batı ve kuzeye doğru uzanan dış sur ise Mengücekoğulları döneminde inşa edilmiştir (Eser 2009: 40).

1277 yılında Memlük Sultanı Baybars'ın Anadolu seferi dolayısıyla gelen Moğol hükümdarı Abaka, Divriği'ye uğramış ve surların yıktırılmasını emretmiştir (İbni Bibi 1996: 196; Turan 2004: 87). Ancak bu emrin yerine getirilip getirilmediği bilinmemektedir.

³ Pavlikan Karbeaz, Divriği Kalesini inşa ettirerek bölgeyi kendisine merkez yapmıştır (Balgalmış 1994: 452).

⁴ Kitabe Metinleri: "Bu kutlu kapının yapımını, bilgin ve adaletli melik, güçlü, muzaffer, (Tanrı'nın) yardım ettiği, devletin ve dinin keskin kılıcı, zaferleri çok Süleymanşah oğlu Ahmed Şah, -Rabb'in başışlamasına muhtaçtır- 634 yılında buyurdu (M. 1237). Adaletli melik, dünyanın ve dinin keskin kılıcı, zaferleri çok, Şahinşah oğlu Süleymanşah oğlu Ahmed Şah'ın saltanatında. (O) halifenin yardımcısıdır. Tarihi 640 yılıdır. (M.1242)."; "Bu burcun yapılmasını bilgin ve adaletli melik, devletin ve dinin keskin kılıcı İslamın ve Müslümanların şerefli, Mengücekoğulları'nın tacı, çok güçlü, Şahinşah oğlu Süleyman Şah oğlu Ahmed Şah'ın oğlu Melik Salih -Halifenin yardımcısıdır- buyurdu. Şaban başı 650 (M. 7 Ekim 1252) (Sakaoğlu 2017: 240).

Kale Camisi genel yayınlara konu edilmiş ancak kalenin genelini ele alan bir çalışma bulunmamaktadır. 1635 yılından itibaren Divriği'ye gelen gezginlerin kale hakkındaki notlarının detaylı olmaması nedeniyle fazla bilgiye ulaşılamamıştır⁵ (Eser 2009: 38).

Mengüceklilerin yıkılmasından sonra, Divriği'ye egemen olanlar⁶ yerel çatışmalar sırasında, savunma olanakları bakımından kaleden yararlanmışlardır. Kenti işgal eden Memlüklerde kaleyi, Yukarı Fırat havzasına kadar genişletip, kuzey sınırlarının ileri karakolu ve istihbarat üssü yapmışlardır (Sakaoğlu 2017: 223).

⁵ XVII. yüzyılda Divriği'ye gelen Evliya Çelebi Divriği ilçesini anlatıp kalenin iyi durumda olduğunu belirtmektedir (Sakaoğlu 2005:209). 1876 yılında Sivas'a gelen Fred Burnaby Divriği'ye uğramıştır. Kalenin genel durumunun yıkık ve harap olduğunu belirtmiştir (Mahiroğulları 2001: 114). 1890 yılında Sivas'a gelen Vital Cuinet' kale duvarlarının harabeye döndüğü bilgisini vermesi bu tarihte artık kalenin harap olduğu bilgisine ulaşmamızı sağlamıştır (Mahiroğulları 2001: 152). Seyyahların notları incelendiğinde; kayalık tepe üzerinde ve ilk yapımı Pavlikanlar Dönemine tarihlendirilse de genel görünüm ve malzeme teknik özellikleri ile bir Ortaçağ kalesi olduğu; biri sonradan kapatılmış iki kale kapısının varlığı ve sur boyunca bazı yapı kalıntılarının, depo ve cephaneliklerin bulunduğu; bir "Melik Kasrı (sarayı)'na ait kalıntılar, bir ahmedek ile surlar üzerinde kitabe ve figürlü bezemelerin yer aldığı belirtilmiştir (Sakaoğlu 2017: 218-239). Ayrıca 1649'da Divriği'yi gören Evliya Çelebi Seyahatnaması'nda; kalede yağmur suyu sarnıçları, buğday ambarları, cephaneler, 300 toprak damlı ev, bir cami ve iki kapısı olduğu kaydı bulunmaktadır (Sakaoğlu 2017: 246).

⁶ Divriği'ye egemen olanlar şehri emirleri, XIV. yüzyıl sonlarında Bozdoğanogulları reislerinden Kutlu Beğ, Tur Ali Beg ve Kara Yülük Osman Beğ dir (Sakaoğlu 2017: 223).

BÖLÜM III

ALÇI MALZEMENİN YAPISI VE UYGULAMA TEKNİKLERİ

Alçı doğada alçı taşı olarak bulunur. Alçı taşını yani bihidrat Kalsiyum Sülfatın 150 C gibi düşük ısıda neminin alınması ile alçı elde edilir. Pişirme işlemi ise sabit veya dönen özel fırınlarda yapılmaktadır (Alp 1995: 32).

Alçının tanımı ile ilgili olarak yayınlarda; *Alçı jipsin 1360 C'ye kadar pişirilmesinden elde edilip öğütülerek ince toz haline getirilmiş bağlayıcı bir maddedir. Alçı su ile karıştırıldığında hızla sertleşir (Sözen, Tanyeli 2012: 21).*

Stuk ya da stuko ise Alçı ya da sıva ile bir duvar üzerinde oluşturulan her tür bezeli yüzey (Sözen, Tanyeli 2012: 284).

Alçı güzel sanatlar, ziraat, tıp gibi geniş bir kullanım alanına sahiptir. Alçıdan her türlü bezeme, silme ve profillendirme gibi süsleme yapılabılır, duvarlar ve tavanlarda da sıva olarak kullanılmaktadır (Alp 1995: 33).

Alçının mimari bezemede yaygın kullanımının nedeni kolay şekil verilip, her türlü desen çıkartmaya uygun ve ucuz olmasından kaynaklanmaktadır. Alçı taş ve ahşabın bulunmadığı yörelerde, mimari bezemeyi oluşturan önemli unsurlardan biri olmuştur (Grabar 1988: 149).

Bizans mimarisinde alçı kullanımı daha çok Roma Sanatı'nda etkisini göstermiştir. Roma'da Grifonlu Ev, Porta Maggiore yakınındaki yeraltı bazilikasında ve Tivoli'de Hadrianus Villasında alçı örnekleri vardır (Ödekan 1997: 56).

Mezopotamya'dan Suriye ve İran'ın doğusuna kadar uzanan alçı süsleme, Part dönemi saraylarında da görülmektedir (Grabar 1988: 149; Ödekan 1997: 56).

Emeviler Dönemi'nde inşa edilen Hirbet-el Mefcer Sarayı'nın (VIII. yüzyıl) divan odasında alçı süslemeye rastlanmıştır (Hillenbrand 2005: 34). Emevi dönemine ait Mışatta (VIII. yüzyıl) ve Kuseyr Amra gibi çöl saraylarında da boyanmış alçı süslemelere yer verilmiştir (Aybek 2011: 6).

Alçı sanatı Abbasiler zamanında IX. yüzyılda Bağdat'ın kuzeyinde Türk askerleri için kurulan Samarra şehrinde gelişmiştir (Yetkin 1988: 49).

İslam süsleme sanatında önemli yeri olan Samarra yapıları stukolarla süslenmiştir.⁷ Samarra kazılarını yöneten Herzfeld tarafından ortaya çıkarılan alçı süslemeler bu bölgedeki süslemelerin, somuttan soyuta giden bir gelişimi göz önünde bulundurarak A, B, C üslupları olarak değerlendirilmiştir (Yetkin 1988: 52).

A Üslubu; zeminin yoğun motiflerle doldurulduğu A üslubu stukolarda derin oyulmuş asma yaprakları bulunmaktadır. Motifler içleri Sasaniler'in inci dizileriyle doldurulmuş kare ve sekizgen gibi geometrik çerçeveler içinde yer almıştır (Yetkin 1988: 49, Hillenbrand 2005: 45). Her bölümde dilimli yapraklar taşıyan asma dalları ya da stilize edilmiş bitkisel süslemeler vardır (Hillenbrand 2005: 45).

B Üslubu; bu üslupta motifler doğal özelliklerini kaybetmiş sap ve yaprakların görünmediği stilize kompozisyonlardan oluşmaktadır. Motifler kare ve sekizgen çerçeve içine alınıp, zemin derin kesimle oyulmuştur (Yetkin 1988: 49).

Samarra B üslubundan oluşan Rey'deki Selçuklu medresesinde (XII. yüzyıl) duvar ve payelerde iri rumiler, narlar yanında karşılıklı su içen kuşlar gibi Helenistik motiflerde yer alır (Ögel 1987: 116).

C Üslubu; bu üslupta ise teknik değişip, derin kesim yerine motifler eğri kesimle oluşturulmuştur. Samarra stukoları'nın etkisi Kahire de Tolunoğlu Camii (IX. yüzyıl) ile İran'da Nayin Ulu Camii'nin (X. yüzyıl) süslemelerinde görülmüştür (Yetkin 1988: 49). Kalıpla uygulanan bu teknik sonsuz olarak genişletilebilir ve desenler bir bütünlük oluşturmaktadır (Hillenbrand 2005: 45).

Kahire'deki Tolunoğlu Ahmet Camisi'nin (IX. yüzyıl) kemerlerinin içleri ve yan yüzeyleri, pencere boşluklarında çeşitli kompozisyonlar ile oyulmuş alçı süslemeler yer almaktadır (Yetkin 1984: 32; Turani 2003: 260). Tolunoğlu Ahmet Caminde Samarra A, B, C alçı üslubu bir arada bulunur (Yetkin 1984: 32).

⁷ Samarra'da pek çok ev kalıntısı da bulunmuş ve çok büyük olan bu evlerde elli kadar odanın bulunduğu görülmüştür. Genellikle aynı plana göre yapılan bu evlerde giriş büyük bir avluya açılmakta ve avlunun kenarlarından biri üzerinde T şeklinde bir salon vardır. Ortada dik bir eyvan ve iki yanında birer odanın yer aldığı bu mekan grupları diğer avlularda da tekrarlanıp, avluların öteki kenarlarında daha küçük odalar yer almaktadır (Yetkin 1988: 52).

Samarra A,B,C üslupları Samarra saraylarında olduğu kadar evlerinde de kullanılan kalıplanmış ve çok renkli boyalı stuko yaygın bir süsleme tarzı olmuştur (Hillendbrand 2005: 45).

XI. ve XII. yüzyıllar da Karahanlı, Gazneli ve Büyük Selçuklu mimarlıklarında alçı bezeme kullanılmıştır. Karahanlı dönemi Tirmiz Sarayının (XII. yüzyıl) iç duvarları geometrik, bitkisel, yazı ve figürlü kompozisyonlardan oluşan alçı bezemeye kaplanmıştır (Karacağ 2004: 26; Ödekan 1997: 56).

XI. ve XIV. yüzyıllar arasında İran'da Gulpayegün, İsfahan, Kazvin ve Ardistan Mescid-i Cumaları ve Hamedandaki Kümbed-i Aleviyan, Merv'deki Sultan Sencer ve Bistamdaki Bayezid-i Bistami türbeleri alçı bezemeye örnek verilebilir (Ödekan 1997: 56).

X. yüzyıldan sonra İran'da inşa edilen yapıların iç dekorasyon malzemesi alçı olmaya başlar. Nayin Ulu Camii (X. yüzyıl?), doğudaki üç kubbeli mihraplı bölümün kemer köşelikleri ve karınlarında, kemerleri taşıyan ayaklarda ve mihrabında alçı süslemeler bulunmaktadır (Karacağ 2002: 26).

Hindistan'da XV. ve XVI. yüzyıllarda alçı bezeme önem kazanmış, XVII.-XVIII. yüzyıllardaysa mermer bezemenin yerini almıştır. Kahire'deki El Hakim Camisi, Cuyuşi ve Seyüzyılı da Rukiye Meşbedleri alçı bezemenin Mısır'da Fatimi mimarlığında (909-1171) kullanımına örnek gösterilebilir (Ödekan 1997: 56).

Gırnata şehrinde yer alan Elhamra Sarayı bölgesi ⁸ açık mekanlarda alçı süsleme, kapalı mekanlarda ise alçı ile karışık çini ve yoğun olarak mermer kullanılmıştır. Mermer, alçı ve ahşap özenle oyulmuş, süslemeler çeşitli renklerin kullanımı ve altın yaldızla süsleme oluşturmuştur. Süslemelerde bitkisel motifler ile yazı sanatı kullanılmıştır (Beksaç 1995: 33; Turani 2003: 260).

Alçı süsleme Mısır, Kuzey Afrika ve İspanyaya kadar yayılıp, hücreler, ocak ve pencerelerin süslemelerinde kullanılmıştır (Arseven 1973: 40).

Türk -İslam sanatında mimariye bağlı olarak gelişen alçı bezeme, erken devirlerde, IX. yüzyılda kurulan ve Türk sanatının etkilerini yansıtan Abbasi kenti Samarra da yoğun bir şekilde görülür. Sivil ve dini mimaride duvarları, kemerleri, tonozları ve mihrapları süslemede kullanılan alçı işçiliği XI. XIII. yüzyıllarda İran

⁸ Elhamra'nın bugün ayakta kalan bölümlerinin en büyük kısmı I. Yusuf (1334-1353) ve oğlu V. Muhacmed (1353-1391) tarafından inşa ettirilmiştir (Turani 2003: 259).

Selçuklularında gelişmiştir. Bu gelişme, Anadolu Selçuklularında aynı ölçüde devam etmemiştir (Öney 1992: 63; Karaduman 1989: 88).

Bunun nedeni, Anadolu'da taş malzemenin değerlendirilmesi ya da genellikle sivil mimaride kullanılan alçının dış etkilere karşı dayanıksızlığı ve bu devir sivil yapılarının günümüze yeterince ulaşmaması olabilir (Karaduman 1989: 88).

İslam sanatında IX. yüzyıldan itibaren örnekleriyle karşılaşılan alçı mihraplar, XI. XII. yüzyıllarda Fatımi ve Büyük Selçuklular zamanında yaygınlaşmış ve alçının en yoğun kullanıldığı alan olmuştur. Anadolu Selçuklularında iç dekorasyon malzemesi olarak kullanılan alçı süsleme dini mimaride ise Harput Ulu Camii (XII. yüzyıl ikinci yarısı), Malatya Ulu Camii (1224), Konya Sahip Ata Hanekahı (1279-80), Ankara Arslanhane Caminde (1290) günümüze gelen Selçuklu dönemi Örnekleridir⁹ (Eskici 2006: 57).

Alçı işçiliği Büyük Selçuklular zamanında İran ve Orta Asya da¹⁰ büyük bir gelişme gösterip tüm yapı bölümlerinde kullanılmıştır (Arık, 2000: 178-179).

Anadolu Selçuklularında çini malzemede görülen ikonografik program, alçı işçiliğinde de uygulanmıştır. Alçı malzemeyle bezeme sanatı Anadolu Selçuklularındaki devamı sınırlı olmuştur. Ancak saray süslemelerinde yaygın olarak kullanımı Konya Köşkü, Kubad Abad Büyük ve Küçük sarayların kazılarında ortaya çıkan malzemelerden anlaşılmaktadır (Arık 2000: 179).

Anadolu Selçuklu saray ve köşklerinde, dönemin alçı süslemeciliğini, bütün süsleme türleri ele alınmıştır (Karacağ 2002: 29).

Alaeddin Keykubad'ın eseri olan Konya Köşkü, Kubad Abad ve Alanya saraylarında çıkan alçı çerçeve bordürlü parçalar benzer özellikler göstermektedir (Arık 2000: 179).

⁹ Harput Ulu Camisi ve Sakahane Mescidi mihrapları alçının tek başına kullanıldığı örneklerdir. Alçının çini ile kullanıldığı örnekler ise Konya İç Karaslan Mescidi, Konya Sahip Ata Mescidi gösterilebilir. Bu yapılar dışında Anadolu Selçuklu döneminde Konya Hoca Hasan (XII. yüzyıl) ve Zenburi (XIII. yüzyıl) mescitlerinde yapılan kazı ve onarım çalışmaları sırasında alçı parçalara rastlanılmıştır (Eskici 2006: 57-75).

¹⁰ Orta Asya anıtları kalıntılarında alçı ile yapılmış eserlerin izleri görüldüğü belirtilmiş fakat kaynaklarda kullanımı ile ilgili detaylı bilgiye ulaşılamamıştır. Sadece Leningrad ve Stokholm müzelerinde bulunan örneklerde Türk süsleme motiflerinin kaynağı vardır. Duvarlar üstüne alçı ile yapılmış süsler, ağaç üzerine işlenmiş eserler görülmektedir (Arseven 1973: 40).

Anadolu Selçuklu çağı Saray ve Köşklerinden I. Alaeddin Keykubad tarafından onartılıp genişletilen II. Kılıç Arslan Köşkünün¹¹ (1156-1192) burç ve saray kalıntıları tahrip olmuştur. Köşkün kabartmalı alçı kenar bordürlerinin bir kısmı çokgenler, zikzaklar, yıldızlı madalyonlar ve geçme örgü kuşakları gibi çeşitli geometrik motiflerle, bir kısmı da palmetlerden oluşan bitkisel kompozisyonlarla süslenmiştir. Köşkün çini ve alçı bezemeleri Avrupa ve Amerika'daki müzelere ve özel koleksiyonlara götürülmüştür (Arık 2000: 23; Sarre 1989: 6)^{12 13}.

Alanya Sarayında (1221-1231) yapılan kazı çalışmaları sonucu avlu, eyvan, revak, koridorlar ve simetrik olmayan çok sayıda mekandan oluştuğu düşünülen alanlarda fresk, alçı süslemeler ve çiniler ortaya çıkmıştır (Arık 2000: 19-20).

Selçuklu sarayları içinde en iyi durumda olan Beyşehir Gölü kenarındaki I. Alaeddin Keykubad'ın yazlık sarayı Kubadabad'da (1220-1236) 1964-65 yılı kazılarında bulunan alçı malzeme¹⁴ Anadolu Selçuklularındaki saray süslemeleri ve alçı eserleri hakkında bilgi vermektedir¹⁵ (Arık 2000: 177).

Divriği yöresinde alçı kullanımı Divriği Kale kazısında çıkan alçı örneklerle birlikte geleneksel Divriği evlerinde alçı sıva, iç ve dış cephelerde kullanılmıştır.

Alçı taşının zahmetli bir işi olmasından dolayı daha çok zengin ailelerin evlerinde selamlık bölümünde dış cephede ve iç bölümlerde uygulanmıştır (Şenol 2007: 40).

Divriği evlerinde ocak, çiçeklik gibi alçı süslemelerin günümüze kadar gelmesi alçı süslemeler hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamıştır (Şenol 2007:112)¹⁶.

¹¹ II. Kılıç Arslan (1156-1192)'ın yaptırdığı Seyran Köşkü Konya'nın merkezindeki 'Alaeddin Tepesi' denilen höyüğün üzerinde, yuvarlak planlı İç Kale'nin kuzeyindedir (Arık 2000: 23).

¹² Bugün bu eserler Berlin İslam Eserleri, Paris Louvre, Londra Victoria and Albert, Amerika Metropolitan ve Stockholm müzeleri dışında pek çok özel koleksiyonlar arasında dağınık olarak bulunmaktadır (Arık 2000: 23).

¹³ Konya Kılıçarslan alçı süslemeleri ile ilgili olarak (Sarre: 1989).

¹⁴ Kubadabad sarayı alçı buluntuları bugün saraya ait çinilerle Konya Karatay Medresesi Müzesinde sergilenmektedir.

¹⁵ Kubad Abad Sarayı'nda 1965-66 yıllarında K. Otto-Dorn tarafından ve 1980'den itibaren de Prof. Dr. Rüşhan Arık tarafından sürdürülen kazı çalışmaları sonucu elde edilen buluntular, Anadolu Selçuklu saray süslemesi ve alçıları hakkında bilgilere ulaşılmıştır (Acioğlu 2014: 2).

¹⁶ Ayanağa Konağı, Alegil evi (200 yıllık), Katırcıoğlu Evi (100 yıllık) ocakları alçıdan yapılmıştır. Divriği evlerinden Budaklı evindeki (200 yıllık) Ömer Bey evlerinde (100-150 yıllık) alçı ocaklar

Alçı bezeme beylikler dönemi ve erken Osmanlı mimarlıklarında da kullanılmış, mihrap nişlerinin duvar kaplamalarının ocaklarının ve geçiş öğelerinde alçı bezeme kullanılmıştır. Bursa Yeşil Caminde (1419) alçı işçiliği kullanımına örnek verilebilir (Ödekan 1997: 56).

XIV ve XV. yüzyıllarda daha çok mihraplarda görülen alçı süsleme Osmanlıların ilk döneminde tuğla malzemeye dayalı mimari unsurlarında, kubbe ve tonoz içlerinde kullanılmıştır (Doğanay 2012: 80).

Osmanlı mimarisinin klasik devrinde alçı süsleme daha çok hamamlarda uygulanmıştır. Keten lifleriyle güçlendirilmiş alçı arasına cam parçacıklarının yerleştirilmesiyle meydana getirilen pencereler Osmanlı süslemesinde yaygın kullanım alanı bulmuştur (Doğanay 2012: 80).

3.1. Kullanılan Teknikler

Alçı süslemenin yapılmasında kullanılan belirli teknikler kalıplama ve kazıma tekniğidir (Alp 1995: 32).

3.1.1. Kalıplama Tekniği

Üretimi daha kolay ve hızlı olduğundan tercih edilen kalıplama tekniğinin kökeni IX. yüzyıl Samarra alçılarına kadar uzanmış olsa da asıl gelişimi Anadolu'da olmuştur (Eskici 2001: 235).

Kalıplama tekniğinde mermer ve kiremit tozu gibi bazı katkıları ve su ile karıştırılıp sıvı halde hazırlanan alçı, yüzeyi negatif olarak oyulmuş olan kalıplara dökülerek, sertleştikten sonra kalıptan çıkarılarak kullanılmaktadır (Eskici 2001: 235).

Bu teknikte süsleme kalıba bağlı olarak iki şekilde yapılır. Kalıplama tekniğinde birinci şekilde motiflerin içbükey olarak oyulduğu ahşap kalıplar içerisine, istenilen kıvamda hazırlanan alçı hamuru dökülür ve sertleşmesi beklenir (Karaduman 1989: 88, Bakırer 1976: 33). Alçı levhalar sertleştikten sonra kalıptan çıkarılır ve sıva yardımıyla duvar yüzeyine uygulanır (Alp 1995: 32; Aybek 2011: 1).

tahrip edilmiştir. Hamamoğlu evinde (200 yıllık) büyük salonda yer alan sivri kemerli koçboynuzu tezyinatı olan yaşmaklı ocak ve lambalık alçı süslemeye sahiptir (Şenol 2007: 125).

İkinci şekilde ise; hazırlanan alçı hamuru, süslenecek yüzeye sürülür. Hamur sertleşmeden, motiflerin içbükey olarak oyulduğu ahşap kalıplar basılarak bezeme oluşturulur. Baskı Tekniği olarak adlandırılan bu ikinci uygulamada alçı hızlı donduğundan, hamurun yumuşakken yüzeye kaplanması ve kalıpla basılması gerektiğinden birinci şekil tercih edilmektedir (Bakırer 1976: 34; Karaduman 1989: 88).

Her iki teknikte, kalıbın alçıdan kolay ayrılmaması için, desenlerin ahşap üzerine eğri kesim tekniğinde alçak kabartma olarak oyulması gerekir (Karaduman 1989: 88).

Konya Köşkü, Kubad Abad ve Alanya saraylarında bulunan alçı çerçeve parçaları birbirine benzemektedir. Çeşitli el işlerindeki “patron” kağıdı modelleri ve şablonlar gibi hazır kalıplar olduğu ve şantiye ve ustalarla birlikte taşındığı düşünülmektedir (Arık 2000: 177).

Benzer durum, Divriği Kalesi alçı buluntularında da gözlemlenmektedir. Aynı formda ve aynı kalıptan çıkmış gibi benzer desenler bordürler halinde sıralanmaktadır.

Alaeddin Keykubad’ın (1221-1223) arasında yaptırdığı Alanya Sarayında kalıplama tekniğiyle yapılan duvar kaplaması kalıntıları önemli buluntu grubunu oluşturur (Arık 2000: 19).

Anadolu Selçuklu Dönemi’ne ait Kubadabad Sarayı’nda, Konya Alaeddin ve Felakabad köşklerinde (XIII. yüzyıl) ele geçen buluntularda alçıdan kalıplama tekniğiyle hafif kabartmalı çeşitli insan ve hayvan figürleri kullanılmıştır (Öney 1992: 83).

3.1.2. Kazıma Tekniği

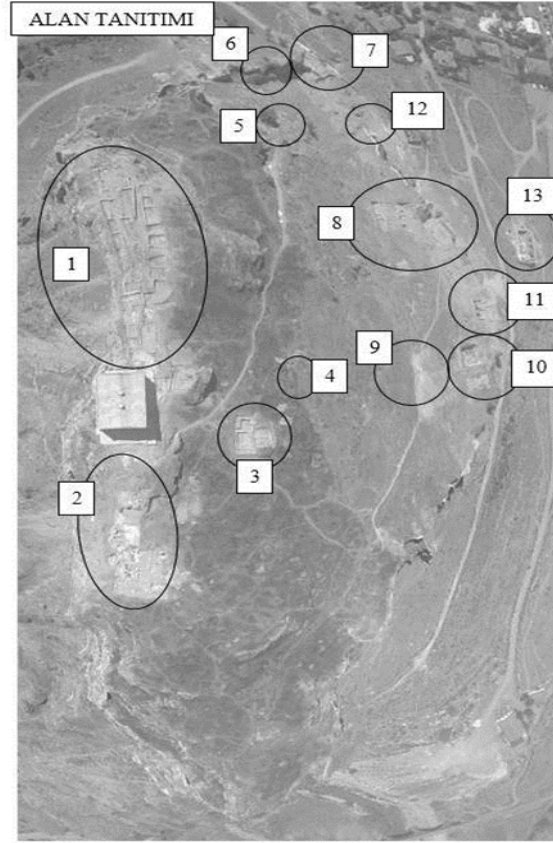
Bu teknikte süslemeler, alçı yüzeyine aktarılan motiflerin, alçı harcı sertleştikten sonra, kesici aletlerle oyulur. Bezenecek yüzeye alçı, tabakalar halinde sıvanır ve tamamen kurumadan üzerine yapılacak desenler çizilir. Desenlerin dışında kalan bölümler kalem adı verilen aletlerle kazınarak süsleme yapılır (Alp 1995: 32; Karacağ 2002: 21).

IX. yzyılda Samarra'da daha sonra İnan'da Samanoğulları ve Büyük Selçuklularda, Mısır'da Fatimilerde bu teknikte yapılmış süzgeç gibi delikli yüzeylere sahip bitkisel kompozisyonlarla süslenmiş eserler görülür (Alp 1995: 32; Aybek 2011: 21).

BÖLÜM IV

DİVRİĞİ KALE KAZISI VE ALÇI BULUNTULARI

Kazı sırasında, çok sayıda ve çeşitte buluntu açığa çıkarılmıştır. Çalışmamızın kapsamını oluşturan 2010-2016 yılları çalışmaları sırasında alandan ele geçirilen bezemesi tanımlanabilen 233 alçı parça Katalog halinde değerlendirilecektir. Alçı örnekler yoğun olarak Harita 2’de görüldüğü üzere Ana Kapı, Bayrak Bölgesi, Sultan Kapısı, Mağara Bölgesi, Ana Kapı, Sur Dışı, İç Sur, 2009 Açması, Sarnıç ve Hamam bölgesinde ele geçmiştir.

Harita 2. Divriği Kalesi Kazı alanları (Eser ve Acara Eser 2018: 86)¹⁷

¹⁷ 1-Bayrak Bölgesi 2-Sarnıç Bölgesi 3-2009 Açması-İşlik 4-Ara Sur-Kapı 5-Merdiven 6-Tonozlu Birimler 7-Sultan Kapısı 8-Ana Kapı 9-Mağara Bölgesi 10-Anonim Yapı 11-Hamamlı Köşk 12-Batı Sur Önü 13-Yukarı Kilise

Divriği Kalesi'nde 2006 yılında yapılan yüzey araştırması ile başlayan çalışmalar, 2007 yılında Bakanlar Kurulu Kararlı bir kazıya dönüşmüştür.¹⁸ Aynı yıl Kale Camii'ndeki Restorasyon Çalışmaları nedeniyle Yukarı Kilise'de (1852) temizleme çalışmalarına başlanmıştır. 2008 yılında da Yukarı Kilisede temizleme çalışmaları devam etmiştir. 2009 da ise Yukarı Kilisede temizlik çalışmaları devam etmekle birlikte Kale, Ana Kapı Çalışmaları, Kale Camii batısında ilk açma çalışmaları yapılmıştır (Eser 2014: 407).

2010 yılı çalışmaları:

2010 yılı çalışmaları Ana Kapı ve Sultan Kapısı bölgesinde başlamış olup, Ana kapıda 10.00 x 27.00 metrelik bir alanda çalışma yapılmıştır. Çalışılan alanda çanak çömlek parçaları, pişmiş toprak lüle parçaları, farklı renk cam hamurlarından bilezik parçaları, taş mimari parçalarla bitkisel bezemeli alçı parçaları ele geçirilmiştir (Eser, Akay 2012: 438).

2011 yılı çalışmaları:

2011 yılı çalışmaları Kale Cami Güneyi, Bayrak Bölgesi çevresi, Sultan Kapısı, Ana Kapı çevresi ve Anonim Yapı'da yürütülmüştür (Eser, Akay 2013: 415).

Kale Camisi'nin yaklaşık olarak 20 m. Güneyinde zeminde görülen duvar izi nedeniyle bu bölümün kazılmasına karar verilmiş, çalışmalar sonunda açma, 6.80x13.35 m. ölçülerine ulaşmıştır. Alan içerisinde birbirine yakın ölçülerde ve benzer özelliklere sahip duvarlar ortaya çıkmıştır (Eser, Akay 2013: 415).

Açmada yapılan çalışmalar sırasında hem alçı hem de taş süsleme parçaları ele geçmiştir. Parçalardan alçı olan birinin üzerinde renkli sırla yapılmış bir kitabe kalıntısı yer almaktadır. Duvar dolgusu olarak kullanılan parçanın özel ve önemli bir mekana ait olduğu düşünülmüştür. Erken döneme ait olduğu tahmin edilen yapıda, mekanlar ve duvarlar yıkılmış, süsleme parçaları parçalanarak duvarlar için dolgu malzemesi olarak kullanılmıştır (Eser, Akay 2013: 415).

Kale alanı içerisinde yer alan Bayrak Bölgesi çevresinde 10x10 m. ölçülerindeki açma çalışmanın sonlarında 6.80x18.80 m. boyutlarına ulaşmıştır. Bu

¹⁸ Divriği Kalesi Kazısı, Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Erdal ESER başkanlığında yürütülmektedir.

kısımdan gelen alçı kalıntılar, üzerlerinde yer alan süslemeler ile mekan ya da mekanların alçı kaplamalı olduğunu göstermiştir. Ancak bu alçı süsleme parçalar zaman içerisinde tahribata uğramıştır (Eser, Akay 2013: 415).

Alçı parçalar üzerindeki bezeme detaylarında görülen farklılıklar erken döneme ait olabileceğini düşündürmüştür (Eser, Akay 2013: 415).

2012 yılı çalışmaları:

2012 yılı çalışmaları Bayrak Bölgesi çevresi, Ana Kapı, Sultan Kapısı ve Anonim Yapı'da devam etmiştir (Eser 2014: 166).

Bayrak Bölgesi çevresindeki 2 numaralı mekan ile alanın ortasında yer alan 5 numaralı yaklaşık 7.33x23.08 m. ölçülerindeki paralel iki birimden oluşan mekanda duvarların sıvalı olduğu, alçı süsleme ve bezeme parçaları ele geçmiştir (Eser 2014: 166).

Bayrak Bölgesi çevresinde bir bölümü ile açığa çıkarılmış olan birimlerde moloz taş duvar örgüleri vardır. Alanın güneyinde yer alan birimler kesme taş zemin kaplamaları ile erken dönem özelliklerini yansıtmakla birlikte, bağlayıcı malzemesi bulunmayan kuru duvar örgüleri ile daha geç dönem özelliğine sahiptirler. Açığa çıkmış olan duvarların büyük bölümü sıvasız olup, ele geçirilen parçalar nedeniyle özgününde mekanların alçı kaplamalı olduğu düşünülmüştür (Eser 2014: 166).

Alçı süsleme parçalarının çoğunun XII. ve XIII. yüzyıla tarihlenmeleri ve duvar dolgusu olarak buldukları düşünüldüğünde, mekanların duvar örgülerinin daha geç tarihli olması sonucuna ulaşılmıştır (Eser 2014: 166).

2013 yılı çalışmaları:

2013 yılı çalışmaları; Bayrak Direği Çevresi, Sarnıç Çevresi (Kale Camii Güneyi), 3 Numaralı Burç, Sultan Kapısı, Sur Dışı, Yol Çalışmaları, Kazı Evi Çevresi, Mağara Çevresinde sürdürülmüştür. Bayrak Bölgesinde sırlı sırsız seramik parçaları, bazı metal buluntular ile birlikte, önemli buluntu grubunu da alçı parçalar oluşturmaktadır. Bayrak direği bölgesinde ortaya çıkarılan yapı kalıntılarının çeşitli birimlerinde kullanılmış olan geometrik, bitkisel ve figürlü bezeme ile süslenmiş alçı parçaları, bu bölümde yer alan mekanların önemli olacağını düşündürmüştür (Eser, Görür 2014: 526).

2015 yılı çalışmaları:

2015 yılı alışmaları Sultan Kapısı, Ana Kapı, Kaya Mezar bölgelerinde yürütülmüştür. Kazılarda ele geçen buluntular içinde kazı envanterine alınmış paalarla birlikte, bezemesiz çok sayıda parça vardır. Alçı buluntular tahrip edilmiş ve alan içerisinde dağmık olarak ele geçmiştir. Bezemesi olmayan alçı parçalar, alçı kullanımının fazla olduğunu gösteren önemli bir detaydır (Eser vd. 2017: 223).

2016 yılı çalışmaları:

2016 yılı çalışmaları alan temizlemesi sonrası, Kaya Mezar bölgesinde kazı çalışmaları başlanmıştır. Kazı esnasında çok sayıda tahrip olmuş alçı süsleme parçası ele geçmiştir (Eser vd. 2017: 346).

2010-2016 yılları arasında yapılan çalışmalar sonucunda; bezemeli alçı levhalar, sırlı ve sırsız kaplara ait parçalar, cam bilezik parçaları, metal ve işlenmiş kemik objeler bulunmuştur. Buluntular genellikle XII. yüzyıl ve sonrasına tarihlenmektedir (Eser, Acara Eser 2018: 1).

Divriği Kalesi alçı süsleme parçaları büyük oranda XII. ve XIII. yüzyıla tarihlenmektedir (Eser 2014: 166).

BÖLÜM V

KATALOG

5.1. Geometrik Bezemeli

Kırık, eğri ve düz çizgilerle üçgen, dörtgen, sekizgen gibi kapalı şekillerin belirli bir sistem içinde birleştirilmesinden geometrik kompozisyonlar oluşmaktadır (Mülayim 1982: 70).¹⁹

Geometrik bezeme; kırık çizgiler, yıldız, örgü, geçme, eşkenar dörtgen motifleri ve zikzak gibi çeşitlilik gösteren altmış iki örnekten oluşmaktadır.

¹⁹ Geometrik süslemenin kronolojik gelişimi hakkında ayrıntılı bilgi için (Mülayim 1982: 15-43).

Örnek No: 1

Kazı Envanter No	DK.12.A34
Resim No	1
Eserin Adı	Pano Parçası?
Buluntu Yeri	Ana Kapı
Buluntu Tarihi	2012
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:18 x 18,6cm K: 2,5 cm Y: 0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık pano parçasının üst kısmı birbirine geçmiş sekizgenlerle kapalı geometrik kompozisyon oluşturulmuştur. Alt kısmında ise çiçekli küfi yazı olduğu tahmin edilen yazı bezeme bulunmaktadır.

Örnek No: 2

Kazı Envanter No	-
Resim No	2
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Bayrak Bölgesi
Buluntu Tarihi	2013
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:21,5 x 11,2cm K: 3 cm Y: 0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Yaklaşık üç parçadan oluşan bezemede kırık çizgiler kapalı form oluşturacak şekilde birbirini kesmektedir.

Örnek No: 3

Kazı Envanter No	-
Resim No	3
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Bayrak Bölgesi
Buluntu Tarihi	2013
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 21,5 x 11,2 cm K:3cm Y:0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze tahrip olarak gelen parçada kalan izlerden kırık çizgilerin kapalı form oluşturacak şekilde birbirini keserek devam ettiği düşünülmektedir.

Örnek No: 4

Kazı Envanter No DK.14/964

Resim No 4

Eserin Adı Alçı Parçası

Buluntu Yeri Sultan Kapısı

Buluntu Tarihi 2014

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B: 14,9x11,3 cm K: 2,7 cm Y: 0,6 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Günümüze tahrip olarak gelen parçada kalan izlerden kırık çizgilerin kapalı form oluşturacak şekilde birbirini keserek devam ettiği düşünülmektedir.

Örnek No: 5

Kazı Envanter No	DK.14.980
Resim No	5
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	17.08.2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:7,2 x4,5 cm K: 2,7 cm Y: 0,3 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde ulaşmış bezemede kırık çizgiler kapalı form oluşturarak şekilde birbirini kesmiştir.

Örnek No: 6

Kazı Envanter No DK.15.A13

Resim No 6

Eserin Adı Alçı Parçası

Buluntu Yeri Sultan Kapısı

Buluntu Tarihi 2015

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:10,4 x7,7 cm K: 2,5 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Günümüze kırık halde ulaşmış bezemede geçmelerden oluşan geometrik düzenleme izlenmektedir.

Örnek No: 7

Kazı Envanter No	DK.15.A2
Resim No	7
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Yüzey Buluntusu
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 8,1 x 11cm K:2,5cm Y: 0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde ulaşmış bezemede geçmelerden oluşan geometrik düzenleme izlenmektedir.

Örnek No: 8

Kazı Envanter No	DK.15.A22
Resim No	8
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:16 x12,8 cm K: 3,8 cm Y: 0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde ulaşmış bezemede geçmelerden oluşan geometrik düzenleme izlenmektedir.

Örnek No: 9

Kazı Envanter No	DK.16.A60
Resim No	9
Eserin Adı	Bordür Parçası?
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:8,8 x8,2 cm K:1,7 cm Y: 0,3 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde ulaşmış bordür parçası olduğu düşünülen bezemede geçmelerden oluşan geometrik düzenleme izlenmektedir.

Örnek No: 10

Kazı Envanter No	DK.10.A7
Resim No	10
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2010
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 10,8 x8,4cm K: 5,1 cm Y: 0,5 cm
Teknik	Kazıma (?)
Tanıtım	Yüzey kesici aletlerle çizilerek bezenmiştir. Çizgiler serbest elle oluşturulmuştur.

Örnek No: 11

Kazı Envanter No	DK.15.A54
Resim No	11
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 14,5 x12,2 cm K: 5,2 cm Y: 0,5 cm
Teknik	Kazıma (?)
Tanıtım	Yüzey kesici aletlerle çizilerek bezenmiştir. Çizgiler serbest elle oluşturulmuştur. Örnek No 10 ile benzer kompozisyon görülmektedir.

Örnek No: 12

Kazı Envanter No DK.15.A29

Resim No 12

Eserin Adı Alçı Parçası

Buluntu Yeri Mağara Bölgesi

Buluntu Tarihi 2015

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:7,3 x 7,9 cm K: 2,7 cm Y: 0,1 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Günümüze tahrip olmuş halde ulaşan parçada M harfine benzeyen girintili bir silme örneği bulunmaktadır.

Örnek No: 13

Kazı Envanter No	DK.16.A40
Resim No	13
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:6 x7,7 cm K:9 cm Y:0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde ulaşmış parçada iç içe geçmiş üçgenlerden oluşan geometrik düzenlemeye sahiptir.

Örnek No: 14

Kazı Envanter No	DK.15.A46
Resim No	14
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 6,3 x6,2 cm K: 2,2 cm Y: 0,7 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	İki şerit içerisinde eşkenar dörtgen dilimlerinden oluşan bordür parçası olduğu tahmin edilmektedir. Örnek No 16 ile benzerliğinden uzun bir bordürün parçası olduğu tahmin edilmektedir.

Örnek No: 15

Kazı Envanter No	DK.15.A46
Resim No	15
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 9 x6,4 cm K: 3,2 cm Y: 0,5 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	İki şerit içerisinde eşkenar dörtgen dilimlerinden oluşan bordür parçası olduğu tahmin edilmektedir.

Örnek No: 16

Kazı Envanter No DK.15.A49

Resim No 16

Eserin Adı Bordür Parçası

Buluntu Yeri Mağara Bölgesi

Buluntu Tarihi 2015

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:27,7 x 6,5cm K: 13,5 cm Y: 0,8 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım İki şerit içerisinde eşkenar dörtgen dilimlerinden oluşan bordür parçası olduğu tahmin edilmektedir. Parçanın uzun bir bordürü süsleyen bir bezeme ögesi olduğu düşünülmektedir.

Örnek No: 17

Kazı Envanter No	DK.16.A3
Resim No	17
Eserin Adı	Bordür Parçası?
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 6,9 x5,9 cm K: 1,7 cm Y: 0,9 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	İki şerit içerisinde eşkenar dörtgen dilimlerinden oluşan bordür parçası olduğu tahmin edilmektedir. Örnek No 14, 15, 16, 17'nin aynı kompozisyonda kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Örnek No: 18

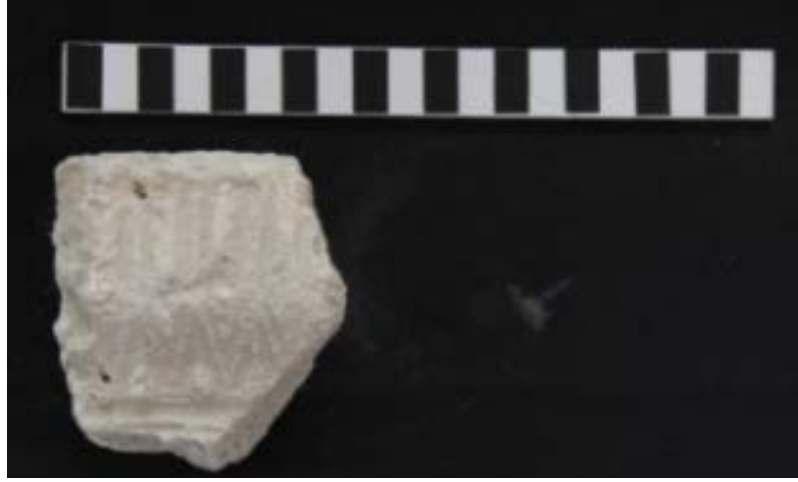
Kazı Envanter No	DK 14/939
Resim No	18
Eserin Adı	Köşebent Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:7,1 x 7,5 cm K: 3,9 cm Y: 0,2 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Köşebent parçası olduğu düşünülen parça, kalan izlerden iki şerit içerisinde üzeri zikzaklar yapan kırık çizgilerle bezendiği anlaşılmaktadır.

Örnek No: 19

Kazı Envanter No	DK.15.A12
Resim No	19
Eserin Adı	Köşebent Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:12,1x9,5cm K: 4,6 cm Y:0,1 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Köşebent parçası olduğu düşünülen parça, kalan izlerden iki şerit içerisinde üzeri zikzaklar yapan kırık çizgilerle bezendiği anlaşılmaktadır.

Örnek No: 20

Kazı Envanter No	DK.15.A30
Resim No	20
Eserin Adı	Köşebent Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:7,6 x8,6 cm K: 3,5 cm Y: 0,1 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Köşebent parçası olduğu düşünülen parça, kalan izlerden iki şerit içerisinde üzeri zikzaklar yapan kırık çizgilerle bezendiği anlaşılmaktadır.

Örnek No: 21

Kazı Envanter No DK.15.A8

Resim No 21

Eserin Adı Köşebent Parçası

Buluntu Yeri Sultan Kapısı

Buluntu Tarihi 2015

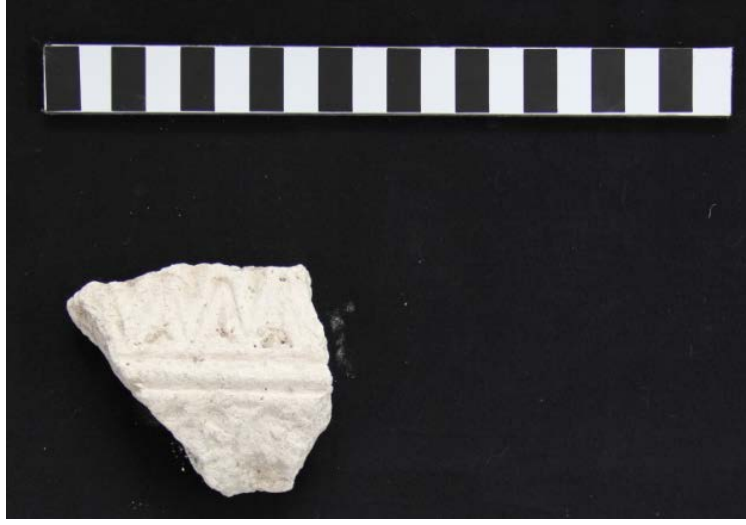
Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:10,5 x9,1cm K: 2,5 cm Y: 0,2 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Köşebent parçası olduğu düşünülen parça, kalan izlerden iki şerit içerisinde üzeri zikzaklar yapan kırık çizgilerle bezendiği anlaşılmaktadır. Köşebent'in üst kısmında geometrik detaya sahip süsleme unsuru yer almaktadır.

Örnek No: 22

Kazı Envanter No	DK.15.A8
Resim No	22
Eserin Adı	Köşebent Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:6,6 x6,5 cm K: 2 cm Y: 0,2 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Köşebent parçası olduğu düşünülen parça, üzeri zikzaklar yapan kırık çizgilerle bezendiği anlaşılmaktadır.

Örnek No: 23

Kazı Envanter No	DK.16.A69
Resim No	23
Eserin Adı	Köşebent Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 14,5 x9 cm K: 3 cm Y: 0,5 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Köşebent parçası olduğu düşünülen parçanın üzeri zikzaklar yapan kırık çizgilerle bezenmiştir.

Örnek No: 24

Kazı Envanter No DK.16.A64

Resim No 24

Eserin Adı Köşebent Parçası

Buluntu Yeri Mağara Bölgesi

Buluntu Tarihi 2016

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:10,4 x8,3cm K: 2 cm Y: 0,1 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Köşebent parçası olduğu düşünülen parçanın üzeri zikzaklar yapan kırık çizgilerle bezenmiştir.

Örnek No: 25

Kazı Envanter No	DK.16.A8
Resim No	25
Eserin Adı	Köşebent Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:18,2x9,9cm K: 5,9 cm Y: 0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Köşebent parçası olduğu düşünülen parçanın üzeri zikzaklar yapan kırık çizgilerle bezenmiştir.

Örnek No: 26

Kazı Envanter No	DK.16.A9
Resim No	26
Eserin Adı	Köşebent Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 22 x9,5 cm K: 7 cm Y: 0,1 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Köşebent parçasının kalan izlerden üzeri zikzaklar yapan kırık çizgilerle bezenmiştir.

Örnek No: 27

Kazı Envanter No	DK.16.A18
Resim No	27
Eserin Adı	Köşebent Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 6,5 x10 cm K: 3 cm Y: 0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze tahrip olarak ulaşan parçanın Örnek No 25 ile benzerliğinden üzeri zikzaklar yapan kırık çizgilerle bezendiği anlaşılmaktadır.

Örnek No: 28

Kazı Envanter No	DK.16.A24
Resim No	28
Eserin Adı	Köşebent Parçası?
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:5,7 x7 cm K: 3,2 cm Y: 0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Örnek No 25 ile benzerliği nedeniyle üzeri zikzaklar yapan kırık çizgilerle bezendiği anlaşılmaktadır.

Örnek No: 29

Kazı Envanter No	DK.16.A50
Resim No	29
Eserin Adı	Köşebent Parçası?
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 11 x10 cm K: 3,9 cm Y: 0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Köşebent parçası olduğu düşünülen parça, üzeri zikzaklar yapan kırık çizgilerle bezenmiştir.

Örnek No: 30

Kazı Envanter No	DK.16.A39
Resim No	30
Eserin Adı	Köşebent Parçası?
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 17 x9,7 cm K: 4,1 cm Y: 0,3 cm/0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Köşebent parçası olduğu düşünülen parçanın üst kısmında şerit içerisinde geometrik süsleme olup, alt kısmı ise üzeri zikzaklar yapan kırık çizgilerle bezendiği anlaşılmaktadır. Örnek No 18-30 arasındaki parçalar birbirine benzer geometrik kompozisyonlardan oluşmaktadır.

Örnek No: 31

Kazı Envanter No	-
Resim No	31
Eserin Adı	Yıldız
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2013
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:9,2 x 9,4 cm K: 2,9 cm Y:0,5 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık durumda ulaşan parçanın yıldız formu tam anlaşılammış olup, içerisinde damla formlu bir çiçek deseni bulunmaktadır.

Örnek No: 32

Kazı Envanter No	DK.14/949
Resim No	32
Eserin Adı	Yıldız
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 6,3x11 cm K: 1,9 cm Y: 0,8 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde ulaşan alçı parçanın kalan izlerinden üzerinde beş kollu yıldız motifi olduğu anlaşılmaktadır.

Örnek No: 33

Kazı Envanter No DK.10.A9

Resim No 33

Eserin Adı Niş Köşelik Parçası

Buluntu Yeri Sultan Kapısı

Buluntu Tarihi 2010

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:11,5x10cm K: 4,8 cm Y: 0,6 cm/0,4 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Kırık niş köşeliği parçası olduğu düşünülen parçanın üzerinde iki şerit arasında basit örgü motifi bulunmaktadır. Şerit dışında kalan kısımlar tahrip olduğu için bezeme detayı anlayamamıştır.

Örnek No: 34

Kazı Envanter No	DK.15.A58
Resim No	34
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 9,2 x 6,5cm K: 2,1 cm Y: 0,3 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık niş köşeliği parçası olduğu düşünülen parçanın üzerinde iki şerit arasında basit örgü motifi bulunmaktadır.

Örnek No: 35

Kazı Envanter No	DK.15.A56
Resim No	35
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:11,4 x7,1cm K: 3,3 cm Y: 0,2 cm/0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık niş köşeliği parçası üzerinde iki şerit arasında basit örgü motifi bulunmaktadır.

Örnek No: 36

Kazı Envanter No	DK.15.A50
Resim No	36
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:8,2 x 7,9 cm K: 2,9 cm Y: 0,3 cm/0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık niş köşeliği parçası üzerinde iki şerit arasında basit örgü motifi bulunmaktadır.

Örnek No: 37

Kazı Envanter No	DK.15.A18
Resim No	37
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:10,7 x9,3cm K: 3,1 cm Y: 0,2cm/0,3 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde ulaşmış alçı parçanın üzerinde iki şerit arasında basit örgü motifi bulunmaktadır.

Örnek No: 38

Kazı Envanter No DK.13/284

Resim No 38

Eserin Adı Niş Köşelik Parçası

Buluntu Yeri 3. Burç

Buluntu Tarihi 2013

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:13,4 x5,8cm K: 3,7 cm Y: 0,7 cm/0,6 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Günümüze kırık halde ulaşmış alçı parçanın üzerinde iki şerit arasında örgü motifi bulunmaktadır.

Örnek No: 39

Kazı Envanter No	DK.14/937
Resim No	39
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası
Buluntu Yeri	3. Burç
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 9,3 x10 cm K: 2,9 cm Y: 0,2cm/0,7 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde ulaşmış alçı parçanın üzerinde iki şerit arasında örgü motifi bulunmaktadır. Örnek No 33-39 arası benzer kompozisyondan oluşmaktadır.

Örnek No: 40

Kazı Envanter No	DK.15.A46
Resim No	40
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 6,2 x6,1cm K: 2,5 cm Y: 0,3cm/0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Alçı parçanın üzerinde “zencirek” örgüsünden oluşan geometrik kompozisyonla bezenmiştir.

Örnek No: 41

Kazı Envanter No	DK.15.A54
Resim No	41
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:8,7 x9,6 cm K:2,2 cm Y:0,9 cm/0,8 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Alçı parçanın üzerinde ‘zencirek’ örgüsünden oluşan geometrik kompozisyonla bezenmiştir.

Örnek No: 42

Kazı Envanter No DK.15.A31

Resim No 42

Eserin Adı Alçı Parçası

Buluntu Yeri Bedesten

Buluntu Tarihi 2015

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:10,1 x7cm K:3 cm Y:0,3 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Günümüze kırık halde gelen parçanın üzerinde iki şerit arasında basit örgü motifi bulunmaktadır. Yapının hangi ögesine ait olduğu tahmin edilemeyecek kadar küçük boyutludur.

Örnek No: 43

Kazı Envanter No	DK.14/969
Resim No	43
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:9,8 x6cm K:2,8cm Y:0,3 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde gelen parçanın üzerinde iki şerit arasında basit örgü motifi bulunmaktadır. Yapının hangi ögesine ait olduğu tahmin edilemeyecek kadar küçük boyutludur.

Örnek No: 44

Kazı Envanter No DK.16.A44

Resim No 44

Eserin Adı Alçı Parçası

Buluntu Yeri Mağara Bölgesi

Buluntu Tarihi 2016

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:9,3 x5 cm K:1,7 cm Y:0,6 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Günümüze kırık halde ulaşmış alçı eserin kalan izlerden iki şerit arasında örgü motifinden oluştuğu anlaşılmaktadır.

Örnek No :45

Kazı Envanter No	DK.16.A23
Resim No	45
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:6,1 x4,3 cm K: 3,1 cm Y: 0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde gelen parçanın üzerinde iki şerit arasında basit örgü motifi bulunmaktadır. Yapının hangi ögesine ait olduğu tahmin edilemeyecek kadar küçük boyutludur.

Örnek No: 46

Kazı Envanter No	DK.16.A49
Resim No	46
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:6 x10,1 cm K:3,5 cm Y:0,3 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde ulaşmış alçı parçasının kalan izlerinden iki şerit arasında örgü motifinden oluştuğu anlaşılmaktadır.

Örnek No: 47

Kazı Envanter No	DK.16.A25
Resim No	47
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:6,4 x4,1 cm K:2,7 cm Y:0,5 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde gelen parçanın üzerinde iki şerit arasında basit örgü motifi bulunmaktadır. Yapının hangi ögesine ait olduğu tahmin edilemeyecek kadar küçük boyutludur.

Örnek No: 48

Kazı Envanter No	DK.15.A4
Resim No	48
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:7,6x10,1cm K:7,6cm Y:0,3 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze bezeme detayı tam olarak anlaşılamayacak kadar kırık halde gelen parçanın üzerinde iki şerit arasında basit örgü motifi bulunmaktadır. Alt kısmında ise örgü motifinin daha seyrek devam ettiği gözlemlenmiştir.

Örnek No: 49

Kazı Envanter No	DK.14/961
Resim No	49
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	3. Burç
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:5,1x7,1cm K: 1,8cm Y:0,3 cm/0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze bezeme detayı tam olarak anlaşılamayacak kadar küçük ve kırık halde ulaşmıştır. Örnek No 48 ile benzerliğinden üzerinde iki şerit arasında basit örgü motifi olduğu tahmin edilmektedir. Alt kısmında ise örgü motifinin daha seyrek devam ettiği gözlemlenmiştir.

Örnek No: 50

Kazı Envanter No	DK.15.A61
Resim No	50
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 5,7 x5,3 cm K: 3,7 cm Y: 0,3 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze bezeme detayı tam olarak anlaşılamayacak kadar küçük ve kırık halde ulaşmıştır. Örnek No 48 ile benzerliğinden üzerinde örgü bezemenin kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Örnek No: 51

Kazı Envanter No	DK.16.A26
Resim No	51
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 6 x3,8 cm K: 2,7 cm Y: 0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde ulaşmış alçı parçanın kalan izlerinden iki şerit arasında örgü motifinden oluştuğu anlaşılmaktadır.

Örnek No: 52

Kazı Envanter No	DK.16.A29
Resim No	52
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 6,2 x6,7cm K: 2,2 cm Y: 0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde ulaşmış alçı parçanın kalan izlerinden iki şerit arasında örgü motifinden oluştuğu anlaşılmaktadır.

Örnek No: 53

Kazı Envanter No	DK.16.A58
Resim No	53
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:7,6 x5,2 cm K: 3,2 cm Y: 0,8 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırılmış halde gelen parça simetrik "S" kıvrımlarıyla bezenmiştir.

Örnek No: 54

Kazı Envanter No	DK.16.A5
Resim No	54
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:6,2 x10,9cm K: 5,8 cm Y: 0,5 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırılmış halde gelen parça birbirine simetrik "S" kıvrımlarıyla bezenmiştir.

Örnek No: 55

Kazı Envanter No	DK.16.A30
Resim No	55
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 7,4 x6,2cm K: 2,7 cm Y: 0,5 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırılmış halde gelen parça birbirine simetrik "S" kıvrımlarıyla bezenmiştir.

Örnek No: 56

Kazı Envanter No	DK.16.A31
Resim No	56
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:7,6 x5,6cm K: 2,7 cm Y: 0,5 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırılmış halde gelen parça birbirine simetrik "S" kıvrımlarıyla bezenmiştir.

Örnek No: 57

Kazı Envanter No	DK.15.A17
Resim No	57
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:13,6 x 6,1cm K: 5 cm Y: 0,2 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırılmış halde gelen parça birbirine simetrik “S” kıvrımlarıyla bezenmiştir.

Örnek No: 58

Kazı Envanter No	DK.16.A32
Resim No	58
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 9,8 x6 cm K: 6,3 cm Y: 0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırılmış halde gelen parça birbirine simetrik “S” kıvrımlarıyla bezenmiştir.

Örnek No: 59

Kazı Envanter No	DK.16.A33
Resim No	59
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:11,5 x8,8cm K: 3,2 cm Y: 0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırılmış halde gelen parça birbirine simetrik ‘S’ kırımlarıyla bezenmiştir.

Örnek No: 60

Kazı Envanter No	DK.16.A41
Resim No	60
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:8,9 x6,2 cm K: 4 cm Y: 0,5 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırılmış halde gelen parça birbirine simetrik ‘‘S’’ kıvrımlarıyla bezenmiştir.

Örnek No: 61

Kazı Envanter No	DK.16.A58
Resim No	61
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:7,6 x5,2 cm K:3,2cm Y: 0,8 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırılmış halde gelen parça birbirine simetrik “S” kıvrımlarıyla bezenmiştir. Örnek No 53-61 arası benzer kompozisyon gözlemlenmiştir.

Örnek No: 62

Kazı Envanter No	DK.16.A72
Resim No	62
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:7,8 x 7,5 cm K: 2,1 cm Y: 0,6 cm/0,2 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde ulaşmış alçı parçanın kalan izlerden iki şerit arasında karşılıklı örgü motifinden oluştuğu anlaşılmaktadır.

5.2. Bitkisel Bezemeli

Bitkisel bezeme; palmet, rumi ve kıvrık dallardan oluşan yetmiş altı örnekten oluşmaktadır.

Örnek No: 63

Kazı Envanter No	DK.10.A5
Resim No	63
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Ana Kapı
Buluntu Tarihi	2010
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 16 x5,2 cm K: 1,6 cm Y: 0,9 cm/0,3 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık bordür parçasında iki şerit arasında ucu rumilerle sonlanan kıvrık dal motifi bulunmaktadır.

Örnek No: 64

Kazı Envanter No DK.10.A1

Resim No 64

Eserin Adı Bordür Parçası

Buluntu Yeri Ana Kapı

Buluntu Tarihi 2010

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B: 11,4 x 5,6 cm K: 1,8 cm Y: 0,9 cm/0,3 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Kırık bordür parçasında iki şerit arasında ucu rumilerle sonlanan kıvrık dal motifi bulunmaktadır. Örnek No 63 ile benzer kompozisyon vardır.

Örnek No: 65

Kazı Envanter No	DK.13.289
Resim No	65
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Ana Kapı
Buluntu Tarihi	2013
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 21 x 6,2 cm K:2,1 cm Y: 0,4 cm/1 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık bordür parçasında iki şerit arasında ucu rumilerle sonlanan kıvrık dal motifi bulunmaktadır.

Örnek No: 66

Kazı Envanter No DK.15.A43

Resim No 66

Eserin Adı Bordür Parçası

Buluntu Yeri Mağara Bölgesi

Buluntu Tarihi 2015

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:20 x6 cm K: 4,1 cm Y: 0,8 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Günümüze kırık durumda ulaşmış bordür parçasında iki şerit arasında ucu rumilerle sonlanan kıvrık dal motifi bulunmaktadır.

Örnek No: 67

Kazı Envanter No	DK.15.A45
Resim No	67
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 20 x 6 cm K:4,1 cm Y:0,8 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık durumda ulaşmış bordür parçasında iki şerit arasında ucu rumilerle sonlanan kıvrık dal motifi bulunmaktadır.

Örnek No: 68

Kazı Envanter No	DK.15.A43
Resim No	68
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:18,5x 6,5 cm K:3,2 cm Y: 0,8 cm/ 0,3 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık bordür parçasında iki şerit arasında ucu rumilerle sonlanan kıvrık dal motifi bulunmaktadır.

Örnek No: 69

Kazı Envanter No	DK.15.A47
Resim No	69
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:8,4 x 6,2 cm K: 4,3 cm Y:0,4 cm/0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık durumda ulaşmış bordür parçasında iki şerit arasında Örnek No 67 ile benzerliğinden ucu rumilerle sonlanan kıvrık dal motifi bulunduğu tahmin edilmektedir.

Örnek No: 70

Kazı Envanter No	DK.15.A48
Resim No	70
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 17,5 x7 cm K: 4,8 cm Y: 0,6 cm/0,4cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık bordür parçasında iki şerit arasında ucu rumilerle sonlanan kıvrık dal motifi bulunmaktadır.

Örnek No: 71

Kazı Envanter No	DK.15.A43
Resim No	71
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:15,5x6,5 cm K: 4 cm Y: 0,7 cm/0,5 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık durumda ulaşmış bordür parçasında Örnek No 67 ile benzerliğinden iki şerit arasında ucu rumilerle sonlanan kıvrık dal motifi bulunduğu tahmin edilmektedir.

Örnek No: 72

Kazı Envanter No	DK.15.A43
Resim No	72
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:14x7cm K: 3,6 cm Y: 0,4 cm/0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık ve tahrip durumda ulaşmış bordür parçasında Örnek No 67 ile benzerliğinden iki şerit arasında ucu rumilerle sonlanan kıvrık dal motifi bulunduğu tahmin edilmektedir.

Örnek No: 73

Kazı Envanter No	DK.15.A45
Resim No	73
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:18,5 x6,5 cm K: 3,2 cm Y: 0,8 cm/0,3 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık bordür parçasında iki şerit arasında ucu rumilerle sonlanan kıvrık dal motifi bulunmaktadır.

Örnek No: 74

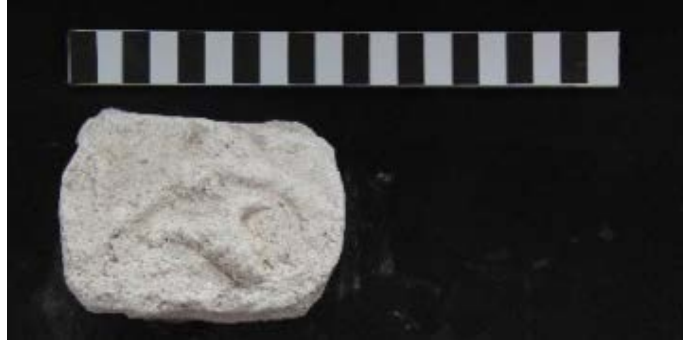
Kazı Envanter No	DK.15.A48
Resim No	74
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:18 x7 cm K:7,1 cm Y: 0,5 cm/ 0,8 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık bordür parçasında iki şerit arasında ucu rumilerle sonlanan kıvrık dal motifi bulunmaktadır.

Örnek No: 75

Kazı Envanter No	DK.15.A48
Resim No	75
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:11,2 x6,7 cm K:4 cm Y:0,5 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık ve tahrip durumda ulaşmış bordür parçası, Örnek No 67 ile benzerliğinden iki şerit arasında ucu rumilerle sonlanan kıvrık dal motifi bulunduğu tahmin edilmektedir.

Örnek No: 76

Kazı Envanter No	DK.15.A48
Resim No	76
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:9,1 x6,1 cm K:4,4 cm Y: 0,4 cm/0,8 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık ve tahrip durumda ulaşmış bordür parçasında Örnek No 67 ile benzerliğinden iki şerit arasında ucu rumilerle sonlanan kıvrık dal motifi bulunduğu tahmin edilmektedir.

Örnek No: 77

Kazı Envanter No DK.15.A53

Resim No 77

Eserin Adı Bordür Parçası

Buluntu Yeri Sultan Kapısı

Buluntu Tarihi 2015

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:9,4 x5,3cm K:2,3 cm Y:0,7 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Günümüze kırık ve tahrip durumda ulaşmış bordür parçasında Örnek No 67 ile benzerliğinden iki şerit arasında ucu rumillerle sonlanan kıvrık dal motifi bulunduğu tahmin edilmektedir. Örnek No 65-77 arasında benzer kompozisyon gözlemlenmiştir.

Örnek No: 78

Kazı Envanter No	DK.15.A55
Resim No	78
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:10,4 x 9 cm K:3,4 cm Y:1cm./0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık ve tahrip durumda ulaşmış bordür parçasında iki şerit arasında ucu rumilerle sonlanan kıvrık dal motifi bulunduğu tahmin edilmektedir.

Örnek No: 79

Kazı Envanter No	DK.15.A 20
Resim No	79
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:5,2 x10,7 cm K: 3,9 cm Y:0,2 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık bordür parçasında iki şerit arasında ucu rumilerle sonlanan kıvrık dal motifi bulunmaktadır.

Örnek No: 80

Kazı Envanter No DK.15.A51

Resim No 80

Eserin Adı Bordür Parçası

Buluntu Yeri Sultan Kapısı

Buluntu Tarihi 2015

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B: 6,1 x6,1 cm K: 2 cm Y: 0,4 cm/0,5 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Günümüze kırık ve tahrip durumda ulaşmış bordür parçasında iki şerit arasında ucu rumilerle sonlanan kıvrık dal motifi bulunmaktadır.

Örnek No: 81

Kazı Envanter No -

Resim No 81

Eserin Adı Bordür Parçaları

Buluntu Yeri Yol

Buluntu Tarihi 2013

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:16,5x5,2cm K: 4,8cm Y: 0,4 cm

E-B:7,7 x5 cm K: 1,9cm Y: 0,5 cm

E-B:14,5x5,1cm K: 2,7 cm Y:0,9 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Benzer bordür parçalarından oluşan, birbirini takip eden kıvrık dallardan oluşan bitkisel bezemeler yer almaktadır. Kıvrık dalların arasında küçük nokta kabartmalar bulunmaktadır.

Örnek No: 82

Kazı Envanter No	DK.15.A23
Resim No	82
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Bedesten
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:7 x6,1 cm K: 3,8 cm Y:0,1 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık bordür parçasının kalan izlerinden bitkisel bezemeye sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Örnek No: 83

Kazı Envanter No	DK.16.A57
Resim No	83
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:8,2 x5,6 cm K: 3,1 cm Y:0,8 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık bordür parçasının kalan izlerinden bitkisel bezemeye sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Örnek No: 84

Kazı Envanter No	DK.10.A3
Resim No	84
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası
Buluntu Yeri	Ana Kapı
Buluntu Tarihi	2010
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 14,5 x13,3 cm K: 2,1 cm Y: 0,3 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık niş köşeliği parçasının üst kısmında iki şerit arasında kıvrık dalların oluşturduğu bitkisel bezeme yer almaktadır. Köşe kısımlarında rumilerden oluşan bitkisel bezeme bulunmaktadır.

Örnek No: 85

Kazı Envanter No DK.15.A3

Resim No 85

Eserin Adı Niş Köşelik Parçası

Buluntu Yeri Sultan Kapısı

Buluntu Tarihi 2015

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B :14,9 x19,5 cm K: 2,1 cm Y: 0,3 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Kırık niş köşeliği parçasının üst kısmında iki şerit arasında kıvrık dalların oluşturduğu bitkisel bezeme yer almaktadır. Köşe kısımlarında rumilerden oluşan bitkisel bezeme bulunmaktadır.

Örnek No: 86

Kazı Envanter No	DK.15.A40
Resim No	86
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:12,6 x15,7cm K:14,5cm Y:0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık niş köşeliği parçasının üst kısmında iki şerit arasında uçları rumilerle sonlanan kıvrık dallar yer almaktadır. Köşe kısımlarında rumilerden oluşan bitkisel bezeme bulunmaktadır.

Örnek No: 87

Kazı Envanter No	DK.11.A56
Resim No	87
Eserin Adı	Köşebent Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2011
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:23,2x 10,2 cm K: 6,7 cm Y: 0,6cm/0,4cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık köşebent parçasının üst kısmında inci dizisi bulunmaktadır. İbükey kısmında büyük yapraklardan oluşan palmetler ve palmetin taç yaprağın üstünde küçük yapraklardan oluşan palmet bulunmaktadır. Bu kompozisyon tekrarlanarak devam etmektedir.

Örnek No: 88

Kazı Envanter No	DK. 12.0089
Resim No	88
Eserin Adı	Köşebent Parçası
Buluntu Yeri	Bayrak Bölgesi
Buluntu Tarihi	2012
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:31 x 11 cm K: 3.1 cm Y: 0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık köşebent parçasının üst kısmında inci dizisi bulunmaktadır. İçbükey kısmında büyük yapraklardan oluşan palmetler ve palmetin taç yaprağın üstünde küçük yapraklardan oluşan palmet bulunmaktadır. Bu kompozisyon tekrarlanarak devam etmektedir.

Örnek No: 89

Kazı Envanter No -

Resim No 89

Eserin Adı Köşebent Parçası

Buluntu Yeri Bayrak Bölgesi

Buluntu Tarihi 2013

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B: 22 x 11,8 cm K: 6,2 cm Y: 0,7 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Örnek No 88 ile benzerliğinden, içbükey kısmında büyük yapraklardan oluşan palmetler ve palmetin taç yaprağın üstünde küçük yapraklardan oluşan palmet yer aldığı tahmin edilmektedir.

Örnek No: 90

Kazı Envanter No	DK.10.A2
Resim No	90
Eserin Adı	Köşebent Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2010
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B 19 x10,8 cm K: 3 cm Y: 0,2 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Örnek No 88 ile benzerliğinden, içbükey kısmında büyük yapraklardan oluşan palmetler ve palmetin taç yaprağın üstünde küçük yapraklardan oluşan palmet yer aldığı tahmin edilmektedir.

Örnek No: 91

Kazı Envanter No DK.10.A12

Resim No 91

Eserin Adı Köşebent Parçası

Buluntu Yeri Sultan Kapısı

Buluntu Tarihi 2010

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:20 x 9,5cm K:6 cm Y: 0,4 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Örnek No 88 ile benzerliğinden, içbükey kısmında büyük yapraklardan oluşan palmetler ve palmetin taç yaprağın üstünde küçük yapraklardan oluşan palmet yer aldığı tahmin edilmektedir. Örnek No 87-91 arasında benzer üslup görülmektedir.

Örnek No: 92

Kazı Envanter No	-
Resim No	92
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2012
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:30,5 x K:6,2 cm Y:0,4 cm 10,8cm
Teknik	Kalıplama / Kazıma
Tanıtım	Günümüze bezeme tanımlaması yapılamayacak durumda gelen parça kıvrık dal detaylarından bitkisel bezemeye sahip olduğu tahmin edilmektedir. Bu düzenlemenin altında zikzaklardan oluşan şerit içerisinde kabartma noktalara yer verilmiştir.

Örnek No: 93

Kazı Envanter No	DK.13. 288
Resim No	93
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası
Buluntu Yeri	3 Numaralı Burç
Buluntu Tarihi	2013
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:23,5 x18 cm K:2,1 cm Y:0,7cm/0,8 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık niş köşeliğinin üst kısmında iki şerit arasında stilize "zincirek" örgü vardır. Alt kısımda da rumilerin arasında damla motifi yer alır.

Örnek No: 94

Kazı Envanter No	DK.15.A54
Resim No	94
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 8,7 x9,6 cm K: 2,2 cm Y: 0,9 cm/0,8 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Örnek No 93 ile benzer bezemesi nedeniyle kırılan parçası olduğu düşünülmektedir. Kalan parçada rumilerden oluşan bitkisel bezeme yer almaktadır.

Örnek No: 95

Kazı Envanter No -

Resim No 95

Eserin Adı Alçı Parçaları

Buluntu Yeri 3 Numaralı Burç

Buluntu Tarihi 2013

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B :4,9 x4,2 cm K: 3,3 cm Y: 0,8 cm/0,6cm

E-B: 9,3x4,8 cm K: 2,6 cm Y: 0,8 cm/0,6cm

E-B:8,3 x6,8 cm K: 4,7 cm Y: 0,8 cm/0,6cm

E-B:11,3x9,2cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Örnek No 93 ile benzer kırık niş köşeliği parçalarının üst kısmında iki şerit arasında stilize "zencirek" örgü vardır. Alt kısımda da rumilerin arasında bitkisel bezeme yer alır.

Örnek No: 96

Kazı Envanter No DK.15.A59

Resim No 96

Eserin Adı Alçı Parçası

Buluntu Yeri Mağara Bölgesi

Buluntu Tarihi 2015

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:12,6 x13 cm K:2 cm Y:0,3cm/0,2cm

Teknik Günümüze tahrip olarak ulaşan kırık parçanın üst kısmında "zencirek" örgüsü vardır. Alt kısmının ise Örnek No 93 ile benzerliğinden rumilerden oluşan bitkisel bezemeye sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Örnek No: 97

Kazı Envanter No	DK.12.0099
Resim No	97
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2012
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:11,5 x12 cm K:4,5 cm Y:1 cm/0,2cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık niş köşeliği parçasının üzerinde palmet ve rumilerden oluşan bitkisel bezeme bulunmaktadır.

Örnek No: 98

Kazı Envanter No DK.16.A63

Resim No 98

Eserin Adı Alçı Parçası

Buluntu Yeri Mağara Bölgesi

Buluntu Tarihi 2016

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:8,5 x 7,9 cm K:3,1 cm Y:0,5 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Günümüze tahrip olarak ulaşan parçanın Örnek No 97 ile benzer parçanın rumi detayından bitkisel bezemeye sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Örnek No: 99

Kazı Envanter No	DK.15.A41
Resim No	99
Eserin Adı	Niş köşelik Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 17 x12cm K: 1,7 cm Y: 0,6 cm/0,8 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık niş köşeliği parçası üzerinde ucu rumilerle sonlanan kıvrık dallar arasında küçük çiçek motifleri yer almaktadır.

Örnek No: 100

Kazı Envanter No	DK.15.A37
Resim No	100
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:10,3x 13cm K:8,3 cm Y: 0,2 cm/0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde ulaşan parçanın kalan izlerinden kırık dalların oluşturduğu bitkisel bezeme yer aldığı anlaşılmaktadır.

Örnek No: 101

Kazı Envanter No	DK.14.996
Resim No	101
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası.
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:13,8 x 11,8cm K:2,6 cm Y: 0,9 cm/0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık niş köşeliği parçasının üst kısmında bordür şeklinde iki şerit arasında birbirine bağlanan küçük yapraklı palmet dizisi yer almaktadır. Bu düzenlemenin altında palmet ve rumilerden oluşan bitkisel bir bezeme yer almaktadır.

Örnek No: 102

Kazı Envanter No	DK.14.997
Resim No	102
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 9 x9,5 cm K:10,5 cm Y: 0,2 cm/0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Örnek No 101 ile benzer parçanın üst kısmında bordür şeklinde iki şerit arasında birbirine bağlanan küçük yapraklı palmet dizisi yer almaktadır. Bu düzenlemenin altında palmet ve rumilerden oluşan bitkisel bir bezeme yer almaktadır.

Örnek No: 103

Kazı Envanter No	DK.15.A 24
Resim No	103
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:19 x 12 cm K:1,9 cm Y:0,6 cm/0,1 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Örnek No 101 ile benzer parçanın üst kısmında bordür şeklinde iki şerit arasında birbirine bağlanan küçük yapraklı palmet dizisi yer almaktadır.

Örnek No: 104

Kazı Envanter No	DK.16.A 66
Resim No	104
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 9 x 12,5 cm K: 1,5 cm Y: 0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık niş köşeliği parçasının üst kısmında bordür şeklinde iki şerit arasında birbirine bağlanan küçük yapraklı palmet dizisi yer almaktadır. Bu düzenlemenin altında palmet ve rumilerin oluşturduğu bitkisel bezeme yer almaktadır.

Örnek No: 105

Kazı **Envanter** DK.14.992

No

Resim No 105

Eserin Adı Niş Köşelik Parçası?

Buluntu Yeri Ana Kapı

Buluntu Tarihi 2014

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:19 x 12 cm K:1,9 cm Y: 0,6 cm/0,1 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Örnek No 101 ile benzer parçada palmet ve rumilerden oluşan bitkisel bir bezeme yer almaktadır.

Örnek No: 106

Kazı Envanter No DK.15.A37

Resim No 106

Eserin Adı Niş Köşelik Parçası

Buluntu Yeri Mağara Bölgesi

Buluntu Tarihi 2015

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:8 x 7,1cm K:3,2 cm Y:0,5 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Kırık niş köşelik parçası üzerinde palmet ve rumilerle sonlanan bitkisel bezeme yer almaktadır. Örnek No 105'in kopan parçası olduğu tahmin edilmektedir.

Örnek No: 107

Kazı Envanter No	DK.16.A11
Resim No	107
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:10,1 x5 cm K:1,8 cm Y: 0,5 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Örnek No 104 ile benzer parçada bordür şeklinde iki şerit arasında küçük yapraklı palmet dizisi yer almaktadır.

Örnek No: 108

Kazı Envanter No DK.15.A53

Resim No 108

Eserin Adı Alçı Parçası

Buluntu Yeri Sultan Kapısı

Buluntu Tarihi 2015

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:8 x 7,1 cm K: 3,2 cm Y: 0,5 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Örnek No 104 ile benzer parçada bordür şeklinde iki şerit arasında küçük yapraklı palmet dizisi yer aldığı tahmin edilmektedir. Örnek No 101-108 arasında birbirinin kopan parçalarından oluşan benzer bitkisel kompozisyon izlenmektedir.

Örnek No: 109

Kazı Envanter No	DK.12.0096
Resim No	109
Eserin Adı	Köşebent Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2012
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 9,3 x 8,6 cm K:3 cm Y:1 cm
Teknik	Kazıma
Tanıtım	Kırık parçada uçları üç yapraklı küçük palmetler ile sonlanan sekiz köşeli yıldız formu bulunmaktadır. Bu form içerisinde bir daire formu bulunmaktadır. Yıldız kollarının birleştiği yerde haç motifi oluşturulmuştur.

Örnek No: 110

Kazı Envanter No DK.16.A52

Resim No 110

Eserin Adı Bordür Parçası

Buluntu Yeri Mağara Bölgesi

Buluntu Tarihi 2016

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:11 x 9,5 cm K:9,4 cm Y:0,4 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Kırık bordür olduğu düşünülen parçada iki şerit arasında birbirine bağlanan küçük yapraklı palmet yer almaktadır.

Örnek No: 111

Kazı Envanter No	DK.16. A10
Resim No	111
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 9,9 cm K: 5,2 cm Y: 0,7 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Bordür parçasında bir sıra üzerinde ters-düz tepelik (palmet) motifi uygulanarak, tepeliklerin arasında kıvrım dallar yerleştirilmiştir.

Örnek No: 112

Kazı Envanter No	DK.14.930
Resim No	112
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:16 x11,5cm K:3,1cm Y: 0,6 cm/1,1 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze tahrip olarak gelen kırık niş köşeliği parçasında rumilerden oluşan bitkisel bezeme yer aldığı tahmin edilmektedir.

Örnek No: 113

Kazı Envanter No	-
Resim No	113
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Sur Dışı
Buluntu Tarihi	2013
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:12,8 x9,5 cm K:2,1 cm Y:0,7 cm/0,8 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık ve kopmuş halde gelen parçanın kalan izlerinden rumilerden oluşmuş süsleme parçası olduğu anlaşılmaktadır.

Örnek No: 114

Kazı Envanter No	DK.16.A2
Resim No	114
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:9,5 x12cm K:2,6cm Y:0,7 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze tahrip olarak gelen süsleme parçasının kıvrık dal detayından bitkisel bezemeye yer verildiği tahmin edilmektedir.

Örnek No: 115

Kazı Envanter No	DK.10.A11
Resim No	115
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Ana Kapı
Buluntu Tarihi	2010
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E.B:16 x 17 cm K: 5,5 cm Y: 0,8 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık alçı süsleme parçası kıvrık dallardan oluşan yoğun bezeme ile kaplıdır.

Örnek No: 116

Kazı Envanter No	DK.14.983
Resim No	116
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Ana Kapı
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:12,5 x 12,3cm K: 2 cm Y: 0,9 cm/0,6 cm E-B: 5,7 x 11,2 cm K: 1,2 cm Y: 0,9 cm/0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze tahrip olarak gelen kırık süsleme rümi detaylarından bitkisel bezemeye sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Örnek No: 117

Kazı Envanter No	DK.14.1020
Resim No	117
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	İç Sur
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:13,1 x8,6 cm K:3,2 cm Y:0,8 cm/0,9 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze tahrip olarak gelen kırık bordür parçası üzerindeki palmet detayından bitkisel bezemeye sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Örnek No: 118

Kazı Envanter No DK.14.1034

Resim No 118

Eserin Adı Niş Köşelik
Parçası

Buluntu Yeri Ana Kapı

Buluntu Tarihi 2014

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:19,5 x 13,8 cm K:5,2 cm Y:0,4 cm/0,7 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Kırık niş köşelik parçası üzerinde kıvrık dalların oluşturduğu bitkisel bezeme yer almaktadır.

Örnek No:119

Kazı Envanter No	DK.15.A39
Resim No	119
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:28,5x17cm K:3,6cm Y:0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık niş köşelik parçası üzerinde kıvrık dallar ve rumilerden oluşan bitkisel bezeme yer almaktadır.

Örnek No: 120

Kazı Envanter No	DK.15.A34
Resim No	120
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:13,9 x7,5 cm K: 1,6 cm Y:0,5 cm/0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde ulaşan niş köşelik parçası üzerindeki kıvrık dallardan bitkisel benzemeye sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Örnek No: 121

Kazı Envanter No	DK.15.A34
Resim No	121
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 14,5 x8,5 cm K:1,8 cm Y: 3,5 cm/ 0,2 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde ulaşan niş köşelik parçası üzerinde bulunan rumi detaylarından bitkisel benzemeye sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Örnek No: 122

Kazı Envanter No	DK.15.A34
Resim No	122
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:10,9 x 9 cm K: 1,7 cm Y:0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde ulaşan niş köşelik parçası üzerinde kıvrık dallardan oluşan bitkisel benzemeye sahip olduğu tahmin edilmektedir. Örnek No 120,121 ile benzer bir üslup görülmektedir.

Örnek No: 123

Kazı Envanter No	DK.15.A35
Resim No	123
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:10,1 x13,6cm K:3,8 cm Y:6,5 cm/0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde ulaşan parçanın üzerine rumilerden oluşan bitkisel bezeme arasında kabartma noktalar yerleştirilmiştir.

Örnek No: 124

Kazı Envanter No	DK.16.A51
Resim No	124
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:15 x 17,5 cm K:3,1 cm Y:1,2 cm/0,8 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde ulaşan parça üzerinde diğer bitkisel bezeme örneklerine göre yüzeyden taşkın palmet ve rumi detaylarına sahiptir.

Örnek No: 125

Kazı Envanter No	DK.16.A53
Resim No	125
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:20,3 x30,2cm K:13 cm Y:1,3 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde ulaşan parça üzerinde diğer bitkisel bezeme örneklerine göre yüzeyden taşkın palmet ve rumi detaylarına sahiptir. Örnek No 124 ile benzer bir üslup görülmektedir.

Örnek No: 126

Kazı Envanter No	DK.16.A75
Resim No	126
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 9 x11,8 cm K: 3 cm Y: 0,9 cm/0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık niş köşeliği parçasının etrafını dolaşan iki şerit içinde "zencirek" örgüsü vardır. Örgü çerçevenin içinde kalan kısımda damarları belli iri yapraklı bitkisel bezeme bulunmaktadır.

Örnek No: 127

Kazı Envanter No	DK.16.A37
Resim No	127
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 13,2 x12,5 cm K: 3,6 cm Y: 0,7 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık niş köşeliği parçasının etrafını dolaşan iki şerit içinde "zencirek" örgüsü vardır. Örgü çerçevenin içinde kalan kısımda damarları belli iri yapraklı bitkisel bezeme bulunmaktadır.

Örnek No: 128

Kazı Envanter No	DK.16.A38
Resim No	128
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:19,5x14,5cm K: 2,9 cm Y: 0,8 cm/0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık niş köşeliği parçasının etrafını dolaşan iki şerit içinde "zencirek" örgüsü vardır. Örgü çerçevenin içinde kalan kısımda damarları belli iri yapraklı bitkisel bezeme bulunmaktadır.

Örnek No: 129

Kazı Envanter No	DK.12.34
Resim No	129
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası
Buluntu Yeri	Ana Kapı
Buluntu Tarihi	2012
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 17,5 x14,2 cm K: 3,5 cm Y: 0,9 cm/0,7 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık niş köşeliği parçasının etrafını dolaşan iki şerit içinde "zencirek" örgüsü vardır. Örgü çerçevenin içinde kalan kısımda damarları belli iri yapraklı bitkisel bezeme bulunmaktadır.

Örnek No: 130

Kazı Envanter No -

Resim No 130

Eserin Adı Alçı Parçası

Buluntu Yeri Bayrak Bölgesi

Buluntu Tarihi 2013

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B: 17x11cm K:3,6 cm Y: 0,9 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Günümüze tahrip halde ulaşan kırık parçanın Örnek No 129 ile benzerliğinden üzerinde damarları belli iri yapraklı bitkisel bezeme olduğu tahmin edilmektedir.

Örnek No: 131

Kazı Envanter No	DK.14.948
Resim No	131
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:10,2 x4,5 cm K: 2,4 cm Y:0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze tahrip halde ulaşan kırık parçanın Örnek No 129 ile benzerliğinden üzerinde damarları belli iri yapraklı bitkisel bezeme olduğu tahmin edilmektedir.

Örnek No: 132

Kazı Envanter No	DK.16.A55
Resim No	132
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:10,4 x9cm K:3,4 cm Y:1cm/0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze tahrip halde ulaşan kırık parçanın Örnek No 129 ile benzerliğinden üzerinde damarları belli iri yapraklı bitkisel bezeme olduğu tahmin edilmektedir. Örnek No 126-132 arasında kalan parçalar benzer üslup göstermektedir.

Örnek No: 133

Kazı Envanter No	DK.11.94
Resim No	133
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2011
Dönemi	İslami
Ölçüleri	E-B :10,3x 12,4 cm K:3,5 cm Y:0,6 cm/0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Bir köşesi ve iki kenarının bir kısmı mevcut parçada stilize palmet motifi vardır. Yüzeyi yer yer aşınmış olup; küçük kırıkları bulunmaktadır.

Örnek No: 134

Kazı Envanter No	DK.15.A22
Resim No	134
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:16,4 x13,2cm K:3,5 cm Y:0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık niş köşeliği parçası üzerinde rumilerden oluşan bitkisel bezeme yer almaktadır.

Örnek No: 135

Kazı Envanter No	DK.15.A55
Resim No	135
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:12,7 x8,8 cm K:2,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze tahrip olarak gelmiş kırık parçanın üzerinde rumilerden oluşan bitkisel bezeme yer almaktadır.

Örnek No: 136

Kazı Envanter No	DK.15.A13
Resim No	136
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:10,2 x4,2 cm K: 1,2 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze tahrip olarak gelen parça üzerinde palmet detayından bitkisel süslemeye sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Örnek No: 137

Kazı Envanter No	DK.15.A50
Resim No	137
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E.B:10,7 x5,7 cm K: 2 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze tahrip olarak gelen parça üzerinde rumi detayından bitkisel süslemeye sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Örnek No: 138

Kazı Envanter No	DK.16.A74
Resim No	138
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:12 x6,5 cm K:2,8 cm Y:0,3 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze tahrip olarak gelen parça üzerinde palmet detayından bitkisel süslemeye sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Örnek No: 139

Kazı Envanter No	DK.14.943
Resim No	139
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Ana Kapı
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E.B:6,8 x2,4 cm K:3cm Y: 0,3 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık olarak gelen parçanın kıvrık dal detayından bitkisel bezemeye sahip olduğu düşünülmektedir.

5.3. Figürlü Bezeme

Divriği Kalesi Kazısı buluntularında kırık halde günümüze ulaşan alçı örnekler kalıplama tekniğinde üsluplaştırılmış altı figürlü örnek tespit edilmiştir.

Örnek No: 140

Kazı Envanter No	DK.12.A32
Resim No	140
Eserin Adı	Ördek Figürü
Buluntu Yeri	Ana Kapı
Buluntu Tarihi	2012
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E.B:10,6 x10 cm K:4,5cm Y:1 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık alçı pano (?). Panonun alt kısmında yüksek kabartmalı üzerinde iki kalın şerit bulunan profil bulunur. Profilin üzerinde ördek figürü yer alır.

ÖrnekNo:141

Kazı Envanter No	DK.12.A29
Resim No	141
Eserin Adı	Tavşan figürü
Buluntu Yeri	Ana Kapı
Buluntu Tarihi	2012
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E.B:11,3x6,2cm K: 2,2 cm Y:0,7 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	İki şerit arasında çevresinde bitkisel bezeme bulunan tavşan figürü yer almaktadır. Tavşan figürü yürür şekilde ayakları açık tasvir edilmiştir. Tavşanın kulakları kafasının arkasına yatık şekilde tasvir edilmiştir.

Örnek No: 142

Kazı Envanter No	DK.12.A27
Resim No	142
Eserin Adı	Grifon Figürü
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2012
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E.B:8,9 x10,1 cm K:3cm Y:1 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Sınırları belli olmayan kırık alçı malzemenin üzerinde kanatlarının bir kısmı, baş, boyun ve göğüs kısmı bulunan bir grifon yer almaktadır. Grifonun kanadı ve başı arasında rumi ve yapraklardan oluşan bitkisel bezeme yer almaktadır.

Örnek No: 143

Kazı Envanter No DK.12.0126

Resim No 143

Eserin Adı Kuş Figürü

Buluntu Yeri Ana Kapı

Buluntu Tarihi 2012

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E.B:21,5x25,5 cm K:4,2cm Y:1cm/0,5 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Kırık üçgen şeklinde alçı panonun merkezinde içerisi üçgenler ile doldurulmuş daire formu yer almaktadır. Üçgenlerin kenarında ince şeritler yer almaktadır. Daire formunun köşelerinde kalan alanda karşılıklı kuş figürü bulunmaktadır.

Örnek No: 144

Kazı Envanter No DK.12.31

Resim No 144

Eserin Adı Tavus Kuşu Figürü

Buluntu Yeri Ana Kapı

Buluntu Tarihi 2012

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E.B:7,8x11,1cm K:3,1 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtm Sınırları belirli olmayan alan içerisinde tavus kuşu başı görülmektedir (?).

Örnek No: 145

Kazı Envanter No	DK.14/974
Resim No	145
Eserin Adı	Tavus Kuşu Figürü
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E.B:11,5x6,2cm K:2,1 cm Y: 0,6 cm/0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Tavus kuşu figürü iki şerit arasında bordür parçası içerisine yerleştirilmiştir. Kullanılan hayvan figürleri stilize olarak işlenmiş tavus kuşu olduğu anlaşılrsa da çok fazla detay verilmemiştir.

5.4. Yazı

Yazı türlerinin oluşmasında, zamanın ihtiyaçlarına göre uygun yazı kompozisyonları gelişmiştir (Yazır 1972: 84)²⁰.

Yazılı parçalar küçük boyutlarda ve kırık olarak günümüze geldiğinden bazı harflerin tespiti dışında anlamlı bir bütünlük çıkarılamamıştır. Bordür kullanımının yaygın olduğu otuz dört yazılı parça tespit edilmiştir²¹. Yazılı eserlerde sülüs ve kufi yazı kullanımı tercih edilmiştir.

Örnek No: 146

Kazı Envanter No	DK.10.A8
Resim No	146
Eserin Adı	Yazı
Buluntu Yeri	2009 Açması
Buluntu Tarihi	2010
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 5,3 x4,1 cm K: 1,9 cm
Teknik	Kazıma
Tanıtım	Arapça yazılı süsleme parçasıdır. Parçanın üst kısmında “İbn-i Hasan” (Hasan’ın oğlu) yazısı tespit edilmiştir.

²⁰ Ayrıntılı bilgi için (Yazır 1972: 84).

²¹ Yazılı parçalar Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Bölümü Dr. Öğr. Üyesi Abubekir S. Yücel tarafından yorumlanmıştır.

Örnek No: 147

Kazı Envanter No DK-11/95

Resim No 147

Eserin Adı Yazı

Buluntu Yeri Ana Kapı

Buluntu Tarihi 2011

Dönemi Osmanlı

Ölçüleri E-B: 6,8 x 7,6cm K: 3,9 cm

Teknik Kazıma

Tanıtım Arapça yazılı parçada üst kısımda 'ketebe hu' (onu yazdı) yazmaktadır. Alt kısmında ise 83 rakamı yazılıdır. Örnek No 146 ile benzer üslup göstermektedir.

Örnek No: 148

Kazı Envanter No	DK.14/945
Resim No	148
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 9,3 x6,3 cm K: 4,4 cm Y: 0,3 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Arapça yazılı kırık bordür parçası üzerinde ‘‘lam elif’’ harfi kullanılmıştır.

Örnek No: 149

Kazı Envanter No	DK.15.A10
Resim No	149
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:8,7 x7,4 cm K: 4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık bordür parçasında Arapça sülüs yazı tarzında “fe”, “nun” “elif lam” harfi kullanılmıştır.

Örnek No: 150

Kazı Envanter No	DK.15.A5
Resim No	150
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 7,1 x17,5 cm K: 8,8 cm Y: 0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık alçı bordür parçasında Arapça “mine’l-ifna” (yok olmaktan) yazan sülüs bir yazı vardır. “Allah yok olmaktan korusun” olarak devam eden sivil bir yapıya ait yazı olabileceği tahmin edilmektedir.

Örnek No: 151

Kazı Envanter No	DK.16.A1
Resim No	151
Eserin Adı	Yazı
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 9 x 8,1 cm K: 2,3 cm Y: 0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Alçı bezeme iki yanından kırık olduğu için yazı tam olarak çözümlenememiştir. Örnek No 150 ile benzerliğinden Arapça sülüs yazı tarzında “mine’l ifna” (yok olmaktan) yazan parçanın devamı olduğu tahmin edilmektedir. “lam elif” harfi dışında bir harf anlaşılamamıştır.

Örnek No: 152

Kazı Envanter No -

Resim No 152

Eserin Adı Bordür Parçası

Buluntu Yeri Bayrak Bölgesi

Buluntu Tarihi 2013

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:13,8 x10,5cm K: 3,5 cm Y: 0,4 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Sağ tarafı silinmiş olan kırık bordür parçasında çift "lam" harfi olan sülüs bir parçadır. İki yanı olmayan alçı parçanın iki lam harfi olması "Allah" yazılı bir parça olabileceğini düşündürmüştür.

Örnek No: 153

Kazı Envanter No	DK.15.A7
Resim No	153
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:7,2x 16,5cm K:7,2 cm Y:0,2 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Tahrip olmuş kırık bordür parçası üzerinde kalan izlerden Arapça "ayın" "lam" ve "harfleri olan sülüs bir yazı vardır.

Örnek No: 154

Kazı Envanter No	DK.15.A7
Resim No	154
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:6 x7 cm K:3,9 cm Y:0,2 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık bordür parçasında Arapça “ayın” ve “lam” harflerinden oluşan sülüs bir yazı bulunmaktadır.

Örnek No: 155

Kazı Envanter No	DK.15.A7
Resim No	155
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 5,9 x7,2 cm K:4,1 cm Y:0,2 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Tahrip olan izlerden yazılı bir bezeme olduğu tahmin edilen parçanın üzerinde yorum yapılamamıştır.

Örnek No: 156

Kazı Envanter No	DK.15.A7
Resim No	156
Eserin Adı	Yazı
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:6 x 6,9 cm K:5,8 cm Y:0,2 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	İki yanından kırık olan tahrip olan alçı eserde Arapça yazının bir kısmı gelmiştir. Üzerinde ne yazdığı anlaşılamamıştır.

Örnek No: 157

Kazı Envanter No	DK.15.A11
Resim No	157
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:10,8 x7,5 cm K:7,7 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	İki yandan kırık olan alçı bezeme parçası kalan izlerden Arapça ‘‘ayın’’ ve ‘‘dal’’ harfinden oluşan sülüs bir yazı mevcut olduğu anlaşılmıştır.

Örnek No: 158

Kazı Envanter No	-
Resim No	158
Eserin Adı	Yazı
Buluntu Yeri	Ana Kapı
Buluntu Tarihi	2012
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:10,4x 8,8cm K: 2,3 cm Y: 0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık parça üzerinde "sin" ve "ayın" harfi olan Arapça sülüs yazı bulunmaktadır.

Örnek No: 159

Kazı Envanter No	DK.15.A9
Resim No	159
Eserin Adı	Yazı
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:9,4 x16 cm K: 2,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık bordür parçası Arapça ‘‘mine’l ifna’’ (yok olmaktan) yazan sülüs bir yazıdan oluşmaktadır. Bu düzenlemenin altındaki rumi detayından bitkisel bezemeye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Örnek No: 160

Kazı Envanter No	DK.15.A15
Resim No	160
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:14,5 x10,5cm K: 3,1 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık bordür parçasının üst kısmı şerit içerisinde bitkisel bezemeden oluşmaktadır. Şerit'in alt kısmında ise "lam" ve "zel" harfinden oluşan Arapça sülüs yazılı bezeme mevcuttur.

Örnek No: 161

Kazı Envanter No	DK.15.A15
Resim No	161
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:5,6 x 6,9 cm K:3,8 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık bordür parçasında Arapça ‘‘elif ‘‘ve ‘‘ayın’’ harfinden oluşan yazı mevcuttur.

Örnek No: 162

Kazı Envanter No DK.15.A16

Resim No 162

Eserin Adı Bordür Parçası

Buluntu Yeri Sultan Kapısı

Buluntu Tarihi 2015

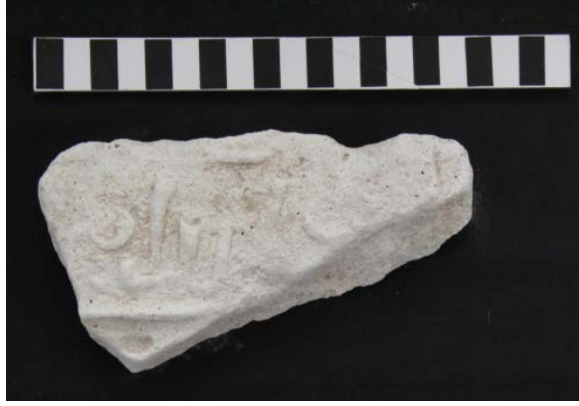
Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:8 x8,9 cm K:3 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Kırık parçanın üst kısmında şerit içerisinde üç noktadan oluşan harfler vardır. İki yandan kırık olduğu için herhangi bir harf ile birleşmemektedir. Bu düzenlemenin alt kısmında palmet ve rumilerden oluşan bitkisel bezeme mevcuttur.

Örnek No: 163

Kazı Envanter No	DK.15.A21
Resim No	163
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:15,5 x 8,2cm K:2 cm Y:0,2 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık ve tahrip olan bordür parçasının üzerinde kalan izlerinden yazı bezemeli olduğu anlaşılmıştır.

Örnek No: 164

Kazı Envanter No	DK.15.A26
Resim No	164
Eserin Adı	Yazı
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:15 x 10,8cm K:2,8 cm Y: 0,2 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık parçanın üst kısmında yorumlanamayan yazı bezeme mevcut olup, alt kısımda rumilerden oluşan bitkisel bezeme yer almaktadır.

Örnek No: 165

Kazı Envanter No	DK.14/942
Resim No	165
Eserin Adı	Yazı
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 9,8 x10,4cm K: 2,6 cm Y: 0,3 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Arapça alçı bezemenin üst kısmında şerit içinde sülüs yazı ile iki "lam" harfinden oluşan bir yazı mevcuttur. İki yanından kırık olduğu için ne yazdığı konusunda bir fikre sahip değiliz.

Örnek No: 166

Kazı Envanter No	DK.14/970
Resim No	166
Eserin Adı	Yazı
Buluntu Yeri	Sarnıç Bölgesi
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:10,9 x11,8cm K: 4,9 cm Y: 0,5 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık ve tahrip olarak ulaşan parçada kalan izlerden yazı bezemeye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Örnek No: 167

Kazı Envanter No	DK.16.A42
Resim No	167
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:14,2 x13,5cm K: 3,3 cm Y: 0,5 cm/1,1 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Parçanın üst kısmında bulunan şerit içinde Arapça "lam", "gayın" ve "elif" harflerden oluşan sülüs bir yazı bulunmaktadır. Bu düzenlemenin alt kısmı rumi detaylarından oluşan bitkisel bezemeye sahiptir. Örnek No 159-167 arasında kalan parçalar benzer üslup göstermektedir.

Örnek No: 168

Kazı Envanter No	DK.15.A33
Resim No	168
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:8,4 x10,2cm K:4,5 cm Y:0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtm	Kırık bordür parçasında Arapça iki "lam" harfi "fe", "ye" harfinden oluşan sülüs yazı mevcuttur.

Örnek No: 169

Kazı Envanter No	DK.16.A73
Resim No	169
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 12,2 x 8,1cm K: 2,1 cm Y: 0,5 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık ve tahrip olarak ulaşan parçada kalan izlerden yazı bezemeye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Örnek No: 170

Kazı Envanter No	DK.15.A19
Resim No	170
Eserin Adı	Yazı
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:12,2 x7,1cm K: 7,1 cm Y: 0,1 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık ve tahrip olarak ulaşan parçada kalan izlerden yazı bezemeye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Örnek No: 171

Kazı Envanter No	DK.16.A46
Resim No	171
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 5,7 x5,6cm K: 3,3 cm Y: 0,5 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	İki yandan kırık olan bordür parçası üzerinde Arapça ‘vav’ harfinin yazılı olduğu anlaşılmıştır.

Örnek No: 172

Kazı Envanter No DK.15.A37

Resim No 172

Eserin Adı Köşebent Parçası

Buluntu Yeri Mağara Bölgesi

Buluntu Tarihi 2015

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B: 10,8 x7 cm K:1,8 cm Y: 0,3 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Kırık parçanın üzerinde Arapça ‘‘elif’’, ‘‘lam’’, ‘‘gayın’’ harfleri bulunan bir yazı mevcuttur. Kırık kısımları dolasıyla yazının tamamı mevcut değildir.

Örnek No: 173

Kazı Envanter No	DK.16.A59
Resim No	173
Eserin Adı	Yazı
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 7,2 x5,2 cm K: 3,2 cm Y: 0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık ve tahrip olarak ulaşan parçada kalan izlerden yazı bezemeye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Örnek No: 174

Kazı Envanter No	DK.16.A54
Resim No	174
Eserin Adı	Yazı
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:9,3 x 7,2 cm K:3,8 cm Y:0,5 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık parça üzerinde kitabe benzeri bezeme bulunmaktadır.

Örnek No: 175

Kazı Envanter No	DK.15.A38
Resim No	175
Eserin Adı	Köşebent parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:13,3 x7,1cm K: 7,2 cm Y: 0,5 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık köşebent parçasının içbükey kısmında kitabe benzeri bezeme bulunmaktadır.

Örnek No: 176

Kazı Envanter No	DK.15.A41
Resim No	176
Eserin Adı	Köşebent Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 6,5 x25 cm K: 14 cm Y: 0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık köşebent parçasının içbükey kısmında kitabe benzeri bezeme bulunmaktadır.

Örnek No: 177

Kazı Envanter No DK.15.A31

Resim No 177

Eserin Adı Köşebent Parçası

Buluntu Yeri Bedesten

Buluntu Tarihi 2015

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B: 17,5 x7,6cm K:5,3 cm Y: 0,2 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Kırık köşebent parçasının içbükey kısmında harfleri belli olmayan kufi yazı bulunmaktadır. İki yandan kırık kenar kısımları tahrip olmuştur.

Örnek No: 178

Kazı Envanter No	DK.14/986
Resim No	178
Eserin Adı	Köşebent Parçası
Buluntu Yeri	Bayrak Bölgesi
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E.B:16x11cm K:7cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık köşebent parçasının içbükey kısmında anlaşılamayan yazı benzeri bezeme bulunmaktadır.

Örnek No: 179

Kazı Envanter No	DK-11/22
Resim No	179
Eserin Adı	Yazı
Buluntu Yeri	2009 Açması
Buluntu Tarihi	2011
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:10,5x8,6cm K: 3,8 cm Y: 0,3 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Bir köşesi ve iki kenarının bir kısmı mevcuttur. Üzerinde ne yazılı olduğu anlaşılamamıştır.

5.5. Kabaralar

Süslemenin bir parçası olarak görülen kabaralar işlevine uygun olarak yüzeyden taşkın yapılmıştır. Kırık ve tahrip olarak günümüze gelen kırık üç kabara örneği tespit edilmiştir.

Örnek No:180

Kazı Envanter No	DK.11.A56
Resim No	180
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2011
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 32,4 x 21,5 cm K:11,2cm Y: 0,8 cm/0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık niş köşeliği parçasının yan kısmında iki şerit arasında altı dilimli rozet ve rozetlerin arasında kapalı geometrik düzenlemeden oluşan bir bordür yer almaktadır. Bu düzenlemenin yanında birbirine bağlanan küçük yapraklı palmet dizisi yer almaktadır. Parçanın köşe kısmında palmet ve rumilerden oluşan bitkisel bezeme yer almaktadır.

Örnek No: 181

Kazı Envanter No	DK-11/22
Resim No	181
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	-
Buluntu Tarihi	2011
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:17,2 x10,8cm K:7,5 cm Y:1 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık niş köşeliği parçasının üst kısmında iki şerit arasında altı dilimli rozet ve rozetlerin arasında kapalı geometrik düzenlemeden oluşan bir bordür yer almaktadır.

Örnek No: 182

Kazı Envanter No	DK.14/988
Resim No	182
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:10,5 x6,6cm K:8,5 cm Y:1,1cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık bordür parçasında Örnek No 181 ile benzerliğinden iki şerit arasında rozetler ve rozetler arasında geometrik formların oluşturduğu bezemeler yer aldığı tahmin edilmektedir.

Örnek No: 183

Kazı Envanter No	DK.14/991
Resim No	183
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:10.5x6,6cm K:8,5 cm Y:1,1 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık bordür parçası üzerinde iki şerit arasında rozet ve rozet arasında geometrik formların oluşturduğu bezemeler yer almaktadır.

Örnek No: 184

Kazı Envanter No	DK.15.A43
Resim No	184
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:12,3 x5,2 cm K: 3,2 cm Y: 0,8 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Örnek No 181 ile benzerliğinden iki şerit arasında rozetler ve rozetler arasında geometrik formların oluşturduğu bezemeler yer aldığı tahmin edilmektedir.

Örnek No: 185

Kazı Envanter No	DK.16.A12
Resim No	185
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:10,5 x5,3cm K: 2,4 cm Y: 0,7 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık bordür parçasında iki şerit arasında daire formunda "S" kıvrımlarından oluşan bezeme yer almaktadır. Daire ve şeritlerin arasında kalan kısımlar geometrik detaylarla sonlandırılmıştır (?)

Örnek No: 186

Kazı Envanter No	DK.14/979
Resim No	186
Eserin Adı	Kabara
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı II
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:5,5 x5,6cm K:1,3 cm Y:0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze tahrip olarak gelen kırık parçanın Örnek No 181 ile benzerliğinden iki şerit arasında rozetler yer aldığı tahmin edilmektedir.

Örnek No: 187

Kazı Envanter No	DK.14/975
Resim No	187
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:11,1 x6,2cm K:4,1 cm Y:1,1cm/0,9 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze tahrip olarak gelen kırık bordür parçasının Örnek No 181 ile benzerliğinden iki şerit arasında rozetler yer aldığı tahmin edilmektedir.

Örnek No: 188

Kazı Envanter No	DK.14/976
Resim No	188
Eserin Adı	Kabara
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:11,7 x6,1cm K:1,8cm Y:1 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze tahrip olarak gelen kırık parçanın Örnek No 181 ile benzerliğinden iki şerit arasında rozetler yer aldığı tahmin edilmektedir.

Örnek No: 189

Kazı Envanter No	DK.15.A52
Resim No	189
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:7,4 X5,2 cm K:3,5 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Örnek No 180 ile benzerliğinden rozetler ve rozetler arasında geometrik formların oluştuğu bezeme yer aldığı tahmin edilmektedir.

Örnek No: 190

Kazı Envanter No	DK.15.A54
Resim No	190
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:7,3X6cm K:1,1cm Y:0,9 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Örnek No 180 ile benzerliğinden rozetler ve rozetler arasında geometrik formların olduğu bezeme yer aldığı tahmin edilmektedir.

Örnek No: 191

Kazı Envanter No	DK.16.A14
Resim No	191
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:1,9 x4,1 cm K: 2,1 cm Y:0,7 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Örnek No 180 ile benzerliğinden rozetler ve rozetler arasında geometrik formların oluştuğu bezeme yer aldığı tahmin edilmektedir.

Örnek No: 192

Kazı Envanter No	DK.14/950
Resim No	192
Eserin Adı	Kaplama
Buluntu Yeri	Hamam
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:9,8x4,7cm. K:3,3 cm Y: 0,6 cm/0,7 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Alçı duvar kaplamanın parçasının üzerinde birbirini takip eden "S" kıvrımları yer almaktadır.

Örnek No: 193

Kazı Envanter No	DK.14 /951
Resim No	193
Eserin Adı	Kaplama
Buluntu Yeri	Hamam
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:8,2 x5,1 cm K:2,6 cm Y: 0,9 cm/0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Alçı duvar kaplamanın parçasının üzerinde birbirini takip eden "S" kıvrımları yer almaktadır.

Örnek No: 194

Kazı Envanter No DK.13/285

Resim No 194

Eserin Adı Kabara

Buluntu Yeri Ana Kapı

Buluntu Tarihi 2013

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:13 x 5,6cm K:5 cm Y: 0,6 cm/1 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Alçı duvar kaplamanın parçasının üzerinde birbirini takip eden "S" kıvrımları yer almaktadır. "S" kıvrımları arasında üçgenler yer almaktadır.

Örnek No: 195

Kazı Envanter No	DK.15.A4
Resim No	195
Eserin Adı	Kaplama
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:4 x8,6cm K:1,9 cm Y:1 cm/0,7 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Alçı duvar kaplamasının parçasının üzerinde birbirini takip eden "S" kıvrımları yer almaktadır.

Örnek No: 196

Kazı Envanter No	DK.15.A23
Resim No	196
Eserin Adı	Kaplama
Buluntu Yeri	Bedesten
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:9,4 x4,3cm K:5,5 cm Y:0,6 cm/0,3 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze tahrip olarak gelen parçanın Örnek No 194 benzerliğinden üzerinde birbirini takip eden "S" kıvrımları yer aldığı tahmin edilmektedir.

Örnek No: 197

Kazı Envanter No	DK.15.A16
Resim No	197
Eserin Adı	Kaplama
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:10,9 x6,7 cm K:4,7 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Alçı duvar kaplamanın parçasının üzerinde birbirini takip eden "S" kıvrımları yer almaktadır.

Örnek No: 198

Kazı Envanter No	DK.16.A45
Resim No	198
Eserin Adı	Kaplama
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:9,1 x4,5 cm K:3cm Y:0,7cm/0,5 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Alçı duvar kaplamanın parçasının üzerinde birbirini takip eden "S" kıvrımları yer almaktadır.

Örnek No: 199

Kazı Envanter No	DK.16.A15
Resim No	199
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:4,3 x4,1 cm K: 1,4 cm Y: 1,1 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze tahrip olarak gelen kırık bordür parçası Örnek No 194 benzerliğinden üzerinde birbirini takip eden "S" kıvrımları yer aldığı tahmin edilmektedir.

Örnek No: 200

Kazı Envanter No	DK.16.A16
Resim No	200
Eserin Adı	Kabara
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:8,1 x3,6 cm K: 2,4 cm Y: 1,1 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze tahrip olarak gelen kırık bordür parçasının Örnek No 194 benzerliğinden üzerinde birbirini takip eden "S" kıvrımları yer aldığı tahmin edilmektedir.

Örnek No: 201

Kazı Envanter No	DK.16.A48
Resim No	201
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:8,3 x4,5 cm K: 4,3 cm Y:0,5cm/0,8cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze tahrip olarak gelen kırık bordür parçasının Örnek No 194 benzerliğinden üzerinde birbirini takip eden "S" kıvrımları yer aldığı tahmin edilmektedir.

Örnek No: 202

Kazı Envanter No DK.10.A4

Resim No 202

Eserin Adı Kabara

Buluntu Yeri DK-R-34

Buluntu Tarihi 2010

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:14,2 x5,1cm K:3 cm Y:0,7 cm/0,4 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Örnek No 194 ile benzerliğinden üzerinde birbirini takip eden "S" kıvrımları yer aldığı düşünülmektedir.

Örnek No: 203

Kazı Envanter No	DK.14/938
Resim No	203
Eserin Adı	Kabara
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 11,5 x5 cm K:2,8 cm Y: 0,6 cm/1,1 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Örnek No 194 ile benzerliğinden üzerinde birbirini takip eden "S" kıvrımları yer aldığı düşünülmektedir. Örnek No 192-203 arasında kalan parçalarda benzer üslup gözlenmektedir.

Örnek No: 204

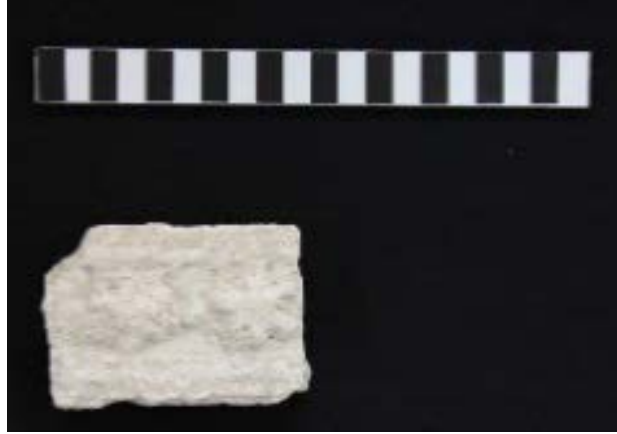
Kazı Envanter No	DK.15.A26
Resim No	204
Eserin Adı	Kaplama
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 14 x8,8 cm K: 2 cm Y: 0,1 cm/0,2 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde gelen kaplama parçası üç şeritle ayrılmıştır. Birinci ve ikinci şeritte üçgen formlar yer almaktadır. Son şeritte ise birbirini takip eden, enine genişleyen rozetlerin oluşturduğu bir düzenleme görülmektedir. Kurgu itibari ile formlar arasında üçgenler yer almaktadır.

Örnek No: 205

Kazı Envanter No	DK.13/287
Resim No	205
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Bayrak Bölgesi
Buluntu Tarihi	2013
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:15 x7,1 cm K:2,3 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık bordür parçasında iki şerit arasında daire formu içinde "S" kıvrımlarından oluşan bezeme yer almaktadır.

Örnek No: 206

Kazı Envanter No	DK.15.A8
Resim No	206
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E- B:8,5x5,9cm K:2,6 cm Y:0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Bordür parçası iki şerit arasında küçük çiçek desenleri ile bezenmiştir.

Örnek No: 207

Kazı Envanter No	-
Resim No	207
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Bayrak Bölgesi
Buluntu Tarihi	2013
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:8,1 x 7,1 cm K:2,3 cm Y:0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Bordür parçası çiçek benzeri bir motifle bezenmiştir. Örnek No 206 ile benzer bir üslup göstermektedir.

Örnek No: 208

Kazı Envanter No	DK.15.A46
Resim No	208
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:5,8 x 2,7 cm K:2,4cm Y:0,4 cm/0,3 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	İki şerit arasında bitkisel bezeme bulunmaktadır.

Örnek No: 209

Kazı Envanter No	DK-.16.A35
Resim No	209
Eserin Adı	Çarkıfelek?
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:6 x10,4 cm K:3,6 cm Y:0,5 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Alçı parçası şerit arasında çarkıfelek (?) motifinden oluşmaktadır.

Örnek No: 210

Kazı Envanter No	DK.16.A47
Resim No	210
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:7,9 x5,7 cm K:2,8 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde ulaşmış alçı bezeme parçasının Örnek No 209 bulunan detayla benzerliği çarkıfelek motifi olabileceği tahmin edilmektedir.

Örnek No: 211

Kazı Envanter No	DK.15.A47
Resim No	211
Eserin Adı	Rozet?
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 7,9 x7,2 cm K:4,2 cm Y:0,4 cm/0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde ulaşmış süsleme parçasının rozet (?) olduğu düşünülmektedir.

Örnek No: 212

Kazı Envanter No	DK.16.A4
Resim No	212
Eserin Adı	Kabara
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:10,8 x5,4 cm K: 2,3 cm Y: 1,1cm/0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık parça üzerinde daire formu içerisinde kabara ya da rozet olduğu düşünülmektedir.

Örnek No: 213

Kazı Envanter No	DK.16.A56
Resim No	213
Eserin Adı	Kabara
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:6,5 x 6,2 cm K:2,7 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Alçı bezeme parçası dikdörtgen şerit (?) içerisinde daire formunda kabara görülmektedir. Örnek No 212 ile benzer bir üslup göstermektedir.

Örnek No: 214

Kazı Envanter No	DK.15.A53
Resim No	214
Eserin Adı	Kabara?
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:8 x7,1cm K:3,2cm Y:0,5 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde ulaşmış parça kalan izlerden daire formu içerisinde kabara detayına sahip olduğunu düşündürmektedir.

Örnek No: 215

Kazı Envanter No	DK.14/973
Resim No	215
Eserin Adı	Kabara?
Buluntu Yeri	Sarnıç Bölgesi
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:6,2 x7,4cm K:2,2cm Y:0,8 cm/0,5 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırık halde gelmiş olan parça üzerinde kabara detayı olduğu kalan izlerden anlaşılmaktadır.

Örnek No: 216

Kazı Envanter No	DK.16.A27
Resim No	216
Eserin Adı	Kabara?
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 5,2 x 9,5 cm K: 3 cm Y: 0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık süsleme parçası üzerinde kabara detayı alt kısımda ise basit örgü motifi bulunmaktadır.

Örnek No: 217

Kazı Envanter No	DK.16.A36
Resim No	217
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 10 x 8,2 cm K: 2,9 cm Y: 1,1 cm/0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık parçanın etrafını dolaşan iki şerit içinde " Zencirek " örgüsü vardır. Şeridin alt kısmında daire içerisinde "S" kıvrımlarından oluşan bezeme yer almaktadır.

Örnek No: 218

Kazı Envanter No	DK.16.A45
Resim No	218
Eserin Adı	Niş Köşelik Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2016
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 9,1 x 4,5 cm K: 3 cm Y: 0,7 cm/0,5 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Niş köşeliğinin etrafını dolaşan iki şerit içinde " Zencirek " örgüsü vardır. Şeridin alt kısmında daire içerisinde "S" kıvrımlarından oluşan bezeme yer almaktadır. Örnek No 217 ile benzer bir üslup göstermektedir.

Örnek No: 219

Kazı Envanter No	DK.15.A4
Resim No	219
Eserin Adı	Kabara
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:7,6 x10,1cm K:7,6 cm Y:7,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Alçı bezeme daire içerisinde ‘‘S’’ kıvrımlarından oluşan bezeme yer almaktadır.

Örnek No: 220

Kazı Envanter No DK.15.A58

Resim No 220

Eserin Adı Alçı Parçası

Buluntu Yeri Mağara Bölgesi

Buluntu Tarihi 2015

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:9,3 x9 cm K:2,3 cm Y: 0,4 cm/0,7 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Kırık parçanın üst kısımda daire içerisinde kabara görülmektedir. Alt kısmı bitkisel süsleme ile çevrelenmiştir.

Örnek No: 221

Kazı Envanter No	DK.15.A47
Resim No	221
Eserin Adı	Bordür Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:17x 8,2 cm K:6,9 cm Y:1,4 cm/0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Kırık bordür parçasında daire içerisinde sekiz dilimli kabara bulunmaktadır.

Örnek No: 222

Kazı Envanter No DK.15.A47

Resim No 222

Eserin Adı Bordür Parçası

Buluntu Yeri Mağara Bölgesi

Buluntu Tarihi 2015

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:20x8 cm K:5,6 cm Y:0,7cm/1,3 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Kırık bordür parçasında daire içerisinde sekiz dilimli kabara bulunmaktadır. Kabaraların arasında üçgen motifler yer almaktadır. Örnek No 222 ile benzer bir üslup göstermektedir.

5.6. Mukarnas

Divriği Kalesi Kazısı alçı buluntularında sadece üç Örnek basit mukarnas detayına sahip olduğu gözlemlenmiştir.

Örnek No: 223

Kazı Envanter No	-
Resim No	223
Eserin Adı	Mukarnas
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2013
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:13,4 x12,4cm K:3,2 cm Y: 1 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Günümüze kırılmış olarak gelen parçanın kalan izlerinden üç sıra mukarnas detayına sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Örnek No: 224

Kazı Envanter No DK.15.A4

Resim No 224

Eserin Adı Mukarnas

Buluntu Yeri Sultan Kapısı

Buluntu Tarihi 2015

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B: 12 x 13,9 cm K: 4,7 cm Y: 1 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Günümüze kırılmış olarak gelen parçanın kalan izlerinden üç sıra mukarnas detayına sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Örnek No: 225

Kazı Envanter No -

Resim No 225

Eserin Adı Mukarnas

Buluntu Yeri Bayrak Bölgesi

Buluntu Tarihi 2013

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:10,9 x9,6cm K: 5,6 cm Y: 0,5 cm/1,2 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Günümüze kırılmış olarak gelen parçanın kalan izlerinden mukarnas detayına sahip olduğu anlaşılmaktadır.

5.7. Boyalı

Örnek No: 226

Kazı Envanter No	DK.14/978
Resim No	226
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 7 cm K: 1,6 cm
Teknik	Kalıplama?
Tanıtım	Kalan izlerden kenarında boya detayı olduğu anlaşılmaktadır. Boyalı örneğin bir devamına ulaşılamamıştır.

5.8. Geç Dönem Ali rnekleri

rnek No:227

Kazı Envanter No	DK.14.971
Resim No	227
Eserin Adı	Ali Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 8,6 x 7,7cm K: 3,4 cm Y: 0,4 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Bezeme tanımlaması yapılamayan kalıplama tekniğinde yapılmış parça.

Örnek No: 228

Kazı Envanter No	DK.14/972
Resim No	228
Eserin Adı	Alçı Parçaları
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2014
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 12,7 x9,8 cm K: 2,2 cm Y: 1,1 cm E-B: 5,9 x7,3 cm K: 2,4 cm Y: 0,9 cm E-B:8x7,3cm K: 2,4 cm Y:0,6 cm E-B:12,1 x5,7 cm K: 3,3 cm Y: 0,5 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Bezeme tanımlaması yapılamayan kalıplama tekniğinde yapılmış volütlü parçalar.

Örnek No: 229

Kazı Envanter No	DK.15.A56
Resim No	229
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:11,3x6,1 cm K:5,5 cm Y:1,3 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Bezeme tanımlaması yapılamayan kalıplama tekniğinde yapılmış volütlü parça.

Örnek No: 230

Kazı Envanter No DK.15.A56

Resim No 230

Eserin Adı Alçı Parçası

Buluntu Yeri Sultan Kapısı

Buluntu Tarihi 2015

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B: 6,8 x3,7 cm K:2 cm Y:0,4 cm

Teknik Kalıplama

Tanıtım Bezeme tanımlaması yapılamayan kalıplama tekniğinde yapılmış volütlü parça.

Örnek No: 231

Kazı Envanter No	DK.15.A56
Resim No	231
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Sultan Kapısı
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B:8,9 x5,1 cm K:2,3 cm Y:0,3 cm/0,6 cm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Bezeme tanımlaması yapılamayan kalıplama tekniğinde yapılmış volütlü parça.

Örnek No: 232

Kazı Envanter No DK.15.A56

Resim No 232

Eserin Adı Alçı Parçası

Buluntu Yeri Sultan Kapısı

Buluntu Tarihi 2015

Dönemi Mengücekoğulları

Ölçüleri E-B:11,3x 18 cm K: 2,3 cm Y: 0,4 cm

Teknik1 Kalıplama

Tanıtım Bezeme tanımlaması yapılamayan kalıplama tekniğinde yapılmış parçanın Örnek No 229 ile benzerliğinden volütlü detaya sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Örnek No: 233

Kazı Envanter No	DK.15.A60
Resim No	233
Eserin Adı	Alçı Parçası
Buluntu Yeri	Mağara Bölgesi
Buluntu Tarihi	2015
Dönemi	Mengücekoğulları
Ölçüleri	E-B: 12x30cm K: 7 cm Y: 3 mm
Teknik	Kalıplama
Tanıtım	Bezeme tanımlaması yapılamayan kalıplama tekniğinde yapılmış parçanın Örnek No 229 ile benzerliğinden volütlü detaya sahip olduğu düşünülmektedir. Örnek No 227-233 arasında kalan parçalar benzer üslup göstermektedir.

BÖLÜM VI

DEĞERLENDİRME

Alçı sanatı Anadolu Selçuklu döneminde önemli örnekler vermiş olup, dönemin saraylarında geniş bir kullanım alanı bulmuştur. Daha sonra dini mimaride yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Alçı malzemenin her türlü desende kolayca işlenebilir olması her dönemde rahatlıkla kullanılmasını sağlamıştır.

Farklı tekniklerle uygulanabilen alçı malzeme, örneklerimizde de olduğu gibi, en çok kalıplama tekniği ile şekillendirilmiştir.

Süsleme türlerinin çeşitlilik gösterdiği alçı örneklerimizde; geometrik, bitkisel, figürlü, yazı, kabara gibi bezeme örnekleri ile karşılaşılmaktadır.

Bezeme Mimarlık ürünü üzerinde ve her türden kullanım eşyası üzerinde süslemeye yönelik olarak yapılan çalışmalardır. Süsleme ise Bir yüzeyi estetik açıdan daha etkileyici yapmak için üzerinde yapılan her tür çalışmadır (Tanyeli, Sözen 2012: 53).

Mimari estetik kaygıyla ortaya çıkmış, mimariyi biçimlendirmek, belirli bir yeri veya sanat eserini daha da güzelleştirmek için yapılan şekiller süsleme olarak tanımlanabilir (Arseven 1998: 1853; Züher 1972: 19).

Bezeme anlayışı ve motif çeşitliliğinin yüzey üzerine uygulanması kompozisyonları meydana getirir. Kompozisyonların bir denge ve görsel bütünlük sağlaması kadar uygulandıkları mimari eser ve mimari alan da kompozisyonların oluşturulmasını etkilemiştir. Mimaride bezeme, yapıların tamamlayıcısı ve dönemin bezeme özelliklerini yansıtması açısından oldukça önemlidir (Akar, Keskiner 1978: 26).

Süslenecek yüzey üçgen, kare, daire, dörtgen biçiminde geometrik parçalara ayrılarak alanların içerisi istenilen motiflerle doldurulmaktadır. Eğik çizgilerden oluşan kıvrık dallar ve bitkisel motifler, kompozisyonlara daha canlı bir görünüm verirken, düz ve kırık çizgilerden oluşan kompozisyonlarda hareketsiz bir görünüm vermektedir (Akar, Keskiner 1978: 16).

Ele geçen parçalar tablolar yardımıyla değerlendirilmiştir. Bu tablolarda en ve boy ölçümünde en uzun, kalınlık ölçümünde en kalın kısım, bezeme yüksekliği ise en yüksek ve en alçak kısım dikkate alınarak hesaplanmıştır.

6.1. Geometrik Bezeme

Geometrik süslemeler; kırık veya düz çizgilerden oluşan geçmeler, yıldız, zikzak ve örgü gibi Tablo 2’de gösterilen çeşitli kompozisyonlardan oluşmaktadır. Geometrik bezemeli parçalar altmış kalıplama iki kazıma tekniğinde olmak üzere toplam altmış iki örnekten oluşmaktadır.

Ele geçen alçı örnekler Tablo 2’de değerlendirildiğinde en küçük parçası 5,1x7.1 cm iken en büyük parçası 27,7x6,5 cm ölçülerindedir. Kalınlık ölçüleri çok büyük farklılıklar göstermemekle birlikte arkalarındaki sıva kalıntıları nedeniyle nadir de olsa 13,5 cm bir kalınlık saptanmıştır.

Örnek No 16’da bütüne yakın ele geçen eşkenar dörtgen motifi uzun bir bordürü çevreleyen bezeme ögesi olarak aynı üslupta kullanılmış olmalıdır (Örnek No 14,15, 16, 17).

Tablo 2’de görülen kırık çizgilerden meydana gelen zikzak bezemeli örnek bitkisel, geometrik gibi diğer bezeme öğelerinin tamamlayıcısı olarak kullanıldığı düşünülmektedir (Örnek No 18- 30)

Geometrik bezeme grubuna dahil edilen yıldız örnekleri; Örnek No 31 kırık olduğundan dolayı yıldız motifi tam olarak tespit edilememiştir. Örnek No 32 ise yanlarından kırık olsa da kalan izlerden beş kollu yıldız olduğu tahmin edilmektedir.

Divriği Kalesi alçı buluntularından geometrik bezeme grubuna dahil edilen örgü bezeme örnekleri; günümüze küçük ve kırık halde geldiğinden üzerinde yorum yapılmasını güçleştirmiştir. Örgü örneklerinin tek kullanılmadığı ve kullanılan örgü örneklerinin bezeme ögesini tamamlayıcı ya da sınırlayıcı bir rolü olduğu düşünülmektedir (Örnek No 33-52).

Konya, Alaeddin (Kılıç Aslan) Köşkü²² alçı buluntularının²³ bir kısmı çokgenler, zikzaklar, yıldızlı madalyonlar ve geçme örgü kuşakları gibi çeşitli geometrik motiflerle süslenmiştir. Kullanılan motifler Kubad Abad Sarayı kazılarında bulunan alçı süslemeye benzer niteliktedir (Arık 2000: 37).

Kubad Abad, Büyük Sarayda yapılan kazılarda ortaya çıkan alçı örnekler, kabartma geometrik geçmeler ve çiçek benzeri rozetlerle bezenmiştir. Bu motifler alçı yüzüne kalıp basılarak işlenmiştir (Arık 2000: 48).

²²Konya Sarayı'nda, Sultan II. Kılıç Aslan'ın (1190) yaptırdığı daha sonra I. Alaeddin Keykubad'ın onarttığı Konya, Alaeddin (Kılıç Aslan) Köşkü'nün duvarlarını kaplayan alçı süslemeler dökülüp kırılmış önemli bir kısmı dünya müze ve koleksiyonlarına dağıtılmıştır (Arık 2000: 37).

²³ Berlin İslam Sanatı Müzesi ile İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nde sergilenmektedir.

Tablo 2. Geometrik Bezemeli

Sıra No	Envanter No	Tarih	En-Boy	Kalınlık	Bezeme Yüksekliği	Kare	Yıldız	Geçme	Zikzak	Örgü
1	DK.10.A9	2010	E-B:11,5x10cm	K: 4,8 cm	Y: 0,6 cm					X
2	DK.10.A7	2010	E-B:10,8X8,4 cm	K:5,1 cm	Y:1,5 cm	X				
3	DK.12.A34	2012	E-B:18x18,6cm	K: 2,5 cm	Y:0,4 cm			X		
4	DK.13/284	2013	E-B:13,4x5,8cm	K: 3,7 cm	Y:0,7 cm					X
5	-	2013	E-B: 9x11,2cm	K: 2,5 cm	Y:0,4 cm	X				
6	-	2013	E-B:9,2 x9,4 cm	K: 2,9 cm	Y:0,5cm		X			
7	-	2013	E-B: 21,5 x11,2 cm	K:3 cm	Y:0,6cm	X				
8	DK.14/937	2014	E-B: 9,3 x10 cm	K: 2,9 cm	Y: 0,2cm					X
9	DK.14/961	2014	E-B:5,1x7,1cm	K: 1,8cm	Y:0,3 cm					X
10	DK.14/969	2014	E-B:9,8x6cm	K:2,8cm	Y:0,3cm					X
11	DK.14/964	2014	E-B: 14,9 x11,3 cm	K: 2,7 cm	Y:0,6 cm	X				
12	DK 14/939	2014	E-B:7,1 x7,5 cm	K: 3,9 cm	Y:0, 2 cm				X	
13	DK.14.980	2014	E-B:7,2 x4,5 cm	K: 2,7 cm	Y: 0,3 cm	X				
14	DK.14./949	2014	E-B: 6,3x11 cm	K: 1,9 cm	Y: 0,8 cm		X			
15	DK.15.A13	2015	E-B:10,4x7,7 cm	K: 2,5 cm		X				
16	DK.15.A2	2015	E-B: 8,1x11cm	K:2,5cm	Y:0,6 cm	X				
17	DK.15.A22	2015	E-B:16x12,8 cm	K: 3,8 cm	Y: 0,6 cm	X				
18	DK.15.A29	2015	E-B:7,3 x7,9 cm	K: 2,7 cm	Y: 0,1 cm			X		
19	DK.15.A46	2015	E-B: 6,3x6,2 cm	K: 2,2 cm	Y: 0,7 cm	X				
20	DK.15.A46	2015	E-B: 9 x 6,4 cm	K: 3,2 cm	Y:0, 5 cm	X				
21	DK.15.A49	2015	E-B:27,7x6,5cm	K: 13,5 cm	Y:0, 8 cm	X				
22	DK.15.A12	2015	E-B:12,1x9,5cm	K: 4,6 cm	Y:0,1 cm				X	
23	DK.15.A30	2015	E-B:7,6 x8,6 cm	K: 3,5 cm	Y: 0,1 cm				X	
24	DK.15.A8	2015	E-B:10,5x9,1cm	K: 2,5 cm	Y: 0,2 cm				X	
25	DK.15.A8	2015	E-B:6,6 x6,5 cm	K: 2 cm	Y:0, 2cm				X	
26	DK.15.A58	2015	E-B: 9,2 x6,5cm	K: 2,1 cm	Y:0, 3 cm					X
27	DK.15.A46	2015	E-B: 6,2 x6,1cm	K: 2,5 cm	Y: 0,3cm					X?
28	DK.15.A56	2015	E-B:11,4x7,1cm	K: 3,3 cm	Y:0, 2 cm					X
29	DK.15.A18	2015	E-B:10,7x9,3cm	K: 3,1 cm	Y: 0,2 cm					X
30	DK.15.A4	2015	E-B:7,6x10,1cm	K:7,6cm	Y:0,3 cm					X

31	DK.15.A31	2015	E-B:10,1x7cm	K:3 cm	Y:0,3cm					X
32	DK.15.A50	2015	E-B:8,2 x7,9 cm	K: 2,9 cm	Y: 0,3cm /0,4 cm					X
33	DK.15.A17	2015	E-B:13,6x6,1cm	K: 5 cm	Y: 0,2cm					X
34	DK.15.A61	2015	E-B: 5,7 x5,3 cm	K: 3,7 cm	Y:0, 3 cm					X
35	DK.15.A54	2015	E-B:14,5X12,2 cm	K:5,2 cm	Y:0,5cm	X				
36	DK.15.A54	2015	E-B:8,7x9,6 cm	K:2,2 cm	Y:0,9/0,8 cm					
37	DK.16.A3	2016	E-B: 6,9 x5,9 cm	K: 1,7 cm	Y: 0,9 cm	X				
38	DK.16.A60	2016	E-B:8,8 x8,2 cm	K:1,7 cm	Y:0, 3 cm			X		
39	DK.16.A69	2016	E-B: 14,5x9 cm	K: 3 cm	Y: 0,5 cm				X	
40	DK.16.A64	2016	E-B:10,4x8,3cm	K: 2 cm	Y:0,1 cm				X	
41	DK.16.A8	2016	E-B:18,2x9,9cm	K: 5,9 cm	Y: 0,4 cm				X	
42	DK.16.A9	2016	E-B: 22 x9,5 cm	K: 7 cm	Y: 0,1 cm				X	
43	DK.16.A18	2016	E-B: 6,5 x10 cm	K: 3 cm	Y:0, 4 cm				X	
44	DK.16.A24	2016	E-B:5,7x7 cm	K: 3,2 cm	Y: 0,4 cm				X	
45	DK.16.A50	2016	E-B: 11 x10 cm	K: 3,9 cm	Y: 0,4 cm				X	
46	DK.16.A39	2016	E-B: 17 x9,7 cm	K: 4,1cm	Y: 0,3 cm				X	
47	DK.16.A40	2016	E-B:6X7,7 cm	K:9 cm	Y:0,6 cm			X?		
48	DK.16.A23	2016	E-B:6,1 x4,3 cm	K: 3,1 cm	Y:0, 6 cm					X
49	DK.16.A26	2016	E-B: 6 x3,8 cm	K: 2,7 cm	Y: 0,6 cm					X
50	DK.16.A29	2016	E-B: 6,2 x6,7cm	K: 2,2 cm	Y: 0,4 cm					X
51	DK.16.A49	2016	E-B:6 x10,1 cm	K:3,5 cm	Y:0,3 cm					X
52	DK.16.A25	2016	E-B:6,4 x4,1 cm	K:2,7 cm	Y:0,5 cm					X
53	DK.16.A44	2016	E-B:9,3x5 cm	K:1,7 cm	Y:0,6 cm					X
54	DK.16.A58	2016	E-B:7,6 x5,2 cm	K: 3,2 cm	Y: 0,8 cm					X
55	DK.16.A5	2016	E-B:6,2x10,9cm	K: 5,8 cm	Y: 0,5 cm					X
56	DK.16.A30	2016	E-B: 7,4 x6,2cm	K: 2,7 cm	Y: 0,5 cm					X
57	DK.16.A31	2016	E-B:7,6x5,6cm	K: 2,7 cm	Y: 0,5 cm					X
58	DK.16.A32	2016	E-B: 9,8 x6 cm	K: 6,3 cm	Y:0, 6 cm					X
59	DK.16.A33	2016	E-B:11,5x8,8cm	K: 3,2 cm	Y:0, 6 cm					X
60	DK.16.A41	2016	E-B:8,9 x6,2 cm	K: 4 cm	Y: 0,5 cm					X
61	DK.16.A58	2016	E-B:7,6 x5,2 cm	K:3,2cm	Y:0,8 cm					X
62	DK.16.A72	2016	E-B:7,8 x7,5 cm	K: 2,1 cm	Y: 0,6 cm					X

6.2. Bitkisel Bezeme

Divriği Kalesi Kazısı alçı buluntularında; Tablo 3’de görüldüğü gibi palmet, rumi, çiçekler ve kıvrık dal bezemelerinin daha fazla tercih edildiği gözlemlenmiştir. Divriği Kalesi Kazısında toplamda yetmiş altı bitkisel bezemeli parça ele geçmiştir.

Ele geçen buluntular Tablo 3’de değerlendirildiğinde en küçük parça 7,7x5 cm iken en büyük parça 31 x11 cm ölçülerindedir. Kalınlık ölçüleri ortalama 2 cm ile 4 cm arasında olup en yüksek kalınlık 10,5 cm olarak tespit edilmiştir. Bezeme yüksekliği ortalama olarak 8 cm ile 9 cm arasında değişmekte olup 1,3 cm ulaşan yükseklikler de gözlemlenmiştir.

Günümüze küçük parçalar halinde gelmiş olan bitkisel örneklerin, yapının hangi ögesine ait olduğu bilinmediğinden niş köşelikleri ve bordürlerde kullanıldığı tahmin edilmektedir.

Süsleme olarak tek rumiler ve rumiler ile palmetlerin bir arada kullanılmasıyla oluşmuş bitkisel motifler görülmektedir.

Rumi motifi; ortalarından geçen bir çizgide birleşmiş biri uzun diğeri kısa yapraktan meydana gelmektedir. Yapraklardan kısa olanı, sapa doğru kıvrılırken, uzun yaprağın ucu düğümленir (Ögel 1987: 77). Rumi motifinin geniş yüzeyleri süslenmesinden ziyade, bordür yüzeyleri süslemesinde görülmektedir.²⁴

Birinci grupta incelenen rumiler bir bordür üzerinde ucu kıvrık basit bir yapraktan oluşmaktadır (Örnek No 63,64).

İkinci grupta incelenen rumiler ise yine bordürde üzerinde bir sap üzerine biri uzun ve kıvrık, diğeri ise kısa iki yaprağa sahip formalardan oluşmaktadır (Örnek No 65-77).

Rumi motifi bordürler dışında niş köşeliklerinde kıvrık dallarla birlikte de kullanılmıştır (Örnek No 84,85,86,93).

Rumi motifi palmetlerle birlikte de kullanım alanı bulmuştur (Örnek No 97, 101).

²⁴ Rumi motifinin sınıflandırması için (Mülayim 1997: 177-181).

Palmetler, biçim olarak; orta yaprakları kısa ve sivri, yan yaprakları ise hafifçe aşağıya doğru kıvrıktır²⁵ (Turani 1980: 114).

Palmet örnekleri çok fazla çeşitliliğe sahip olmayan iki yan yaprak ve bir taç yaprakta oluşan düzenlemelerden oluşur (Örnek No 87, 88, 101, 107,110).

Zencireklerin, bitkisel kompozisyonun tamamlayıcı bir unsuru olarak kullanıldığı düşünülmektedir (Örnek No 93, 95, 96, 127, 128, 129).

Saraylarda; Alaeddin Keykubad'ın (1221-1223) Alanya Sarayında bitkisel bezemeli kalıplama tekniğiyle yapılmış, kabartma çiçek motifli, alçı bordür parçaları kullanılmıştır (Arık 2000: 19).

Konya Alaeddin (Kılıç Aslan) Köşkü alçı buluntuları, kabartmalı alçı kenar bordürleri ve bir kısmı palmetlerden oluşan bitkisel kompozisyonlarla süslenmiştir (Arık 2000: 37).

Divriği Kalesi alçı örneklerindeki benzer rumi detayları Konya Alaeddin (Kılıç Aslan) Köşkü alçı bezemelerinde de gözlemlenmiştir (Resim 235).

Resim 234. Örnek No 70

Resim 235. Konya Alaeddin (Kılıç Aslan) Köşkü alçı süsleme (Arık 2000: 117).

Divriği Ulu Camisi ve Şifahanesi Türk Sanat tarihinde taş oyma bezemeleri

²⁵ Palmet motifinin sınıflandırması için (Mülayim 1984: 141-159).

ile önemli bir yer edinmiştir. Divriği Ulu Camisi'nin kuzey taçkapısında taşan yapraklar dikkat çekmektedir. Bu çok büyük boyutlu ve birbirinden farklı desenlerden oluşturulmuş palmetler, duvar yüzeyinden dışarıya uzanmış fantastik yapraklardır (Kuban 2007: 125).

Divriği Ulu Cami'nin kuzey taçkapısında çerçeveler kesin olarak ayrılmamaktadır; birbirlerinin arasına geçerler, iri yapraklar komşu pencereye taşar ve dik açı yaparak kıvrılırlar. Sütun başlıklarının zikzak silmeleri, yanlarındaki örneğin basamaklarının devamı gibi birleşirler. Çerçeveden taşan bu plastik formlar küçük çapta palmet rumi örnekleri ile oluşturulmuştur (Ögel 1987: 22). (Resim 236).

Resim 236. Divriği Ulu Camii kuzey taçkapı

(<http://www.divrigiulucamii.com>)

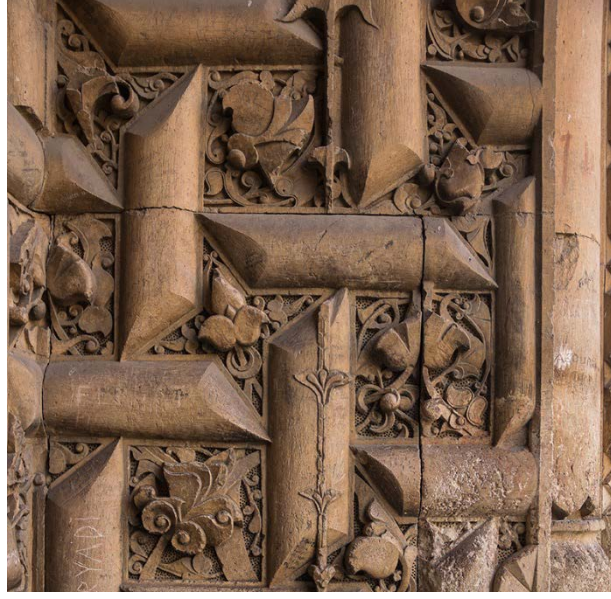

Resim 237. Örnek No 127

Resim 238. Örnek No 128

Divriği Ulu Cami'nin kuzey taçkapısında yüksek kabartma şekiller incecik saptan, küçük sütun başlığından kocaman yapraklar, yuvarlak levhalardan rumiler çıkar (Ögel 1987: 21). Divriği Ulu Camii kuzey taçkapısında taçkapı nişinin içini, bir enine bir de boyuna konmuş silindirik iri çubuklar vardır. Aralarını büyük palmetler ve iri rumiler doldurur (Ögel 1987: 21-26). (Resim 239).

Resim 239. Divriği Ulu Camii kuzey taçkapı (<http://www.divrigiulucamii.com>).

Resim 240. Örnek No 124

Resim 241. Örnek No 125

Bu büyük kompozisyon özelliği yanında Divriği taş oymasının bir diğer özelliği, büyük palmetlere derinlemesine bakıldığında bu palmetlere XII. yüzyıl İran alçı bezemesinin plastik etkisini sürdüren ayrıntıların işlenmesidir. Divriği Ulu Camii 'nin üç katlı bezeme düzeni, Hemedan'da Alevviyan'ın XII. yüzyıl ünlü alçı bezemesine plastik eğilim açısından benzer. Bunda alçı bezemenin taşla aktarılması niteliğinde olmasa da, plastik ifade açısından aynı ortamın ürünü olduğunu vurgulamaktadır (Kuban 2007: 125).

Bitkisel süslemelerde bazı örneklerin Divriği Ulu Camii kuzey taçkapısında taŗa iŗlenen bitkisel kompozisyonlar gibi yüzeyden taŗkın olması, Mengücekli dönemi alçı sanatın da benzer ayrıntılar gösterdiğini dŗndrmektedir (Resim 237, 238, 240, 241).

Tablo 3. Bitkisel Bezeme

Sıra No	Envanter No	Tarih	En-Boy	Kalınlık	Bezeme Yüksekliği	Palmet	Rumi	Çiçek/Kıvrık dal
1	DK.10.A1	2010	E-B:11,4x5,6 cm	K:1,8 cm	Y: 0,9 cm/0,3 cm		X	X
2	DK.10.A3	2010	E-B:14,5 x 13,3 cm	K:2,1 cm	Y: 0,3 cm		X	X
3	DK.10.A11	2010	E-B:16 x17 cm	K:5,5 cm	Y: 0,8 cm			X
4	DK.10.A2	2010	E-B:19 x10,8 cm	K:3 cm	Y: 0,2 cm	X?		
5	DK.10.A12	2010	E-B:20x9,5cm	K:6 cm	Y: 0,4 cm	X?		
6	DK.10.A5	2010	E-B:16 x 5,2 cm	K:1,6 cm	Y:0, 9cm/0,3 cm		X	X
7	DK.11.A56	2011	E-B:23,2x10,2 cm	K:6,7 cm	Y:0, 6cm/0,4cm	X		X
8	DK.11.94	2011	E-B:10,3x12,4 cm	K:3,5 cm	Y:0, 6cm/0,4cm	X		
9	DK.12.0089	2012	E-B:31x11 cm	K: 3,1 cm	Y: 0,4 cm	X		X
10	DK.12.0099	2012	E-B:11,5 x12 cm	K:4,5 cm	Y:1 cm/0,2cm	X	X	X
11	DK.12.0096	2012	E-B:9,3x8,6 cm	K:3 cm	Y:1 cm	X		
12	-	2012	E-B:30,5x10,8cm	K:6,2 cm	Y:0,4 cm			X?
13	DK.12.34	2012	E-B:17,5x14,2 cm	K: 3,5 cm	Y: 0,9cm/0,7 cm	X		X
14	-	2013	E-B:17x11cm	K:3,6 cm	Y: 0,9 cm	X		X
15	-	2013	E-B:16,5x5,2cm	K:4,8cm	Y: 0,4 cm			X
	-	2013	E-B:7,7 x5 cm	K:1,9cm	Y:0, 5 cm			X
	-	2013	E-B:14,5x5,1cm	K:2,7 cm	Y: 0,9 cm			X
16	-	2013	E-B:12,8x9,5 cm	K:2,1 cm	Y:0,7 cm/0,8 cm			X
17	-	2013	E-B:22 x11,8 cm	K:6,2 cm	Y: 0,7 cm	X?		X
18	-	2013	E-B:4,9x4,2 cm	K:3,3 cm	Y:0, 8 cm/0,6cm		X	X
	-	2013	E-B:9,3x4,8 cm	K:2,6 cm	Y: 0,8 cm/0,6cm		X	X
	-	2013	E-B:8,3 x6,8 cm	K:4,7 cm	Y: 0,8 cm/0,6cm		X	X
	-	2013	E-B:11,3x9,2cm				X	X
19	DK.13.289	2013	E-B:21 x 6,2cm	K:2,1 cm	Y: 0,4cm/1 cm		X	X
20	DK.13.288	2013	E-B:23,5x18 cm	K:2,1 cm	Y:0,7cm/0,8 cm			X
21	DK.14.930	2014	E-B:16x11,5cm	K:3,1cm	Y:0,6cm/1,1cm			X
22	DK.14.983	2014	EB:12,5x12,3cm	K:2 cm	Y: 0,9 cm/0,6 cm			X
	DK.14.983	2014	E-B:5,7x11,2cm	K:1,2 cm	Y: 0,9 cm/0,6 cm			X
23	DK.14.996	2014	EB:13,8x11,8cm	K:2,6 cm	Y:0,9cm/0,6 cm	X		X
24	DK.14.997	2014	E-B:9 x9,5 cm	K:10,5 cm	Y:2 cm/4 cm			X
25	DK.14.992	2014	E-B:19 x12 cm	K:1,9 cm	Y:0, 6 cm/0,1cm		X	X
26	DK.14.1020	2014	E-B:13,1x8,6 cm	K:3,2 cm	Y:0,8cm/0,9cm			X
27	DK.14.1034	2014	E-B:19,5cmx13,8 cm	K:5,2 cm	Y:0,4cm/0,7cm			X
28	DK.14.948	2014	E-B:10,2x 4,5 cm	K:2,4 cm	Y:0,6 cm	X		X
29	DK.14.943	2014	E-B:6,8 x2,4 cm	K:3cm	Y:0, 3cm			X
30	DK.15.A43	2015	E-B:20 x6 cm	K:4,1 cm	Y:0, 8 cm		X	X
31	DK. 15.A45	2015	E-B:20x 6 cm	K:4,1 cm	Y:0, 8 cm		X	
32	DK. 15.A43	2015	E-B:18,5 x 6,5cm	K:3,2 cm	Y:0, 8 cm		X	X
33	DK.15.A47	2015	E-B:8,4 x 6,2 cm	K:4,3 cm	Y:0,4cm/0,4 cm		X	X
34	DK.15.A48	2015	E-B:17,5 x7 cm	K:4,8 cm	Y:0, 6 cm/0,4 cm		X	
35	DK.15.A43	2015	E-B:15,5x6,5 cm	K:4 cm	Y: 0,7 cm/0,5 cm		X	
36	DK.15.A43	2015	E-B:14x7cm	K: 3,6 cm	Y: 0,4 cm/0,6 cm		X	
37	DK.15.A45	2015	E-B:18,5 x6,5 cm	K: 3,2 cm	Y: 0,8 cm/0,3 cm		X	X
38	DK.15.A48	2015	E-B:18x7 cm	K:7,1 cm	Y:0,5 cm/0,8 cm		X	X
39	DK.15.A48	2015	E-B:11,2x6,7 cm	K:4 cm	Y:0,5 cm		X	X

40	DK.15.A48	2015	E-B: 9,1 x6,1 cm	K:4,4 cm	Y:0,4 cm/0,8 cm		X	X
41	DK.15.A51	2015	E-B: 6,1 x6,1 cm	K: 2 cm	Y: 0,4 cm/0,5 cm		X	X
42	DK.15.A53	2015	E-B: 9,4x5,3cm	K:2,3 cm	Y:0,7 cm		X	X
43	DK.15.A55	2015	E-B:10,4 x9 cm	K:3,4 cm	Y:1 cm/0,6 cm		X	X
44	DK.15.A20	2015	E-B: 5,2 x 10,7 cm	K: 3,9 cm	Y:0,2 cm		X	X
45	DK.15.A23	2015	E-B: 7 X6,1 cm	K: 3,8 cm	Y:0,1 cm			X?
46	DK.15.A3	2015	E-B:14,9 x19,5 cm	K: 2,1 cm	Y: 0,3cm		X	X
47	DK.15.A41	2015	E-B:17x12 cm	K:1,7cm	Y:0,6 cm/0,8 cm		X	X
48	DK.15.A37	2015	E-B:10,3x13cm	K:8,3 cm	Y: 0,2 cm/0,4 cm			X
49	DK.15.A59	2015	E-B:12,6X13 cm	K:2 cm	Y:0,3cm/0,2cm			X
50	DK.15.A 24	2015	E-B:19 x12 cm	K:1,9 cm	Y:0,6 cm/0,1 cm	X		X
51	DK.15.A37	2015	E-B:8x7,1cm	K:3,2 cm	Y:0,5 cm		X	
52	DK.15.A54	2015	E-B:8,7 x9,6 cm	K: 2,2 cm	Y: 0,9 cm/0,8 cm		X	X
53	DK.15.A39	2015	E-B:28,5 x17cm	K:3,6cm	Y:0,4cm			X
54	DK.15.A34	2015	E-B:13,9x7,5 cm	K:1,6 cm	Y:0,5cm/0,6cm			X
55	DK.15.A34	2015	E-B:14,5 x 8,5 cm	K:1,8 cm	Y: 3,5 cm/ 0,2 cm			X
56	DK.15.A34	2015	E-B:10,9 x 9 cm	K:1,7 cm	Y:0,4 cm			X
57	DK.15.A35	2015	E-B:10,1x13,6cm	K:3,8 cm	Y:6,5cm/0,4cm			X
58	DK.15.A40	2015	E-B:12,6x15,7cm	K:14,5cm	Y:0,4cm		X	X
59	DK.15.A22	2015	E-B:16,4x13,2cm	K:3,5 cm	Y:0,6cm			X
60	DK.15.A55	2015	E-B:12,7 x8,8 cm	K:2,6 cm				X
61	DK.15.A13	2015	E-B:10,2 x4,2 cm	K:1,2 cm				X
62	DK.15.A50	2015	E-B:10,7 x5,7 cm	K: 2 cm				X
63	DK.15.A53	2015	E-B:8 x 7,1 cm	K: 3,2 cm	Y:0,5cm			
64	DK.16.A63	2016	E-B:8,5 x 7,9 cm	K:3,1 cm	Y:0,5 cm		X	X
65	DK.16.A10	2016	E-B:9,9 cm	K: 5,2 cm	Y: 0,7 cm			X
66	DK.16.A57	2016	E-B:8,2 x5,6 cm	K: 3,1 cm	Y:0,8 cm			X
67	DK.16.A2	2016	E-B:9,5 x12cm	K:2,6cm	Y:0,7cm			X
68	DK.16.A 66	2016	E-B:9 x12,5 cm	K:1,5 cm	Y:0,4 cm		X	X
69	DK.16.A11	2016	E-B:10,1 x5 cm	K:1,8 cm	Y: 0,5 cm			X
70	DK.16.A52	2016	E-B:11 x9,5 cm	K:9,4 cm	Y:0,4cm	X		X
71	DK.16.A74	2016	E-B:12 x6,5 cm	K:2,8 cm	Y:0,3 cm			X
72	DK.16.A51	2016	E-B:15 x17,5cm	K:3,1 cm	Y:1,2cm/0,8cm	X	X	
73	DK.16.A53	2016	EB: 20,3x30,2cm	K:13 cm	Y:1,3 cm	X	X	
74	DK.16.A75	2016	E-B:9 x11,8 cm	K:3 cm	Y:0, 9 cm/0,4 cm	X		X
75	DK.16.A37	2016	EB:13,2x12,5cm	K:3,6 cm	Y:0,7 cm	X		X
76	DK.16.A38	2016	E-B:19,5x14,5cm	K:2,9 cm	Y: 0,8 cm/0,6 cm	X		X
77	DK.16.A55	2016	E-B:10,4 x9cm	K:3,4 cm	Y:1cm/0,6cm	X		

6.3. Figürlü Bezeme

Figür toplumların inanç ve düşünce yapısına göre her dönem kullanılmıştır. Divriği Kalesi Kazısı alçı örneklerinde Tablo 4’te görülen; ördek, tavşan, tavus kuşu, grifon ve kuş figürleri tespit edilmiştir.

Ele geçen buluntular Tablo 4’te değerlendirildiğinde en küçük parça 7,8x11,1 cm ile tavus kuşu iken en büyük parça 21,5x25,5 cm ile kuş figürlü bir pano parçasıdır. Kalınlıklar arasında belirgin bir fark gözlemlenmemiş olup, bezeme yüksekliği ise ortalama 1 cm olarak, tespit edilmiştir.

Tablo 4. Figürlü Bezeme

Sıra No	Envanter No	Tarih	En-Boy	Kalınlık	Bezeme Yüksekliği	Ördek	Tavşan	Tavus Kuşu	Grifon	Kuş
1	DK.12.A32	2012	E-B:10,6x10 cm	K:4,5 cm	Y:1 cm	X				
2	DK.12.A29	2012	E-B:11,3x6,2cm	K:2,2 cm	Y:0,7cm		X			
3	-	2012	E-B:7,8x11,1cm	K:3,1 cm	Y: 1 cm/ 3 cm			X		
4	DK.12.A27	2012	E-B:8,9x10,1cm	K:3 cm	Y:1 cm / 0,4 cm				X	
5	DK.12.A30	2012	E-B:21,5 x25,5cm	K:4,2 cm	Y:1cm/0,5cm					X
6	DK.14/974	2014	E-B:11,5x6,2cm	K:2,1 cm	Y: 0,6 cm/0,4 cm			X		

Türk sanatında önemli bir yeri olan hayvan üslubu bazen gerçekçi, bazen de stilize edilmiş olarak kullanılmıştır. Hayvan vücutları hareketlilik görüntüsü vererek, uzamış veya kıvrılmış olarak kompozisyon oluşturmuştur. Hayvan figürleri bazen tek tek bazen de bir arada tasvir edilmiştir (Büyükçanga 2006: 26).

Anadolu Selçuklu Döneminde ise saray ve köşk gibi iç mekanlarda figürlü alçılar, duvar kaplaması olarak kullanılmıştır. Figürlü alçı Konya Alaeddin Köşkü ve Felekabad Köşkü olmak üzere Anadolu Selçuklu saray mimarisinde yaygın olarak kullanılmıştır ²⁶ (Öney 1992: 84, Yetkin 1981: 354). Anadolu Selçuklu sivil yapılarının günümüze yeterince kalmaması, figürlü alçı buluntuların önemini artırmaktadır (Karaduman 1989: 88; Öney 1992: 63).

Divriği Kalesi Kazısı Örnek No 141’de olan alçı bordür parçasında kulakları arkada tavşan figürü yer almaktadır. Figürün ön ayakları ileride arka ayakları tahrip olduğu için durumu anlaşılmasa da koşar vaziyette olduğu düşünülen hareketli bir

²⁶ Alçılar Konya İnce Minareli Medrese’de ve bir kısmı da İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesinde sergilenmektedir.

tarzda işlenmiştir. Bu alçı bordürün benzer örnekleri Keykubadiye Sarayına (1221-1265) ait olduğu düşünülen figürlü alçı kabartma ve II. Kılıç Arslan Köşkü alçı süslemeleri içinde bulunmaktadır²⁷ (Resim 242, 243, 244).

Resim 242. Örnek No 141

Resim 243. Keykubadiye Sarayı alçı süsleme (Özdemir 2014: 109).

Resim 244. Konya Alaeddin (Kılıç Arslan) Köşkü alçı süsleme (Arık 2000: 117).

²⁷ Kayseri Müzesinde bulunan geliş yeri Keykubadiye Sarayına (1221-1265) ait olduğu düşünülen figürlü alçı kabartma diğer saray yapıları gibi Keykubadiye Sarayı süsleme programında alçı süslemeler de yer aldığını düşündürmüştür. Alçı eser II. Kılıç Arslan Köşkü, Kubadabad Sarayı ve Alanya Saraylarındaki figürlü alçı buluntularla benzer nitelik gösterdiği belirlenmiştir (Özdemir 2014: 109).

Kubad Abad Büyük Sarayda yapılan kazılarda harem olduğu tahmin edilen odalarından birinde bulunan insitü alçı süslemeli duvar raflarının, nişlerindeki kemer köşeliklerinde karşılıklı tavus kuşu kabartmaları yer almaktadır (Arık 2000: 117).

Örnek No 145'te bulunan alçı bordür parçasında boynunu öne doğru uzatmış tavus kuşu tasviri yer almaktadır. Bu alçı bordürün benzer örnekleri Kubad Abad Sarayı ve Kılıç Arslan Köşkü alçı süslemeleri içinde de bulunmaktadır (Resim 245, 246, 247).

Sonsuz hayat, güzellik ve cennet sembolü anlamları yüklenen tavus kuşu figürü Kubad Abad, Kılıç Arslan Köşkü gibi buluntularında da karşımıza çıkmaktadır. Uğurlu kuş olmasının yanı sıra devlet güçlerini, ölümsüzlüğü ve cenneti sembolize eden tavus kuşunun saray süslemelerinde kullanılmasıyla hem devletin gücü hem de sarayın devletin cenneti vurgusu yapılmış olmalıdır (Parman 1993: 387-391).

Resim 245. Örnek No 145

Resim 246. Kubad Abad Sarayı alçı süsleme (Arık 2000:117).

Resim 247. Konya Alaeddin Köşkü (Kılıç Aslan) alçı süsleme (Sarre 1967: 60).

Örnek No 140'ta sadece baş kısmıyla günümüze gelen ördek tasviri yer almaktadır.

Divriği Kale Kazısı 2016 yılı kazı sezonunda; Mağara bölgesinde ele geçirilen bir grup alçı üzerinde benzer figürlü kompozisyon yer almaktadır. Kompozisyonlara ait parçalardan anlaşıldığı kadarıyla, farklı büyüklükte dikdörtgen biçimli alçı panolar üzerinde, aynı konu tekrarlar halinde verilmiştir. Ortada, ince bir kitabe şeriti ile oluşturulmuş çerçeve içerisinde, altı at üstü insan gövdeli, kuyruğu ejder başı şeklinde sonlanan karışık bir yaratık bulunmaktadır. Karışık yaratıklardan oluşan kompozisyondan aslında genel hali ile bir av sahnesini tasvir eder (Eser vd. 2017:351). (Resim 248).

Ahmet ÇAYCI tarafından çalışılan Berlin Müzesi'ndeki stuko parçanın Kozmolojik Yorumu adlı makalede stuko parçası fantastik ve gerçek yaratıkların aynı zeminde bulunduğu bir eser olarak tanımlanmıştır. Parça Anadolu'dan Berlin Müzesine götürülmüştür. Kompozisyon ve ölçüler açısından Divriği Kalesi Kazısı örneğiyle benzerlikler göstermektedir²⁸ (Eser vd. 2017:352). (Resim 249).

Bu parçayla birlikte biz tavşan, ördek gibi gerçek av hayvanlarının yanı sıra mitolojik karakterli av hayvanlarının da alçı süslemede görüldüğünü rahatlıkla söyleyebiliriz.

²⁸ Ayrıntılı bilgi için (Çaycı 2002: 157-165).

Resim 248. Divriği Kale Kazısı, Alçı pano (Eser vd. 2017:351).

Resim 249. Berlin Müzesi'ndeki stuko parçası (Eser vd. 2017:352).

İkonografik açıdan figürlü bezemenin taşıdığı anlam; dönemin siyasi, toplumsal ve kültürel özelliklerine göre değişebilir. Divriği Kalesi alçı buluntularında ikonografik anlamı şimdilik bilinmese de av hayvanı olarak simgelenen ördek ve tavşan motifi, Selçuklular zamanında saraylarda sıkça kullanılmıştır.

6.4. Yazı

Yazı çeşitli dönemlerde ve uygarlıklarda kullanılmış ve farklı coğrafyalarda o kültürlerin etkisinde estetik bir ölçü kazanarak çeşitlenmiştir. Alçı malzemede yazı belirli bir ibarenin tekrarlanması olarak karşımıza çıkmıştır (Ögel 1987: 52).

Divriği Kalesi Kazısı alçı buluntularında yazı; bordürler halinde, daha çok bitkisel bezeme ile birlikte veya tek bezeme unsuru olarak kullanılmıştır. Yazılı örneklerin tahrip olmasının yanı sıra günümüze Tablo 5'te görüldüğü üzere küçük parçalar halinde gelmiş olması bütünü okumamızı güçleştirmiştir.

Ele geçen parçalar Tablo 5’te değerlendirildiğinde en küçük parça 5,3x4,1 cm iken en büyük parça ise 17,5x7,6 cm ölçülerindedir. Kalınlık ölçüleri en küçük 1,9 cm en büyük 14 cm ölçülere değişkenlik göstermektedir. Bezeme yüksekliği ise 2 cm ile 6 cm arasında değişmektedir.

Divriği Kalesi alçı buluntularında diğer yazılı eserlerden farklı olarak, kazıma tekniğinde daha küçük boyutlarda oluşan yazılar da tespit edilmiştir (Örnek No 146,147).

Örnek No 150’de alttan ve üstten bir şeritle sınırlandırılmış olduğu düşünülen alçı bordür parçasında Arapça ‘mine’l-ifna’ (yok olmaktan) yazan sülüs bir yazı vardır.

El-Hamra Sarayı²⁹ (IX. yüzyılın son çeyreği) Aslanlı Avlu bölümünde ‘‘Ve La Galiba illallah’’ (Allah’tan başka galip olan yoktur) yazısı, kufi ve nesih hatlarla tekrarlanıp sarayı süslemektedir (Şeyban 2014: 75)³⁰.

El-Hamra Sarayının bazı bölümlerinde ‘‘Ve La Galiba illallah’’(Allah’tan başka galip olan yoktur) yazısının sarayın etrafını süslemesi (Resim 251), Divriği Kalesi Kazısında ele geçen yazılı örneklerden ‘‘minel-ifna’’ (yok olmaktan) (Resim 250) yazısının birden fazla parçada ele geçmesi sivil bir yapıya ait olabileceğini düşündürmüştür³¹ (Örnek No 150, 151, 159).

²⁹ Elhamra'nın bugün ayakta kalan bölümlerinin en büyük kısmı I. Yusuf (1333-1354) ve Gani-Billah V. Muhacmed (1353- 1391) devrinde yapılmıştır. Bu iki emir ya da sultandan her birisi farklı yapı gruplarını yaptırmıştır. I. Yusuf’un inşa ettirdiği yapılar, rampalı çıkıntıları olan surlar, Adalet Kapısı, Hanımlar Kulesi, Küçük Portal Sarayı, Alberca Avlusu ve çevresindeki yapılar, içinde elçiler salonunun bulunduğu Comares kulesi, toplantı salonu ve saray hamamıdır. Oğlu V. Muhacmed ise, bunlara ilave olarak Aslanlı Avlu ve çevresindeki salonları, özellikle Kral Salonu ya da Adalet Salonu denilen kısmı, İki Kız Kardeş Salonu ile bir başka salon ve Harem Dairelerini yaptırmıştır. Daha sonra gelenlerin de çeşitli ilaveriyle ortalama 150 yılda son şeklini almıştır (Şeyban 2014: 74).

³⁰ El-hamra Sarayında alçı süsleme açık mekanlarda kullanılmış olup, kapalı mekanlarda alçı ile karışık çiniler ve mermer kullanılmıştır. Süsleme bitkisel motiflerle birleşen hat sanatı kullanılmıştır (Beksaç 1995: 33; Yetkin 1988:170). El- Hamra Sarayının süslemesi stuko tekniğinden friz boyunca uzanan neshi üslupta yazılar bu yazılar manzum öyküleri ve Arap şiirine özgü aşkane gazelleri kapsamaktadır. Sarayın bütün salon ve odaları doldurulmuştur (Yetkin 1988: 170).

³¹ Bu yorumlamaları yapmamızda Alçı eserlerimizde bulunan yazılı eserleri inceleyen Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Bölümü Dr. Öğr. Üyesi Abubekir S. Yücel’in fikirleri etken olmuştur.

Resim 250. Örnek No 150

Resim 251. El Hamra Sarayı (<https://www.tarihnotlari.com>).

Kubad Abad'da Büyük Saray'ın harem bölümünde, alçı rafın dökülmüş parçaları arasında, kabartma masklar üzerinde kanatlı melek figürleri üzerinde yazılı bir eser bulunmuştur. Bu yazılı parçanın kabartma harflerden "Muhammed" olarak okunabileceği tahmin edilmiştir (Arık 2000: 177) (Resim 252).

Resim 252. Kubad Abad Sarayı alçı süsleme (Arık 2000: 177).

Ayrıca Kubad Abad 1988 yılı yapılan çalışmalarda bulunan alçı parçalar yüzeyinde geometrik desenlerin yanı sıra yıpranmış durumda figür ve yazı unsurları tespit edilmiştir (Arık 1990: 375). Küçük Saray'ın kuzey batısında ise 1988 yılı kazı çalışmalarında, üzerinde geometrik desenler ile birlikte yıpranmış durumda figür ve yazı bulunan alçı parçalar ele geçirilmiştir (Arık 1990: 375).

Yazılı örnekler rumi detayları ya da kıvrık dallardan oluşan bitkisel süslemelerle birlikte de kullanım alanı bulmuştur (Örnek No 159- 167).

Divriği Kalesi alçı eserlerin büyük kısmında Tablo 5'te görüldüğü gibi en çok sülüs yazının tercih edildiği tespit edilmiştir.

Yazılı parçalarda Tablo 5'te görülen köşeli formlarda biçimlenen kufi yazılı bezeme örnekleri de kullanılmıştır (Örnek No 175, 176, 177).

Tablo 5. Yazı Bezeme

Sıra No	Envanter No	Tarih	En-Boy	Kalınlık	Bezeme Yüksekliği	Yazı	Sülüs	Kufi	Kitabe
1	DK.10.A8	2010	E-B: 5,3 x4,1 cm	K: 1,9 cm		X			
2	DK.11/22	2011	E-B:10,5x8,6cm	K: 3,8 cm	Y: 0,3 cm	X			
3	DK.11/95	2011	E-B: 6,8 x7,6cm	K: 3,9 cm		X			
4	-	2012	E-B:10,4x8,8cm	K: 2,3 cm	Y: 0,4 cm		X		
5	-	2013	E-B:13,8x10,5cm	K: 3,5 cm	Y:0, 4 cm		X		
6	DK.14/945	2014	E-B: 9,3 x6,3 cm	K: 4,4 cm	Y: 0,3 cm	X			
7	DK.14/986	2014	E-B:16x11cm	K:7cm			X		
8	DK.14/942	2014	E-B: 9,8 x10,4cm	K: 2,6 cm	Y: 0,3 cm		X		
9	DK.14/970	2014	E-B:10,9x11,8cm	K: 4,9 cm	Y: 0,5 cm	X			
10	DK.15.A5	2015	E-B: 7,1 x17,5 cm	K: 8,8 cm	Y: 0,6 cm		X		
11	DK.15.A7	2015	E-B:7,2x 16,5cm	K:7,2 cm	Y: 0,2cm		X		
12	DK.15.A7	2015	E-B:6 x7 cm	K:3,9 cm	Y:0,2cm		X		
13	DK.15.A7	2015	E-B: 5,9 x7,2 cm	K:4,1 cm	Y:0,2 cm	X			
14	DK.15.A7	2015	E-B:6x6,9 cm	K:5,8 cm	Y:0,2 cm	X			
15	DK.15.A10	2015	E-B:8,7 x7,4 cm	K: 4 cm			X		
16	DK.15.A11	2015	E-B:10,8x7,5 cm	K:7,7 cm			X		
17	DK.15.A15	2015	E-B:14,5x10,5cm	K: 3,1 cm			X		
18	DK.15.A15	2015	E-B:5,6 x6,9 cm	K:3,8 cm		X			
19	DK.15.A16	2015	E-B:8 x8,9 cm	K:3 cm		X			
20	DK.15.A21	2015	E-B:15,5 x8,2cm	K:2 cm	Y:0,2 cm	X			
21	DK.15.A26	2015	E-B:15 x 10,8cm	K:2,8 cm	Y: 0,2 cm	X			
22	DK.15.A19	2015	E-B:12,2x7,1cm	K: 7,1 cm	Y: 0,1cm	X			
23	DK.15.A9	2015	E-B:9,4 x16 cm	K: 2,6 cm			X		
24	DK.15.A33	2015	E-B:8,4 x10,2cm	K:4,5 cm	Y:0,4 cm		X		
25	DK.15.A38	2015	E-B:13,3 x7,1cm	K: 7,2 cm	Y:0,5 cm			X	
26	DK.15.A41	2015	E-B: 6,5 x25 cm	K: 14 cm	Y:0,4 cm			X	
27	DK.15.A31	2015	E-B: 17,5x7,6cm	K:5,3 cm	Y:0,2 cm			X	
28	DK.15.A37	2015	E-B: 10,8 x7 cm	K:1,8 cm	Y:0,3 cm				X
29	DK.16.A73	2016	E-B: 12,2x8,1cm	K: 2,1 cm	Y:0,5 cm	X			
30	DK.16.A1	2016	E-B: 9 x8,1 cm	K: 2,3 cm	Y:0,6 cm		X		
31	DK.16.A42	2016	E-B:14,2x13,5cm	K: 3,3 cm	Y: 0,5cm		X		
32	DK.16.A46	2016	E-B: 5,7 x5,6cm	K: 3,3 cm	Y: 0,5cm	X			
33	DK.16.A59	2016	E-B: 7,2 x5,2 cm	K: 3,2 cm	Y:0, 4 cm	X			
34	DK.16.A54	2016	E-B:9,3 x7,2 cm	K:3,8 cm	Y:0,5 cm	X			

6.5.Kabaralar

Kabaralar işlevine uygun olarak yer aldıkları yüzeyden taşkın bir görünüme sahiptir. Kabara örnekleri kompozisyon içinde bir bezeme ögesi olarak; süsleme şekillerine göre geometrik ya da bitkisel örneklerin tamamlayıcısı olarak ya da tek kullanılmıştır.

Ele geçen örnekler Tablo 6'da değerlendirildiğinde en küçük parça 1,9x4,1 cm iken en büyük parça 32,4x21,5 cm ölçülerindedir. Kalınlık ölçüleri 2 cm ile 3 cm arasında değişirken en kalın parça 11,2 cm olarak tespit edilmiştir. Bezeme yüksekliği 14 cm ile 1.1 cm arasında farklılık göstermektedir. Bu farklılıkta alçı malzemenin kolay tahrip olması da etken olmuştur.

Süslemenin bir parçası olarak görülen kabaralar Tablo 6'da görüldüğü üzere kırk üçe örnekten oluşmaktadır.

Kabara örneklerinden bir grup ince şeritle ayrılan bordür içerisinde, çiçek benzeri rozetle bezenmiştir. Bu alçı bezemenin benzeri II. Kılıç Arslan Köşkü ve Kubad Abad Sarayı alçı süslemelerinde yer almaktadır (Resim 254, 255) (Örnek No 192-198).

Resim 253. Örnek No 193

Resim 254. II. Kılıç Arslan Köşkü alçı süsleme (Arık 2000: 37).

Resim 255. Kubad Abad Sarayı alçı süsleme (Öney 1992: 91).

Örnek No 180'de yan kısmında iki şerit arasında altı dilimli rozet ve rozetlerin arasında kapalı geometrik formdan oluşan bir bordür yer almaktadır. Bu bordürün yanında, iki şerit arasında uçları rumilerle sonlandırılmış kıvrık dallardan oluşan bir bezeme bulunmaktadır. Bu örnekten yola çıkarak Örnek No 181, 182, 183, 184 'ün benzer niş köşeliği parçası olduğu düşünülmektedir.

Kabara örnekleri üzerinde yorum yapılamayacak halde kırık olarak günümüze ulaşmıştır.

Kabara örnekleri rumi detayları ya da kıvrık dallardan oluşan bitkisel süslemelerle birlikte de kullanım alanı bulmuştur (Örnek No 220).

Zencireklerin, bitkisel örneklerde olduğu gibi kabara kompozisyonun tamamlayıcı bir unsuru olarak kullanıldığı düşünülmektedir (Örnek No 217, 218).

Tablo 6. Kabaralar

Sıra No	Envanter No	Tarih	En-Boy	Kalınlık	Yükseklik	Kabara	Çarkifelek	Rozet	Zencirek
1	DK.10.A4	2010	E-B:14,2x5,1cm	K:3 cm	Y:0,7cm/0,4cm	X			
2	DK.11.A56	2011	E-B: 32,4 x21,5 cm	K:11,2cm	Y: 0,8cm/0,4 cm			X	
3	DK-11/22	2011	E-B:17,2x10,8cm	K:7,5 cm	Y:1 cm			X	
4	DK.13/285	2013	E-B:13x5,6cm	K:5 cm	Y: 0,6 cm/1 cm	X			
5	DK.13/287	2013	E-B:15 x7,1 cm	K:2,3 cm		X			
6	-	2013	E-B:8,1x7,1 cm	K:2,3 cm	Y:0,6 cm	X			
7	DK.14/938	2014	E-B: 11,5 x5 cm	K:2,8 cm	Y: 0,6 cm/1,1 cm	X			
8	DK.14/988	2014	E-B:10,5x6,6cm	K:8,5 cm	Y:1,1cm			X	
9	DK.14/973	2014	E-B:6,2x7,4cm	K:2,2cm	Y:0,8cm/5cm	X			
10	DK.14/991	2014	E-B:10,5x6,6cm	K:8,5 cm	Y:1,1 cm			X	
11	DK.14/979	2014	E-B:5,5x5,6cm	K:1,3 cm	Y:0,6 cm	X			
12	DK.14/975	2014	E-B:11,1x6,2cm	K:4,1 cm	Y:1,1cm/0,9cm			X	
13	DK.14/976	2014	E-B:11,7x6,1cm	K:1,8cm	Y:1 cm			X	
14	DK.14/950	2014	E-B:9,8x4,7cm	K:3,3 cm	Y: 0,6 cm/0,7 cm	X			
15	DK.14/ 951	2014	E-B:8,2x5,1 cm	K:2,6 cm	Y: 0,9cm/0,6 cm	X			
16	DK.15.A43	2015	E-B:12,3 x5,2 cm	K: 3,2 cm	Y:0, 8 cm			X	
17	DK.15.A52	2015	E-B:7,4 x5,2 cm	K:3,5 cm				X	
18	DK.15.A54	2015	E-B:7,3x6cm	K:1,1cm	Y:0,9cm			X	
19	DK.15.A4	2015	E-B:4x8,6cm	K:1,9 cm	Y:1 cm/0,7 cm	X			
20	DK.15.A23	2015	E-B:9,4x4,3cm	K:5,5 cm	Y:0,6 cm/03 cm	X			
21	DK.15.A16	2015	E-B:10,9x6,7 cm	K:4,7 cm		X			
22	DK.15.A26	2015	E-B: 14 x8,8 cm	K: 2 cm	Y: 0,1 cm	X			
23	DK.15.A47	2015	E-B: 7,9 x7,2 cm	K:4,2 cm	Y:0,4cm/0,6cm			X	
24	DK.15.A46	2015	E-B:5,8 x2,7 cm	K:2,4cm	Y:0,4cm/0,3cm	X			
25	DK.15.A53	2015	E-B:8x7,1cm	K:3,2cm	Y:0,5cm	X?			
26	DK.15.A4	2015	E-B:7,6x10,1cm	K:7,6 cm	Y:7,6 cm	X			X
27	DK.15.A58	2015	E-B:9,3 x9 cm	K:2,3 cm	Y: 0,4 cm/0,7 cm	X			
28	DK.15.A47	2015	E-B:17 x 8,2 cm	K:6,9 cm	Y:1,4cm/0,6 cm	X			
29	DK.15.A47	2015	E-B:17 x8,2 cm	K:6,9 cm	Y:1,4cm/0,6 cm	X			
30	DK.15.A8	2015	E-B:8,5x5,9cm	K:2,6 cm	Y:0,6 cm	X			
31	DK.16.A45	2016	E-B:9,1 x4,5 cm	K:3cm	Y:0,7cm/0,5cm	X			
32	DK.16.A15	2016	E-B:4,3 x4,1 cm	K: 1,4 cm	Y: 1,1 cm			X	
33	DK.16.A16	2016	E-B:8,1 x3,6 cm	K: 2,4 cm	Y: 1,1 cm			X	
34	DK.16.A48	2016	E-B:8,3 x4,5 cm	K: 4,3 cm	Y:0,5cm/0,8cm	X			
35	DK.16.A35	2016	E-B:6 x10,4 cm	K:3,6 cm	Y:0,5 cm		X		
36	DK.16.A47	2016	E-B:7,9 x5,7 cm	K:2,8 cm			X		
37	DK.16.A12	2016	E-B:10,5x5,3cm	K: 2,4 cm	Y:0, 7 cm	X			
38	DK.16.A14	2016	E-B:1,9 x4,1 cm	K: 2,1 cm	Y:0,7 cm			X	
39	DK.16.A4	2016	E-B:10,8X5,4 cm	K: 2,3 cm	Y: 1,1cm	X			
40	DK.16.A56	2016	E-B:6,5x6,2 cm	K:2,7 cm		X			
41	DK.16.A27	2016	E-B: 5,2 x9,5 cm	K: 3 cm	Y: 0,4 cm	X			
42	DK.16.A36	2016	E-B: 10 x8,2 cm	K: 2,9 cm	Y: 1,1 cm	X			X
43	DK.16.A45	2016	E-B: 9,1 x4,5 cm	K: 3 cm	Y: 0,7 cm/0,5 cm				X

6.6. Geç Dönem Alçı Örnekleri

Divriği yöresinde ise alçı kullanımı; Divriği Kale Kazısında çıkan alçı örneklerle birlikte geleneksel Divriği evlerinde de alçı kullanılmıştır.

Alçı taşının zahmetli bir işi olmasından dolayı daha çok zengin ailelerin evlerinde selamlık bölümünde dış cephede ve iç bölümlerde uygulanmıştır (Şenol 2007: 40).

Geleneksel Divriği evlerinde ocak ve çiçekliklerde yer alan alçı malzeme bitkisel motiflerle bezenerek kullanılmıştır (Şenol 2007: 112). Çiçekliklerin iç kısmı niş biçiminde girintili olup, tepelik barok tarzındaki bitkisel motiflerle süslenmiştir. Sade olan lambalıkların bazılarında yivler bulunur (Şenol 2007: 113).

Divriği Kalesi volütü alçı örnekleri Erçoklu Evi'nin (100-200 yıllık ?) çiçeklik nişini süsleyen bordür bezemelerine benzerliğinden dolayı (Örnek No 227-233) XX. yüzyıl başlarına tarihlendiği düşünülmektedir (Resim 256, 257, 258).

Resim 256. Erçoklu Evi (Şenol 2007: 119).

Resim 257. Örnek No 227

Resim 258. Örnek No 229

BÖLÜM VI

SONUÇ

Divriği'nin kuzeyinde, Çaltı'nın derin bir kanyona girerken ırmağın Batı yakasındaki, Türklerin Anadolu'da yaptıkları, Ortaçağ savunma yapısı olan Divriği Mengücek Kalesi, bir süredir devam eden kazı çalışmaları sonucu elde edilen alçı buluntularıyla, Mengücekliler dönemi alçı sanatına ışık tutmaktadır.

Divriği Kalesi'nde Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Erdal ESER başkanlığında 2006 yılında Yüzey araştırmasıyla başlayıp halen sürdürülen 2010-2016 tarihleri arasında kazı çalışmaları sonucu elde edilen 233 alçı parça değerlendirilmiştir.

Kalıplama tekniği ile yapıldığı anlaşılan alçı buluntular Divriği Kalesi kazı evi deposunda korunmaktadır.

İslam Mimari'sinin önemli süsleme türlerinden olan alçı işçiliği, Anadolu Türk Sanatında saraylarda yoğun kullanım alanı bulmuştur. Divriği Kalesi kazısında ele geçen alçı örnekler küçük parçalar halinde ve haklarında zor hüküm verilecek durumda gelmişlerdir.

Katalog halinde ele alınan alçı örnekler boyut, teknik, kompozisyon özelliklerine göre sınıflandırılmıştır. Alçı malzemenin kolay tahrip olması nedeniyle küçük parçalar halinde ele geçen alçı örnekler, en çok bordürlerde ve niş köşeliklerinde kullanılmış olmalıdır. Geç dönem olarak adlandırdığımız alçı parçalar ise geç dönem Divriği evleriyle yaptığımız karşılaştırmalarla ocak ya da çiçeklik olarak kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Divriği Kalesi alçı buluntuları süsleme programını; bitkisel, geometrik, yazı, kabara, mukarnas, figürlü süslemeler başlığı altında değerlendirilmiştir.

Geometrik süsleme; zenricek, zikzak, geçme ve yıldız gibi motiflerden meydana gelen kompozisyonlardan oluşmaktadır. Geometrik bezeme bordür, köşebent ve niş köşeliklerinde görülmektedir.

Bitkisel süsleme; palmet, rumi ve kıvrık dallardan oluşan kompozisyonlardan meydana gelmektedir. Bitkisel süsleme niş köşeliklerinde ve bordürlerde görülmektedir.

Figürlü süsleme; kuş, tavşan ve grifon gibi farklı nitelikteki figürler niş köşeliği, pano ve bordür üzerinde yer almaktadır.

Yazı süslemede; sülüs ve az da olsa kufi yazı türü tercih edilmiştir. Bitkisel bezeme ile birlikte de kullanılan yazılı örnekler kırık olduğundan üzerinde ne yazdığı tam olarak anlaşılamamıştır.

Divriği konutlarında alçı malzemenin varlığı yörede alçı kullanımının yaygınlığını göstermiş olsa da bu örnekler yakın tarihlidir. Divriği Kalesi alçı buluntularının Divriği konutlarında yer alan alçılardan daha farklı bir üslupla yapılması, erken dönem Divriği alçı sanatı konusunda yeni verilere ulaşmamızı sağlamıştır.

Divriği Kalesi kazı çalışmaları sonucu elde edilen alçı buluntuların, Konya Alaeddin Köşkü, Kubad Abad Sarayı ve Alanya Sarayı'ndakilerle benzer özellikler göstermesi iç dekorasyon malzemesi olarak kullanıldığını düşündürmüştür.

Kale alanı içerisinde önemli mekanların olduğunu gösteren alçı parçalar, farklı dönem saraylarına benzer alçı örneklerin bulunması, alçı örneklerin sayıca fazla olması Divriği Kale Kazısı alçı örneklerinin Sultana ait bir Köşk ya da saray olabileceğini düşündürmüştür.

Mengücekoğullarına ait bir saray ya da köşkün olmaması ile birlikte Kubad Abad Sarayı, Kılıç Arslan Köşkü gibi yapıların da sağlam olarak günümüze gelmemesi döneme ait saray beklentisini artırmıştır. Yapılan arkeolojik kazılarda alçının özel bir mekana ait kullanımı nedeniyle merak uyandıran bir unsur olmuştur. Alçı örneklerde dolap nişi, köşebent parçası ve kaplama olduğu düşünülen parçalar odalara ait mekanlarda kullanılmış olmalıdır. Döneme ait saray olduğunu düşündüren bu etkenler olsa da kesinleşmiş bir ifade henüz söylenememiştir.

Kullanılan alçı örnekler de her türden bezeme sanatının varlığı Mengücekli dönemi alçı süsleme türleri konusunda da fikir sahibi olmamızı sağlamıştır.

Çeşitli dönemlerde alçıdan yapılmış olan süslemeler şekil, teknik ve bazı kompozisyonlar bakımından bütünlük göstermektedir. Bu örneklerin aynı kalıptan ve aynı ustalar tarafından yapılmış olduklarını ortaya koymaktadır. Ancak alçı örneklerimiz tahrip olduğu için kompozisyon çoğu örnekte tam olarak anlaşılammaktadır.

Divriği Kalesi alçı buluntular incelendiğinde yıllar içerisinde yaşanan tahribatın boyutlarını da gözler önüne sermektedir. Özellikle figürlü eserlerin daha küçük boyutta ve tahrip olarak gelmesi özel bir mekana ait olduğu düşünülen parçalar hakkında tahminlerimizi zorlaştırmıştır. Aşırı tahrip edilmiş alçı eserlerin kazı alanına ait farklı mekanlarda bulunması taşınarak tahrip edilmiş olacağını göstermektedir. Değerlendirme bölümünde hazırladığımız tablolarda örneklerin farklı ölçülerde ele geçtiğinin görülmesi yaşanan tahribatı belgeler niteliktedir.

Yaşanılan tahribatın bir diğer nedeni; 2011 çalışmaları sırasında ortaya çıkan duvarların olması ve alanda özel bir mekana ait olduğu düşünülen alçı parçanın duvar dolgusu olarak kullanılması yoluyla da yapılmış olabileceği tahmin edilmektedir.

Mengüceklilerin Divriği bölgesinde faaliyetleri hakkında yeterli bilgi bulunmasa da Divriği Kalesinde yapılacak arkeolojik çalışmalarla ortaya çıkarılması sağlanacaktır. Böylece Divriği Kale Kazısının ilerleyen dönemlerinde Mengücekliler dönemine ait alçı sanatı daha iyi anlaşılıp, alçıların kullanıldığı bölgeler hakkında kesin yorumlar yapılacaktır.

KAYNAKÇA

- Acioğlu Y., (2014). ‘‘Kubad Abad Sarayı Alçı Buluntuları’’ *Sanat Tarihi Dergisi*, S:XXIII/2 s.2.
- Alp S., (1995). *Ahşap ve Alçı Süslemeciliğinde Çelebi Mehmed Dönemi Süsleme Repertuarı*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Akar A., (1978). KESKİNER Cahide, *Türk Süsleme Sanatlarında Desen ve Motif*, Tercüman Gazetesi Yayınları, İstanbul.
- Arseven C., E., (1998). *Sanat Ansiklopedisi*. C.:3, İstanbul 1998.
- Arseven C., E., (1973)*Türk Sanatı*, Cem Yayınevi, İstanbul 1973.
- Arık R., (1986) ‘‘Kubad-Abâd 1985 Yılı Çalışmaları’’, VIII. Kazı Sonuçları Toplantısı, C.II, Ankara, s.303-314.
- Arık, R., (1990). ‘‘Kubad-Abâd 1988 Yılı Çalışmaları’’, XI. Kazı Sonuçları Toplantısı, C.II, Ankara, s.371-382.
- Arık R., (2000). *Kubadabad Selçuklu Saray ve Çinileri*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Aybek E., (2011). *Erken Dönem Osmanlı Camilerinde Alçı Süsleme Sanatı*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Edirne.
- Balgalmış A., (1994). ‘‘Divriği’’ İslam Ansiklopedisi, C:9, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, s.452-454.
- Bakırer Ö., (1976). *13.14. yüzyıllarda Anadolu Mihrapları*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Bakırer Ö., (1982)., "Kufi Yazıda Geometrik Yorumlar Üzerine Bir Deneme", *Arkeoloji ve Sanat Tarihi Dergisi*, S:1, s.1-20.
- Beksaç E., (1995). ‘‘Elhamra Sarayı’’ İslam Ansiklopedisi, C:11, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, s.31-33.

- Büyükçanga H., (2006). *Anadolu Selçuklu Seramiklerinde Figürlerin Dili ve Resim Eğitimi Açısından İncelenmesi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim İş Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Çaycı A., (2002). "Berlin Müzesi'ndeki Stuko Parçanın Kozmolojik Yorumu", Ortaçağ'da Anadolu. Prof.Dr. Aynur Durukan'a Armağan, H.Ü. Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Yayını. Ankara, S: 157-165.
- Darkot B., (1988). "Divriği", İslam Ansiklopedisi, C:III, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. İstanbul, s.596-597.
- Denizli H., (1995). *Sivas Tarihi ve Anıtları*, Özbelsan Yayını, Sivas.
- Demiriz Y., (1979). *Osmanlı Mimarisinde Süsleme I, Erken Devir (1300-1453)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Doğanay A., (2012). "Tezyinat" İslam Ansiklopedisi, C:41, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2012, s.80.
- Eskici B., (2001). *Ankara Mihrapları*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Eskici B., (2006). "Hasankeyf Koç Camisi Alçı Süslemeleri Üzerine Bazı Gözlemler, Koruma Problemleri Ve Çözüm Önerileri" *Sanat Tarihi Dergisi*, S: XV/1 s. 77-96.
- Eser E., (2009). "Divriği Kalesi 2007" *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, S: 34/1, s. 38-42.
- Eser E., Acara Eser M., (2008). "Divriği Kalesi Yüzey Araştırması 2006", 25. Uluslararası Kazı Sonuçları Toplantısı, 28 Mayıs-1 Haziran 2007, Kocaeli, Ankara, s.247-256.
- Eser E., ve Akay A., B., (2012). "Divriği Kalesi: 2010", 33. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu, 23-28 Mayıs 2011, Malatya, Ankara, s. 437-446.
- Eser E., (2013). "Divriği Kalesi: 2011", 34. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu, 28 Mayıs-01 Haziran 2012, Çorum, Ankara, 415-425.

- Eser E., (2014). "Divriği Kalesi: 2012", 35. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu, 27-31 Mayıs 2012, Muğla, Ankara, s.166-167.
- Eser E. ve Görür M., (2015). "Divriği Kalesi: 2013", 36. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu, 02-06 Haziran 2014, Gaziantep, Ankara, s.525-540.
- Eser E. vd., (2017). "Divriği Kalesi: 2015", 38. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu, 23-27 Mayıs 2016, Edirne, Ankara, s.223-236.
- Eser E., (2014). "Divriği Kalesi Kazısı: 2006-2012", XVI. Ortaçağ-Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, 18-20 Ekim 2012, Sivas 2014, s.405-420.
- Eser E., vd., (2017). "Divriği Kalesi: 2016", 39. Kazı Sonuçları Toplantısı, 22-26 Mayıs 2017, Bursa, s. 345.
- Eser E., Acara Eser M., (2018). *Divriği Kalesi Kazısı-I-2006-2017*, CreateSpace Independent Publishing Platform, Middletown.
- Grabar O., (1988). *İslam Sanatının Oluşumu*, Çev.: Nuran Yavuz, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Gün R., (1999). *Anadolu Selçuklu Mimarisinde Yazı Kullanımı*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Samsun.
- Hillenbrand R., (2005). *İslam Sanatı ve Mimarlığı*, Çev.: Çiğdem Kafescioğlu, Homer Kitabevi, İstanbul.
- İbni Bibi, (*El-Hüseyn B. Muhacmed B. Ali El-Ca'feri ErRugadi*). *El Evamirü'l-Ala'ye Fi'l-Umuri'l-Ala'ye (Selçuk Name)II* (1996)., Çev.: Mustafa Öztürk, T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Başkanlığı Basımevi, Ankara.
- Karaçığ A., (2002). *Beylikler Devri Mimarisinde Alçı Süslemeler*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya.
- Karaduman H., (1989). "Anadolu Medeniyetleri Müzesindeki Selçuklu Alçıları ve Düşündürdükleri", Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1988 yıllığı, Ankara, s.88-115.

- Kuban D.,(2007).*Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı*,YKY,İstanbul.
- Mahiroğulları A., (2001). *Seyyahların Göziyle Sivas*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- Mülayim S., (1982). *Anadolu Türk Mimarisinde Geometrik Süslemeler*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Mülayim S. (1984). ,“Selçuklu Palmet Motiflerinin Tipolojisi”, *Anadolu (Anatolia)*, XX Ankara, s.141-159;
- Mülayim S., (1997). “Rumi Motifinin Zoomorfik Kökeni Hakkında”, Uluslararası Osmanlı Öncesi Türk Kültürü Kongresi Bildirileri, Ankara.
- Ödekan A., (1997). “Alçı Bezeme”, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, C:I, Yapı-Endüstri Yayınları, İstanbul s.56 – 58.
- Ögel S., (1987). *Anadolu Selçuklularının Taş Tezyinatı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Öney G., (1992). *Anadolu Selçuklu Mimarisi Süslemesi ve El Sanatları*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1992.
- Öney G., (1973). , “İran’da Erken İslam Devri Alçı İşçiliğinin Anadolu Selçuklu Sanatındaki Akisleri” , *Belleten*, XXXVII, s.257-277. Sayı 147.
- Özdemir Y., (2014). *Kayseri Keykubadiye Sarayı Arkeolojisi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- Parman E., (1993). “Bizans Sanatında Tavus Kuşu İkonografisi” Güner İnal’a Armağan, Ankara: 387-412.
- Sakaoğlu N., (2017). *Yitik Bir Anadolu Beyliği: Mengücekoğulları*, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Sarre, F., (1967). *Konya Köşkü*, Çev.: Şehabettin UZLUK, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Sözen M., Tanyeli U., (2012). *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, Remzi Kitabevi 12. Basım, İstanbul.

- Sözen M., Tanyeli U., (1994). *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, Remzi Kitabevi 3. Basım, İstanbul.
- Şahin P., (1999). *Anadolu Selçuklu Dönemi Konya Yapılarında Taş ve Tuğla Süsleme*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Şenol S., (2007)., *Anadolu Türk Konut Mimarisinde Diviği Evleri*, Sivas Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Sivas.
- Şeyban L., (2014). ‘İspanya’da Endülüs-İslam Medeniyetinden Kalan İzler Ve Eserler-IV: Granada’ , *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)/International Journal of Social Science*, S:II s.67-83.
- Turani A.,(1980). *Sanat Terimleri Sözlüğü*, Toplum Yayınları, 4. Baskı. Ankara, s. 114.
- Turani A., (2003). *Dünya Sanat Tarihi*, Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul, s. 259.
- Turan O., (2004). *Doğu Anadolu’da Türk Devletleri Tarihi*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Yazır M., B., (1972). *Medeniyet Aleminde Yazı ve İslam Medeniyetinde Kalem Güzeli*, I, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Yetkin Ş., (1988). ‘‘Abbasiler’’ , İslam Ansiklopedisi, C:I, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, s.49-56.
- Yetkin Ş., (1981). ‘‘Konya’da Yeni Bulunmuş Figürlü Stuko Süslemeler Ve Anadolu Türk Mimarisindeki Devamı’’ , *Sanat Tarihi Yıllığı: IX-X*, s. 353 -357.
- Yetkin S., K., (1984). *İslam Ülkelerinde Sanat*, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Züber, H., (1972). *Türk Süsleme Sanatı*. Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara.

İnternet Kaynakları

<https://www.tarihnotlari.com>

<http://www.divrigiulucamii.com>

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Didem ÖZ YÜNT
Uyruğu : T.C
Doğum Tarihi ve Yeri : 19.08.1989 / Sivas
e-posta : oz.didem.oz@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Cumhuriyet Üniversitesi	2013

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
2010	Sivas Arkeoloji Müzesi	Stajyer